szolgálat

„MINT SZŰKÖLKÖDŐK, MÉGIS SOKAKAT GAZDAGÍTÓK”

A tartalomból:

„Boldogok a lelki szegények”
A segítő szeretet korszerű formái
Isten szegényei a Szentírásban
Szegénység a jóléti társadalomban és a harmadik világban
Szolidáris szegénység

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

30. szám 1976 Péter-Pál ünnepén

TARTALOM

„Mint szűkölködők, mégis sokakat gazdagítók" (2Kor 6,10) 3

TANULMÁNYOK

Örsy László: „Boldogok a lelki szegények" 5
Kada Lajos: A segítő szeretet korszerű formái 16
Kereszty Rókus: Isten szegényei (Szegénység a Szentírásban) 23
François Russo: A szegénység a mai gazdasági és társadalmi átalakulás szemszögéből 28
Zichy Aladár: Döntő kérdések 35
Békési István: Szolidáris szegénység 42
Puskely Mária: Ann Elisabeth Seton 48

AZ EGYHÁZ SZAVA

VI. Pál pápa beszéde az élelmezési világkonferencia résztvevőihez 59
A hittani kongregáció nyilatkozata a nemi erkölcs néhány kérdéséről 66

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

A Szentatya és a szentév (Franz König) 68
II. Rákóczi Ferenc imáiból 69
Keresztény hit és demonológia (Nagy Ferenc) 73
Papi lelkiség (Schrek Mihály) 75
A csodálatos kenyérszaporítás (Weissmahr Béla) 79
Ökumenikus jubileum Teréz anyáéknál (S.) 81
A fribourg-i „École de la Foi" (R.) 82
Levelek a misszióból 84
Aszkézis? (Visszhangok 28. számunkra) 87
Püspöki kinevezések és jubileumok 89

KÖNYVSZEMLE

J. Loew: Elmélkedések Jézus Krisztusról (Eke B. Antal) 90
Herbert — Jarvis: Kleiner Leitfaden der Eheberatung (Török J.) 90
Teológiai Kiskönyvtár (Békési I.) 91
Gyéressy Béla: Documenta Artis Paulinorum (Öry M.) 92
Hitünk és életünk (Benkő - Öry) 93

HALOTTAINK

Dr. Görgényi Béla (Dr. Gianone Egon) 96
P. Mező Ferenc Teofil OSBM (Confrater) 97
P. Jőcsák Máté Mihály OSBM (P. Bazil OSBM) 98
Zabb János Elek kármelita testvér (Confrater) 98
Péter Mihály piarista (F.) 99
Mayer Miklós (ifj. Bajcsy Lajos) 99
P. Solymár János SJ (Confratres) 100
Szekér István Konrád OFM (Confrater) 101
Maráz Lajos (Jóbarátai) 102

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer, Herausgeber, Verleger und für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi, A-9800 Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Druck: Prugg Verlag - Eisenstädter Graphische GesmbH, 7000 Eisenstadt, Österreich.

MINT SZŰKÖLKÖDŐK, MÉGIS SOKAKAT GAZDAGÍTÓK

Ha kereszténynek lenni nem egy meghatározott életstílus, hanem a krisztusi jóhír megélése, akkor minden embernek és minden kornak újra kell alakítania, sajátos körülményei között, Krisztus-követését. A megmerevedés és kilúgozás veszélyeit csak a krisztusi példával és a krisztusi üzenettel való állandó töltekezés kerülheti ki.

Korunk egyik jellemző társadalmi tünete a jólét. Az egész földkerekség, s főképpen Európa legjelentősebb országai már nemcsak a legfontosabb életszükségleteket igyekeznek kielégíteni. Arra törekszenek, hogy a fogyasztási javak és az élvezeti cikkek minél többeknek és minél bőségesebben álljanak rendelkezésre. Biztosítva van így, ami az életet szebbé, élvezetesebbé teheti — vagy legalább is ez a cél lebeg előttük. Az ún. harmadik világ lakóinak ugyan nincs még ebben részük. De mindig több és több hang emelkedik fel ez ellen az igazságtalanság ellen — s nem utolsó sorban a kereszténység nevében. Miért ne juthatnának ők is nagyobb gazdagsághoz, több földi jóhoz?

Önkéntelenül is felmerül a kérdés: ebben a jólétet élő vagy erre törekvő társadalomban van-e még hely a szegénység számára? Felhívhatjuk-e korunk kereszténveit a szegénység értékelésére? S itt nemcsak arra a néhány lelkes emberre gondolunk, akik mint szerzetesek bizonyos fokig el akarják különíteni magukat a világtól. Lehet-e ma szegény az, aki a világban marad, akinek közvetlen feladata a föld betöltése és uralma alá hajtása (Ter 1,28)? Egy második kérdés is felötlik: ha a krisztusi életfelfogásban olyan fontos a szegénység, nem ellentmondás-e, ha a szegényeket fel akarjuk emelni sorsukból? Érdemes-e harcolni a szegénység megszüntetéséért, feladatunk-e enyhítése?

Mindennek megválaszolására alapvetően fontos, hogy különböztetni tudjunk egyfelől szegénység és nyomor, másfelől anyagi és lelki szegénység között. Számunk tanulmányai ehhez próbálnak hozzájárulni.

A Szentírás tanításához nem fűződhet kétségünk. Kereszty Rókus *rávilágít néhány főbb pontra, ahol az Ó- és Újszövetségben Isten szegényeiről van szó. Emlékeztet Szent Pál szavára: „Krisztus értünk lett szegénnyé, hogy szegénysége révén meggazdagodjatok" (2Kor 8,9). Ha pedig valaki gazdag, attól Krisztus elvárja, hogy az éhezőknek kenyeret, a szomjazóknak italt s a meztelennek ruhát adjon, illetőleg a tudatlanokat tanítsa, a szomorúakat vigasztalja . . . A Hegyi Beszéd első boldogságánál sokszor elmélkedünk arról, amit el kell hagyni, amiről le kell mondani, de valószínűleg ritkán gondolunk arra, hogy*

ez mire kötelez. Örsy László *mélyen szántó tanulmánya figyelmeztet: „Szegény az, aki adományokból él, és amije van, azt továbbadja." Isten adományából élni nemcsak nem megalázó, hanem semmiségünket betöltő valódi gazdagság. Ennek a tudata ösztönöz, hogy én is megosszam másokkal, amit az ő nagylelkűsége nekem adott. Nincs tehát ellentét abban, hogy igazi, krisztusi szegénységre törekszem, s ugyanakkor másokat gazdagabbá akarok tenni.* François Russo *cikke pedig arra próbál rámutatni, „mennyiben kedveznek vagy nem kedveznek az új életkörülmények az igazi szegénység gyakorlásának."*

Mert van nem igazi, nem keresztény szegénység is. Zichy Aladár *emlékeztet erre bennünket: mit jelent a harmadik világ szegénysége, mik az okai és milyen a szegények és a gazdagok viszonya. Olyan kérdéseket vet fel, amelyeket nem lehet egy pár oldalon kimeríteni. Következő számunk az igazságosság szemszögéből kiegészíti és elmélyíti korunknak ezt az égető problémáját. Addig is elmélkedhetünk a Szentatyának „Az Egyház szava" rovatunkban közölt idevágó beszédéről. — A puszta ténymegállapítás azonban nem elégíthet ki bennünket.* Kada Lajos, *jelenleg Costa Rica-i pápai nuncius, bemutatja, hogyan igyekszik az egyetemes egyház a segítő szeretet korszerű formáit megvalósítani. Mint a pápai „Cor Unum" Tanács volt titkára, tapasztalatból beszél.* Békési István *pedig példákon világítja meg, hogyan nyílhat alkalom mindannyiunknak mások gazdagítására, még ha szegények vagyunk is. A szentek élete szintén szolgálhat konkrét útmutatóként, a jeruzsálemi diákonusoktól (Csel 6) Szent Ferencen keresztül napjainkig. A nemrég szentté avatott Ann Elisabeth Setont választottuk. Személyében az anyaság és a szerzetesi elkötelezettség másokat gazdagító lelki szegénye tündöklik, —* Puskely Mária *rajzában.*

Az Örök Ige kiüresítette magát (Fil 2,7), szegényként jelent meg közöttünk, s mindenből kifosztva halt meg. Ezáltal váltott meg minden embert, adta a világnak a legnagyobb gazdagságot. Ebben az éltető, bár titokzatos áramkörben valósul meg a keresztény hivatás is. Élni mint szűkölködők, mégis másokat gazdagítók.

Örsy László

„BOLDOGOK A LELKI SZEGÉNYEK" *

„Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa" (Mt 5,3). Nagyon nehéz ezt szöveget modern nyelveken úgy értelmezni, hogy megragadjuk az eredeti gondolatot. A héber vagy arámi kifejezésnek, amelyet Urunk eredetileg használt, nincs pontos megfelelője a görögben, az újszövetség sugalmazott szövegében. Ráadásul a görögöt sem könnyű modern nyelvre lefordítani. A franciák rátaláltak egy elég közeleső kifejezésre: „une âme pauvre". De ha mi azt mondanánk: „Boldogok, akiknek szegény lelkük van", tönkretennénk Urunk szavainak teljes értelmét. A szokásos fordítás: „Boldogok a lelki szegények", szintén nem tükrözi a teljes jelentést.

A következőkben próbáljuk egyszerűen megmagyarázni, mit jelent a „lelki szegénység", a „szegény lélek". A szegénység erényének a lényege éppen ez.

A bibliai háttér

Mikor Urunk így szólt a hegyi beszédben: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa", hosszú izraeli hagyományhoz csatlakozott szavaival. Jáhve szegényei, az Istenben bízó, istenszerető, szegény, szelíd és alázatos emberek külön csoportot alkottak Izrael történelmében. Ők voltak Isten választottai, ígéretének örökösei, amelyeket Ábrahámnak és utódainak tett, annak ellenére, hogy a gazdagok és hatalmasok gyakran elnyomták őket.

Az ószövetségben kifejlődött szegénységfogalom sokkal inkább vallásos magatartást jelölt, mint fizikai nélkülözést: Isten iránti őszinte, odaadó tiszteletet. Igaz, kezdetben, amikor „Izrael gyermek volt", a szegénység egyet jelentett a szerencsétlenséggel, a vagyon pedig Isten kedvezésével. Ha szegény volt valaki, az annak a jele volt, hogy Isten nem szereti; ha pedig gazdag és jól ment a dolga, akkor szerette az Isten. Ez azonban kezdetleges gondolkodásra vallott. Jób könyve élénken helyteleníti ezt. Izrael túl is jutott ezen az elgondoláson; fokozatosan kezdett benne derengeni valami új felfogás, és ez később helyet kapott az Egyház hivatalos imájában is. Mindmáig mondjuk a zsolozsmában: „Divitias et paupertatem ne dederis mihi, sed tantum victui meo tribuas necessaria — Uram, ne adj nekem gazdagságot, se

* Fejezet az „Open to the Spirit" c. könyvből. Rövidítve.

nyomorba ne dönts, csak azt add meg nekem, ami életem fenntartására szükséges."

Urunk idejében a vallási értelemben vett szegénység teológiája nagyon kiérett. Izrael szegényei Isten barátainak, szeretett gyermekeinek tekintették magukat. Ők hűségesek maradtak Jáhvéhoz; ők voltak Izrael „maradéka", az a kicsiny csapat, amely nem csalta meg Isten bizalmát.

Fizikailag ugyan szegények voltak, de lelkileg gazdagok. Krisztus valóban előszeretettel viseltetett irántuk. Anyjául egy szerény szűzet választott Dávid házából; oltalmazójául egy fiatal ácsot; és mikor a Messiás megszületett, pásztorok hozták hozzá elsőül szeretetüket és hódolatukat.

Amikor Urunk ki akarta választani jövendő egyházának tizenkét oszlopát: az apostolokat, Izrael szegényei közül választotta őket. Szívük szegény volt, s Izrael megváltására vártak. Nem azért lettek kiválasztottak, mert szegények voltak világi javakban. Lehet, hogy a maguk módján jó dolguk volt. De a kifejezés előbb említett teljes vallási értelmében vett szegények voltak. Hűséges emberek, akik megtartották a törvényt, és Istenbe vetették reményüket. Lelküket igaz jóság töltötte be. Nem voltak műveltek a szó szakszerű értelmében. Egyszerű emberek voltak. Néha veszekedtek is egymással, mint az emberek általában. De Isten szerette őket, ők pedig szerették Istent.

Nézzük először azt, amit a szegénység erénye pozitív oldalának nevezhetnénk, azután a negatív oldalát. De meg kell jegyeznünk: valójában nem helyes a szegénységet pozitív és negatív elemekre osztani. Egyetlen oszthatatlan valóság. Ha két oldalról vizsgáljuk, csak azért tesszük, hogy valami rendet tartsunk.

A szegénység előfeltétele: Isten országának megtapasztalása

Ezt mondja Urunk: „Boldogok a lelki (szívbeli) szegények, mert övék a mennyek országa." Nem úgy mondja: övék l e s z. Az evangéliumi szegénység kulcsa igazából Isten országának ez a jelen idejű birtoklása és ennek megtapasztalása.

A szó vallásos értelmében mindaddig nem lehetünk szegények, míg nem birtokoljuk Isten országát. Figyelmünknek tehát elsősorban az Ország birtoklása felé kell fordulnia. Ha már a mienk és megtapasztaltuk valóságát, akkor képesek leszünk a szó evangéliumi értelmében vett szegény életre. Szegénységünk arányos lesz azzal, milyen mértékben vettük birtokba Isten országát.

Más szóval: hogy szegények legyünk Krisztussal, ahhoz szükséges, hogy valami tapasztalatunk legyen Krisztus gazdagságáról. Amíg valaki nem éli át ezt a gazdagságot, nem lehet, nem lesz szegény. Nem azt mondjuk ezzel, hogy nem élhet nélkülözésben. Élhet. Azt sem, hogy nem folytathat akár zordul szigorú életet. Ezt is megteheti. De ez önmagában még nem lenne igazi szegénység a szó bibliai értelmében. Hogy szegények legyünk Krisztussal és hogy élvezzük a szegénységet Krisztussal, ahhoz szükség van Isten

országának megtapasztalására. Enélkül a szegénység torz vagy legalábbis lélektelen lenne.

De mit jelent Isten gazdagságának ez az átélése? Azt, amit a szavak jelentenek: egész lelkemnek, sőt még a testemnek is tudnia kell, hogy van Isten és ez az Isten szeret engem, s hogy barátság áll fenn köztem és Isten között. Mély meggyőződésnek kell eltöltenie, hogy Isten rám talált ebben a világban, és meghívott országába. Boldog rádöbbenés ez — a szó jó értelmében, józan értelmében: megtaláltam a Messiást. Akkor majd figyelmem Krisztus felé fordul, el a világtól. Vele akarok lenni, s nem szomjazom kapzsi módon e világ gazdagságát. Belső átalakulás megy végbe. Ez kétségtelenül lassú, fokozatos folyamat, sok évig tart. Talán még húsz év múlva is csak kezdők vagyunk. De akár kezdő, akár nem: az, aki átélte Isten országának jelenlétét, képes lesz gyakorolni valamennyit Krisztus szegénységéből. Senki sem követheti Krisztust, aki nem találkozott vele. Jelenlétének megtapasztalása az előfeltétel, hogy kövessük és osztozzunk szegény életmódjában. Ez az élmény esetleg homályos, de valóságos.

Isten jelenlétének átéléséből vonzódás következik feléje. Isten magához vonz engem. Próbál elcsábítani, mint Jeremiással tette: „Rászedtél, Uram! S én hagytam, hogy rászedj. Erősebb voltál nálam és legyőztél" (Jer 20,7). Ez történik szinte mindenkivel Istenhez térése elején. Isten úgy bánik velünk, mint a gyerekkel, édesen vonz; az ember betű szerint követésére „csábul". Csakhogy egy napon majd fölébred álmaiból. Isten kezdi szilárdabb eledelre fogni.

Amikor valaki, ha csak kis mértékben is, megtapasztalta ezt a szeretetet, máris birtokában van Isten országának. Megtalálta a Messiást. Ez azonban nem a folyamat vége. Mert egy szép napon („nap" itt éveket jelent) ez a szeretet kiterjeszkedik. Eddig az ember figyelme a szeretett Személyre, Istenre irányult. Most észreveszi, hogy valójában az egész teremtett világ nem más, mint Isten szépségének megtestesülése. Akkor visszatér a világhoz és szeretni fogja, éppen azért, mert minden az Istenről beszél neki benne. Ahogy Keresztes Sz. János írja a „Szellemi párosénekek"-ben: a hegyek és a völgyek, a folyók és a szellők, az éjszaka és a napkelte meg a vacsora, a közösségben elköltött mindennapi vacsora — mindez a Szerelmesről beszél. Szent Jánosban magas fokban kifejlődött az Isten megtalálásának ez az érzéke; de mi sem akadályozza, hogy bennünk is meglegyen legalább egy apró szikrája ennek a tökéletességnek, és észrevegyük legalább — mondjuk — egyik-másik közösen elköltött vacsorában Isten szépségét. Assisi Sz. Ferenc, Isten szegénye is megtalálta Őt mindenben. Gondoljunk a híres Naphimnuszra. Csak a „szegény szívű" ember birtokolhatja ilyen teljesen a mindenséget.

Mellékesen talán nem árt megjegyezni: ma, amikor annyit beszélnek az Egyházban a szegénységről, erről az előfeltételről gyakran megfeledkeznek. Nem csoda, hogy sok reformkísérlet egyszerűen nem válik be. Nem lehetünk

egyik napról a másikra szegénnyé. Előbb gazdagnak kell lennünk. Ha valaki nem gazdag Istenben és Istennel, nem lehet szegény e világban. Isten olyannak teremtett bennünket, hogy nem szerethetünk légüres térben. Nem hagyhatjuk magunk mögött a világot semmiért. Először meg kell találnunk Istent és az ő országát: akkor aztán képesek leszünk lemondani minden földi birtokról és szegénnyé válni. Akkor más gazdagságunk lesz, amire támaszkodjunk, amiből éljünk. Ha az Egyháznak szegényebbé kellene válnia (és bizonyos értelemben kétségtelenül azt kellene), akkor más téren viszont gazdagabbá kellene lennie: gazdagabbá Isten szeretetében. Így lehetővé válik a nagyobb szegénység; másképpen nem. Ha az Egyház képviselői növekednek Isten szeretetében, akkor majd növekednek az evangéliumi szegénységben is. Ha nincs meg ez az előfeltétel, akkor semmiféle fizikai szegénység és nélkülözés nem lesz hosszú életű, és kudarcot vall minden kísérlet a növelésére.

A szegénység tehát Isten országának átélésével kezdődik. Nem hangsúlyozhatjuk eléggé ezt a szempontot. Talán ennek az élménynek a hiánya okozza, hogy manapság sokan ellen próbálnak állni az aggiornamentónak. Nem élték át a Szentlélek sodrását. Hasztalanul rónánk rájuk új szabályokat. Először segítenünk kell, hogy fölismerjék az eseményekben a Lélek művét. Ha egyszer megtapasztalják a Lélek jelenlétét a megújulás mozgalmában, akkor az aggiornamento könnyedén megvalósul. De ha valami pusztán külsőséges aggiornamento-félébe próbáljuk taszigálni az embereket, akkor először ellenállnak, ha pedig az ellenállás sikertelen, silányul és morogva, tehát hatástalanul fognak közreműködni. Munkájuk nem lesz szeretetből fakadó. Egy-két év múlva beigazolják, hogy az új eszmék egyszerűen hasznavehetetlenek a gyakorlatban, tehát vissza kell térnünk ahhoz, ami azelőtt volt. És így teljes mértékű csalódás áll be a Lélek ihletésében.

Azt is jó talán megjegyezni, hogy a II. Vatikáni Zsinat munkáját az Egyház egész hagyományának a keretében kell néznünk. És ha az aggiornamentóról akarunk beszélni, jó, ha ezzel a kérdéssel kezdjük: Hogyan mélyíthetjük el Istennel való barátságunkat ma, a 20. század sajátos körülményei között? Minden egyénnek, minden közösségnek szembe kell néznie ezzel a kérdéssel, és meg kell válaszolnia.

Aki így szilárd barátságba került Istennel, aki gazdag lett Istenben, az — miközben élvezi ezt a barátságot — a világ felé is oda fog fordulni, hiszen az egész világ Isten szeretetének megtestesülése. A világban mindenekelőtt az Istenre éhes embereket veszi észre, akik talán öntudatlanul az ő országát várják. Ezért követi az imát így vagy amúgy az apostoli munka. Isten minden barátja az ember barátja lesz. Szent Teréz nagyon hangsúlyozta a magányt és a kolostorban való megmaradást, mégis annyit és olyan vidám szívvel utazott, hogy új alapításokat hozzon létre. A Szentlélek műve volt ez. Sz. Teréz talán nem is látta át egészen, hová irányítja; imáját apostoli tevékenység követte — és természetesen táplálta is. Idevág a bencések és más monasz-

tikus szerzetesek példája is. Letették a stabilitás fogadalmát, vagyis hogy ugyanabban a házban maradnak, — mégis ők térítették Európa nagyobb részét a kereszténységre. Imájuk gyümölcse apostoli munkában áradt ki. Talán egyetlen keresztény író sem fejezte ki megragadóbban, még a bibliai könyvek inspirált szerzői között sem, Szent Pálnál, hogyan vezet ez a közeli barátság Istennel az ember túláradó szeretetére. Kijelentése olyan erős, hogy könnyen paradoxnak tarthatnánk, de ő nem így értette. Erősebb benne az emberek iránti szeretet, mint az a vágy, hogy közvetlenül lássa és élvezze Krisztus dicsőségét (vö. Fil 1,21-26).

A szív szegénysége azt jelenti, hogy adományokból élünk

Irjuk le már most közelebbről ezt a „szegény lelket", annak a szegény embernek a lelkét, aki Istené és Isten az övé. Ilyen lélekről szólva nem szükségképpen tökéletes emberre kell gondolnunk. A „jó keresztény" nem egyértelmű a „tökéletes emberrel". A jó keresztény olyan ember, akit Isten szeret, és ő befogadja ezt a szeretetet. Isten titka az, hogy szeret, mélységesen szeret tökéletlen lényeket.

Ki hát a „szívében szegény" ember? A felelet: szegény az, aki adományokból él, és amije van, azt továbbadja. Mások jóságára támaszkodik, de nem gyűjti halomra a kapott adományokat. Kapni és adni — ez a kettősség valójában egyetlen eszmét fejez ki, a vallásos értelemben vett szegénység eszméjét. Eszünkbe jut Assisi Sz. Ferenc, aki alamizsnáért koldult, és amije volt, mind továbbadta. Ez a két gesztus ugyanannak a szegény embernek belső kifejeződése; egész lelki beállítottsága benne van.

A szegény ember adományból él. Kereszténynek lenni annyit tesz, mint szegénynek lenni. Isten országa: Isten adománya. A szegény lélek csügg az Istenen, mert tudja, hogy nélküle azonnal elesnék. Csak azért képes Isten országában maradni, mert Isten erőt ad neki, betű szerint kezén hordozza. Mindannyian Isten kegyelméből élünk.

A kereszténynek továbbá megértőnek kell lennie. A szegény embernek megvan az a kiváltsága, hogy megérti mások nyomorát. Ha valaki adományból él, soha ne vessen meg mást, aki nem kapta meg ugyanazokat az adományokat. Az olyan keresztény, aki megvet egy bűnöst, barátságtalan, kemény hozzá, szegény létére keményen bánik a másik szegénnyel. A gőg legrosszabb fajtája.

Szegénynek lenni tehát annyi, mint adományból élni. Ha valaki szeretné tudni, szegény-e szívében, kérdezze meg magát: tudatában van-e természetes és természetfölötti szükségeinek, és kész-e napról napra adományért, segítségért nyújtani a kezét. Ez az igazi szegénység. Lehet, hogy nagy összegeket takarít meg valami szent ügynek, de bizony nyomorúságos keresztény, ha a lelke nem szegény és egész lénye nem tárul ki naphosszat, hogy kapjon másoktól — mint a koldus, aki kap a gazdagtól, kap a hozzá hasonló szegényektől, felnőttektől, gyerekektől egyaránt.

A szív szegénysége annyit jelent, hogy adunk

A szív szegénysége annyit is jelent, hogy odaadjuk, amink van. Ez Assisi Sz. Ferenc másik gesztusa. Valóban ugyanezt találjuk végig az egyháztörténelem során. Ez a mozdulata a szívben szegény jó kereszténveknek: odaadták, amijük volt.

Itt a lényegnél járunk. Fontos, hogy tudjunk kapni; de még fontosabb, hogy tudjunk adni. A legjobb pedig, amit adhatunk: saját magunk. Kevesen tudnak közülünk pénzt adni, kevesen képesek anyagi dolgokat osztogatni. De saját magát oda tudja adni mindenki. A szív igazi szegénysége azt jelenti, hogy az ember többé nem önmagáé, hanem Istené, az Egyházé és Isten minden gyermekéé az Egyházban, sőt minden emberi lényé a földön. Semmi kétség: mindannyian átéljük a kísértést, hogy tartsuk meg magunknak, amink van. Sokszor vétünk ennek a belső szegénységnek a terén, mert gazdagok vagyunk és meg akarjuk tartani gazdagságunkat, anélkül, hogy tudnánk.

A szegénység lelke: odaadni magunkat. Kezdjük az apróságokon, hiszen életünk apróságokból áll: Jelenti ez azt, hogy ne fösvénykedjem magammal. Ne kuporgassam az időmet, hanem akarjam odaadni. Ez bizony nem könnyű. Hiszen megvan a napirendem, a magam programja, a magam légvára, amit kétéves határidőre föl akarok építeni. Már minden részletet kidolgoztam. És most jön X meg Y, segítséget kér és keresztezi a terveimet. Választanom kell: vagy fölépítem a várat, vagy segítek Isten egy gyermekén. Persze ha az Egyháznak valami nagy érdekét szolgálom, akkor mindenképpen teljesítenem kell, amit az Egyház kíván. De ez igen-igen ritka. A legtöbbször az az Isten akarata, hogy szegény legyek érte: engedjem, hogy mások szétszedjék a napirendemet, megzavarják a terveimet, lerombolják a légváramat. Ez az igazi szegénység. És ha úgy csinálom, hogy észre sem veszik, annál igazibb. Csak forduljanak hozzám mások, és vegyék természetesnek, hogy segítek rajtuk — föltéve, hogy az engedelmesség vagy valami egész biztosan jelentősebb feladat nem tart vissza. (Értenem kell a felelős ítéletalkotáshoz.) Hadd tudják, hogy nekem Isten gyermekei a legfontosabbak, nem pedig az ügylet, a dolog, amit meg kell csinálni. Mindenekfölött az emberi személyek foglalják le érdeklődésemet, a segítségre, megértésre szoruló személyek, mert Isten országában a legtökéletesebb az ember. Ha Isten gondviselése egy embert hoz elém, rendes körülmények között az az Isten akarata, hogy segítsek rajta, mondhatnánk: „pazaroljam rá" az időmet. Lehet, hogy kísértésbe esem, hogy túl sokat törődjem a szóbanforgó üggyel és túl keveset az érintett személlyel. A kérdés logikus megválaszolása nem mindig oldja meg a probléma súlyát érző személy nehézségeit. Nagyon is lehetséges, hogy nem logikus megoldásra van szüksége, hanem támogatásra és megértésre. A személyes segítség néha abban áll, hogy egy óra hosszat hallgatunk valakit. Az óra végén talán minden problémája eloszlott. Még esetleg azt is megállapítja, hogy csodálatosan értesz a problémák megoldásához, pedig

talán minden, amit mondtál, egy-egy „igen" vagy „nem" volt a megfelelő helyen.

Önmagamnak ez az odaadása egy másik embernek: ez a valódi szegénység. Vele szétosztom magamat és hagyom, hogy a többiek birtokba vegyenek. Persze világos, hogy egyensúlynak kell lennie saját magam odaadásának folyamatában: elsődleges kötelességeim vannak, amelyeket el kell végeznem. De az adás a szív magatartása, annak bőségéből való. Ha szívem valóban szegény, akkor kötelességem nem fog kárt szenvedni, s ugyanakkor sokat fogok segíteni másoknak. Pontosan ez volt Urunk magatartása: „Jézus körbejárta az összes városokat és falvakat. Tanított zsinagógáikban, hirdette az Ország evangéliumát, gyógyított minden betegséget és minden gyöngeséget. Amikor látta a tömeget, részvéttel volt iránta" (Mt 9,35; vö. 4,23-24). Ezt tette Szent Pál: zsidó volt a zsidókkal és görög a görögökkel, átadva magát az evangéliumnak és Isten népének szolgálatára, állandó vándorúton, ezer viszontagság és veszély között (vö. 2Kor 11,26-29).

A szív szegénysége kizár minden belső fösvénységet. A keresztény, még a szerzetes is könnyebben fösvény szívűvé válhat, mint gondolná. Belül „birtokossá" válhat, — és a szegénység lényegét illetőleg nem nagy különbség, álombeli-e a kastélya vagy valóságos. Ha ragaszkodik akár az egyikhez, akár a másikhoz, már nem szegény többé. Az evangélium nem hatolt be a szívébe.

A külső szegénység áldozatot jelent

Akik készek másoknak adni magukat — Istennek, az Egyháznak, embertársaiknak, — azok szívükben szegények. Minthogy örömük telik a szegénységnek ebben a belső lényegében, nem fogják nehéznek találni, hogy külsőleg is gyakorolják. Inkább kívánják, hogy fogható külső tettekben is kifejezzék belső beállítottságukat. Minthogy szívükben szegények, anyagiakban is szegények akarnak lenni. Megtalálják a helyes egyensúlyt is az anyagi szegénység gyakorlásában.

A szerzetesi szegénység ebben a külső kifejezésben különbözik az odaadott életű világi keresztény szegénységétől. Bensőleg nem lehet különbség, hiszen a szív szegénysége az Ország birtoklásának a másik oldala, már pedig Isten országa éppúgy minden kereszténynek szól, mint a hegyi beszéd. Külsőleg azonban a szerzetes lemond a földi birtokhoz való minden jogáról, törvényes hatalmáról, — bár ezt a lemondást inkább a szabadságjogok deklarálásának mondhatnánk. Minthogy Istenben birtokolja az Országot és a földet, szabadságát korlátozná, ha részleges jogi viszonylatokba bonyolódnék, a vele járó minden kötelességgel és gonddal. Ennél már többje van. És minthogy módjában áll elkerülni a javak birtoklásával és gondozásával járó problémákat, így akar tenni. Ez különlegesen felszabadítja az Egyház szolgálatára: olyan könnyedén és szabadon követheti Krisztust, mint az apostolok, akik lerakták hálójukat és Krisztus tanítványai, társai lettek.

Eltekintve ettől a gyökeres lemondásról, illetőleg ezen túl a külső szegénység nagymértékben egyensúly kérdése. Hiszen egy belső lelki beállítottság külső, anyagi kifejeződése, ez pedig a különböző körülmények szerint változhat. De mindig lesz benne önmegtagadás, másik eleme pedig ugyanakkor a szabadság lesz. Krisztus keresztje és a Lélek szabadsága nyomja rá a jegyét. A külső szegénységben keveredik a teremtett dolgok használatában gyakorolt lemondás és önmegtagadás azzal a valódi szabadsággal, amely bármit, kivétel nélkül bármit felhasznál, ha szükséges vagy hasznos az evangélium terjesztésére. A lemondásnak és önmegtagadásnak ez az eleme megvolt Krisztus életében, de nem mindig ugyanúgy. Hosszú éveken át, míg Urunk Édesanyjával és nevelőapjával Názáretben élt, a Szentcsalád élete megállapodott volt. Nem valami könnyű élet, de azt sincs okunk gondolni, hogy nyomorúságos. Föltételezhetjük, hogy életük megfelelt az imádságnak: „Uram, ne adj nekem gazdagságot, se nyomorba ne dönts, csak azt add meg nekem, ami életem fenntartására szükséges." Ilyen volt a Szentcsalád élete: egyszerű életmód, amely nem terhelte meg napjaikat annyi anyagi gonddal, hogy ne dicsérhették volna Istent és ne élvezhették volna teremtését.

De Krisztus Urunk nagyobb szegénységet is ismert, különösen nyilvános élete alatt. Mégse gondoljuk, hogy nyilvános élete mindig nagy nyomorban telt. A szent asszonyok, szerényen háttérbe húzódva, de itt-ott megmutatkozva, tőlük telhetőleg gondot viseltek rá és apostolaira (vö. Lk 8,1-3).

Ugyanakkor Urunk maga mondotta: „A rókáknak vackuk van, az ég madarainak fészkük, de az Emberfiának nincs hová fejét lehajtania" (Mt 8,20). Tapasztalatból ismerte a szegények életét.

Nem helyes az egész Egyház számára ugyanolyan fajta szegénységet prédikálni. Isten sohasem kívánta ezt. De az is helytelen lenne, ha elhallgatnánk az önmegtagadás elemét. Isten is, az Egyház is megkívánja ezt. A vallásos értelemben vett szegénység Istennek ajánlott áldozat. Krisztus keresztje van jelen benne. De ne tegyünk minden további nélkül egyenlőségjelet a külső szegénység és az anyagi eszközök hiánya közé. Egy pap, aki rendes háztartással és jó könyvtárral rendelkezik, de idejét, egész magát, mindenét, amije van, Isten népe szolgálatára szenteli, sokkal szegényebb lehet, még külsőleg is, mint valaki más, aki négy csupasz fal közt él, nincs egyetlen könyve sem, de alig lehet hozzáférni, ha a szolgálatára volna szükség. Lehet, hogy valaki nem böjtöl, de csak tizenöt perce van, hogy bekapja az ebédjét, annyi a dolga. Rendesen táplálkozik — és odaadja magát. A szegénységnek ez a fajtája is szent; senki se kicsinyelje le.

Áldozati elem nélkül nincs igazi keresztény szegénység. Ennek az áldozatnak a felajánlása nyilvánvaló kell, hogy legyen mind a közösség, mind az egyén életében. Ezért van, hogy a szerzetesek vezette intézményekben, legyen az nagy egyetem, iskola, kórház vagy akármi, valamiképpen meg kell nyilvánulnia, hogy Isten szegényeinek irányítása alatt áll. Ugyanakkor a szegénységnek sohasem szabad akadályoznia az apostoli tevékenység ered-

ményességét. El kell ismerni, hogy nehéz megtalálni a helyes egyensúlyt ezek között a látszólag ellentmondó igények között, de a Szentlélek segítségével lehetséges. És aki keresztény környezetbe kerül, annak meg kellene éreznie a keresztény légkört az anyagi dolgok használatában.

A keresztény szegénység a társadalmi kapcsolatokban is megnyilvánul. Egyetemes barátságot jelent Isten gyermekei iránt. Ha pl. egy szerzetesközösség csak a város gazdag, vagyonos embereivel tart barátságot, lehet-e állítani, hogy tanúságot tesz a szegénységről? Természetesen apostoli munkánkból nem zárhatjuk ki a gazdagokat sem — azok sokkal szegényebbek lehetnek a szegényeknél —, de ugyanakkor be kell bizonyítanunk a szegények iránti szeretetünket a legértékesebb ajándékkal, a barátsággal. Ha csak a gazdagok a barátaink, nem éreznénk-e kívülállónak magunkat az apostolok társaságában? Ha pedig nem érezzük helyünkön magunkat köztük, akkor a szívünk nem olyan, mint Krisztusé, aki nagyon otthon érezte magát velük.

De mindezzel még nem rajzoltuk meg a külső szegénység minden vonását.

A külső szegénység magában foglalja a teremtett dolgok használatát is

A szegénység külső oldala az anyagi dolgok használatát is jelenti Isten országáért. Csak a szegényben van elég bátorság és határozottság, hogy bármit igénybe vegyen és felhasználjon az evangélium terjesztésére. Ő tudja, hogy a teremtett dolgok végelemzésben mind az Istenéi, azért nem jön zavarba miattuk. Az egész világ a szegényé. Szabadon jár-kel benne, bizonyos függetlenséggel, semmihez sem ragaszkodva. Megvan a bátorsága, elszánása, mersze, hogy új dolgokba kezdjen Isten szolgálatában. Még kockázatot is mer vállalni — ez már a tökéletes szegénység megközelítése —, ha ez ésszerű Istenért. Bármi lesz is az eredmény, nincs veszve semmi, hiszen minden az Istené, nem a mienk. Ha a vállalkozás minden gondossága ellenére nem sikerül, nem esik kétségbe. Ha például egy befektetett pénzösszeg az okos gondoskodás ellenére elvész, hát Isten szolgálatában veszett el. Ez a szolgálat kockázatvállalást is zár magába, a kockázatnak pedig olykor kudarc a vége.

A mersz, a bátorság a teremtett dolgok használatában lényeges vonása az igazi szegénységnek. Illusztrálja ezt az elvet Xavéri Szent Ferenc első japáni útja. Mikor először érkezett oda, szegényes öltözetben próbálta hirdetni az evangéliumot. Ügyet sem vetettek rá, sőt kigúnyolták. Látva sikertelenségét, más módszerhez folyamodott. Visszament a hajóhoz és megkérte a kapitányt, adjon neki egy rend finom ruhát és ami ajándékfélét csak el tud nélkülözni. Azután levelet küldött a legközelebb eső japán előkelőségeknek, hogy a pápa követe ideérkezett, és szeretne hivatalos látogatást tenni. Nagy tisztelettel fogadták. A japán evangelizáció első lépése a teremtett dolgok használatával sikerült, nem pedig a róluk való lemondással. Ugyanilyen példa a kínai misszió története, ahol a jezsuiták mint csillagászok működtek, tudo-

mányban és eszközökben gazdagon, szívükben szegényen. Tudományos sikerük nagy volt, és rövidesen akadtak keresztény hitre térők is. Az első kínai misszionáriusok független lelkületét mi sem mutatja jobban, mint hogy kérték — és meg is kapták — a Szentszéktől az engedélyt, hogy minden liturgikus ténykedést kínai nyelven végezzenek. Csak szívben szegény emberek kérhették ezt, elhagyva a vallásgyakorlat gyermekkortól meghitt minden külső formáját — a kínaiak kedvéért.

Kötelességünk a lehető legjobban tenni meg mindent, felhasználva mindazt az eszközt, amit Isten jóvoltából elérhetünk. A szegény nemcsak Isten országát bírja, hanem az egész anyagi világot is. Talán azért is vagyunk annyira hátra apostoli működésünk terén például a rádió, mozi és televízió használatában, mert nem volt helyes felfogásunk a szegénységről. Nem úgy tekintettünk ezekre a találmányokra, mint eszközökre, amelyek Isten gazdag kincseit és szépségét hozzák felénk. Ezért nem törődtünk velük, vagy legalábbis nem nagyon. Néha jószándékú katolikusok még rosszabbat is tettek: hibáztatták azokat, akik használták és élvezték ezeket a kommunikációs eszközöket, mintha bizony az ördög találta volna ki őket, nem pedig Isten gondolatában, az Igében, Isten Fiában fogantak volna. Most változik az irány: amint a megtestesülés értelme világosabbá válik, megértjük: semmitől sem szabad elzárkóznunk, hiszen az a hivatásunk, hogy mindent megszenteljünk. De becsületesen el kell ismernünk, hogy még mindig feltűnően kevés eredményt érünk el ennek az isteni igazságnak a gyakorlatában.

Azt is megkívánja a szegénység, hogy személyes adottságainkat is felhasználjuk Isten szolgálatában. Nem szabad a szegénység ürügyén elhanyagolni az embert — sem a magunk személyét, sem a másét. Ha nem használjuk fel megfelelően az Istentől kapott adományokat és tehetségeket, annak következményeképpen Isten országa kárt szenved. Istent nem érdeklik túlságosan az autók, de mérhetetlenül érdeklik saját gyermekei. A kegyelemnek és a természetnek azokat az adományait, amelyeket valakinek ad, mind hálásan kell fogadni — egyénileg is, közösségben is — és a szegénység szellemében használni az Egyház javára.

Munkánkat, adminisztrációnkat minél eredményesebben kell végezni. A szegénységről alkotott felfogásunk és a gyakorlatunk még messze áll a kiegyensúlyozottságtól. Ha például egy külföldi utazás segít valakinek alkotóereje fejlődésében, tegye meg ezt az utat. Igaz, a szegénységnek ebben a fogalmában veszélyek rejtőznek. Dehát minden jó dolog, még maga az igazság is veszélyes, ha olyan kézbe jut, ahol visszaélnek vele. Soha ne mellőzzünk valami jót csak azért, mert veszélyes. Hanem küszöböljük ki a veszélyt, és engedjük teljesen érvényesülni a jót.

A lényeg ez: szükségünk van külső szegénységre, de még jobban arra a szegénységre, amely megszabadítja a szívet a földhöz tapadástól, és megadja neki Isten gyermekeinek szabadságát. És ha nincs elég külső szegény-

ség az életünkben (kinek-kinek hivatásához mérten), akkor nincs meg ez a belső szabadságunk.

A vállalkozó szellem, a kezdeményezés gyakran azt is jelenti, hogy készen vagyunk kudarcok elfogadására, hidegvérrel vesszük, ha megégetjük az ujjunkat. Csak a szegény lehet felkészülve erre. Az mindent fel tud áldozni az evangéliumért, hiszen semmije sincs. És mégsem élvezi senki ezt a világot (legalábbis időről időre) annyira, mint ő. M i n d e n e megvan.

Záradék

Jó lenne talán lelkiismeretvizsgálattal befejeznünk a keresztény élet igazi szegénységéről. Ez mindenkinek hasznára lehet. Íme a kérdések:

Isten országa érdekel-e elsősorban, vagy más dolgok? Törekszem-e először megtapasztalni Isten szeretetét, és erre az élményre építem-e föl szegénységemet?

Továbbá: Elfogadtam-e Isten hívását, hogy forduljak el a világtól és forduljak őfeléje? Amikor pedig megtaláltam és barátsága gazdaggá tett, visszatértem-e igazán a világhoz, vagy pedig mesterséges bezárkózásban maradtam?

Szeretem-e a világot? Isten úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte. Ha nem szeretem én is, nem vagyok szegény ember. Szeretek-e minden jó dolgot e világon, megkülönböztetés nélkül? A szegény minden teremtményt — lelkeset vagy lélektelent — szeret, de szeretete sohasem kizárólagos, és tudja, mikor kell valamit áldozatul hoznia. Az isteni szeretet — a keresztény szeretet ilyen — sohasem kizárólagos. Ez az önző szeretet jele. Az egy tárgyra, egy személyre összpontosul, vagy akár a napirendre, a megszokott életmódra. Keresztény-e a szeretetem, vagy önző szeretetbe merültem?

A következő kérdés: Szegény-e a szívem, vagyis adományból élek-e? Hogy gyakorlatiak legyünk: mondom-e valamikor, hogy ez borzasztó, én soha nem tennék ilyet? Kérdezem-e, hogy tehetett ez meg ez ilyet? Ha igen, nem vagyok szegény a szívemben. Gazdag vagyok, a legrosszabb fajta gazdagsággal, — nem vagyok vele tisztában, hogy Isten kegyelméből élek. Elfogadok-e tanácsot és segítséget mástól, kérem-e ezt? Tudok-e párbeszédet folytatni? A dialógus: eszmecsere szegények között.

Azután: kész vagyok-e odaadni magamat, személyemet, időmet, programomat, könyveimet — mindent? Minthogy pedig a szegénységnek külsőleg is meg kell nyilvánulnia, kérdezzem meg magam: Szegény vagyok-e külsőleg, a saját életformámnak megfelelően? Ott van-e szegénységemben az áldozat szelleme? Jel-e külső szegénységem embertársaim számára, hogy Isten országa itt van közöttünk?

A teremtett világ használata terén megvan-e bennem Isten gyermekeinek szabadsága? Eredményes-e istenszolgálatom? Van-e bátorságom, merszem kockázatvállalásra, egészen odáig, hogy a kudarcot is elfogadom?

Ne ringassuk illúzióba magunkat: a szegénység kérdése az Egyházban ma élet-halál kérdés. Felszabadító hatású, ha világosan szembenézünk a kérdéssel. Vannak idők, amikor a szeretet és a figyelmesség azt kívánja, hogy beszédünk körültekintő legyen és kerüljük ki a nehéz pontokat. Máskor ugyanaz a kölcsönös szeretet és tisztelet világos állításokat és a cselekedetek következményeinek vizsgálatát kívánja. Az igazság és a bátorság fog megszabadítani minden kötelékünktől, az teszi szívünket szegénnyé és befogadóvá a Szentlélek kegyelmei iránt, amelyeket napjainkban bőséggel kíván árasztani ránk.

Kada Lajos

A SEGÍTŐ SZERETET KORSZERŰ FORMÁI

A „Szolgálat" 1974 karácsonyi száma a szeretet témáját tárgyalta. Cikkek sorozata beszélt erről a legkülönbözőbb, elsősorban teológiai, elvi szempontból.

Természetesen egyik cikk sem akarta megállítani az olvasót elvi elgondolásoknál, szép elmélkedési pontoknál, hanem mindegyik mögött az volt a többé-kevésbé kimondott törekvés: az olvasó igyekezzék életre váltani a szép elveket és megállapításokat.

Ha tehát a szeretet témáját még teljesebben kívánjuk szemügyre venni, akkor ezt gyakorlati szempontból, a tevékeny szeretet szemszögéből is meg kell tennünk. Talán ezt a kérdést kell szem előtt tartanunk: hogyan valósul meg a szeretet ma az Egyházban? Ez a kérdés valóban lényegre tapint. Ha nem találjuk meg Egyházunkban — és ez mi vagyunk mindnyájan — a tevékeny szeretetet, azt, amely aprópénzre váltja, a napi életbe és annak nehézségeibe viszi bele tetteken keresztül a szép elveket és elmélkedéseket, akkor Szent Pál szerint mi is csak zengő ércnek és pengő cimbalomnak érezhetjük magunkat.

Az Egyház kezdettől fogva szükségét érezte a tevékeny szeretetnek és segítésnek. Elég beletekinteni az Apostolok Cselekedeteibe, hogy fölfedezzük a szeretetgyakorlás első konkrét példáját: a jeruzsálemi egyház saját eszközeivel és embereivel segíti az özvegyeket és a szegényeket. De amikor a szükség nagyobb lesz, akkor a „külföldi" egyházak is akcióba lépnek: Szent Pál gyűjti össze ezek segélyeit Jeruzsálem számára, és gondoskodik a továbbításról (Csel 6,1-6; 1Kor 16,1-4).

Az egyháztörténelem a felebaráti szeretet szentjeinek és a szeretetgyakorlás legkülönbözőbb formáinak egyetlen nagy, megszakítatlan lánca. A pápák és a püspökök, a szerzetesrendek, a papság, egyesületek és magánosok minden időben fogékonyak voltak a maguk korában és a maguk környezeté-

ben megnyilvánuló problémák iránt, és igyekeztek enyhíteni őket. Ez a cikk nem hivatott arra, hogy ennek történetét adja. A hősiesség és a fenntartás nélküli áldozatkészség számtalan példája mellett talán azt lehet e nagy erőfeszítésnek a jellemzésére mondani, hogy az esetek legnagyobb részében inkább csak tüneti kezelésről és nem a problémák gyökeréig menő, azok újbóli kifakadását megelőzni akaró céltudatos akcióról volt szó. Ez nem ítélet akar lenni, hanem megállapítás. Hiszen rövid idővel ezelőttig hiányoztak még bizonyos társadalmi és mondhatnánk teológiai előfeltételek. Ezek hiánya lehetetlenné vagy legalábbis nagyon nehézzé tette, hogy a ma egyre természetesebbnek talált megoldási módszerekre gondoljanak.

Azt hiszem, nem vagyunk messze az igazságtól és a tényektől, ha azt állítjuk, hogy az egyházi szeretetszolgálat formáinak nagy átalakulása az utolsó világháború után következett be. Következménye volt ez a világban akkor mindenütt fellépő politikai, társadalmi stb. változásoknak. Az egykori gyarmatok önálló államokká váltak, népeik, kormányaik saját kezükbe vették sorsuk irányítását, hangjuk és akaratuk egyre jobban érezhetővé vált a nemzetek nagy kórusában. Az ún. „harmadik világ" jelentős tényezővé lett minden téren. De az első és második világ országaiban is erős változások tanúi lehettünk. Mindezek következményeképpen a szeretetszolgálat előbbi módszereinek is meg kellett változniok, ha lépést akartak tartani az új idők új igényeivel.

Mindenfelé nemzeti Caritas-szervezetek születtek, illetve ahol már léteztek, ott igyekeznek erősödni, programjukat az aktuális igényeknek megfelelően alakítani. Ez a program már nem merül ki a tünetek enyhítésében, hanem mindjobban igyekszik a problémák okait keresni és lehetőleg kiküszöbölni. Ma ott tartunk, hogy nagyon sok, főleg délamerikai Caritas programja igyekszik felölelni a társadalmi élet szinte minden problémáját, és nyíltan a struktúrák megváltoztatására törekszik, ha azokban látja a bajok okát. 1950-ben aztán megalakult a Caritas Internationalis, vagyis a nemzeti Caritasok szövetsége, amely mindjobban irányítja tagjainak programját, beállítottságát, igyekszik összhangba hozni működésüket. Az egyházi vezetőség részéről megvan mindenfelé az igyekezet, hogy a nagy szociális programok mellett háttérbe ne szoruljanak és feledésbe ne menjenek a szeretetszolgálat hagyományos és mindig időszerű formái: betegek, öregek istápolása, árvák, szegények támogatása stb.

Az ötvenes évekbe megy vissza azoknak a mai kor igényeit még jobban szem előtt tartó új katolikus segélyszervezeteknek megalakulása, amelyek ma a CIDSE szövetségében tömörülnek (Coopération internationale pour le développement socio-économique). A tehetősebb nyugati országokban alakultak meg ezek a szervek; legtöbbjük a nagyböjtben megtartott gyűjtéssel szerzi meg a működéséhez szükséges anyagiak nagyrészét. Ilyen szerv pl. a „Misereor" az NSZK-ban, a „Fastenopferaktion" Svájcban, a CAFOD Angliában és az ezekhez hasonlók Ausztriában, Franciaországban, Kanadában stb.

Ezeknek az igen gazdag eszközökkel dolgozó szerveknek kifejezett célja a harmadik világ fejlődésben levő országainak tervszerű segítése a gazdasági és szociális jólétet célzó programok megvalósításában. Egyesek ugyan nem zárják ki lelkipásztori tervek és akciók támogatását sem, de elsősorban a szociális és gazdasági problémák megoldására törekszenek (fejlődés, béke, éhínség, betegség, szakképzés, termelőszövetkezetek stb. — hogy csak egy párat említsünk meg a célok közül). Többen közülük jelentős kormányhozzájárulást is kapnak. A tapasztalat ui. azt mutatja, hogy az egyházi szerveken keresztül adott segélyek jobban elérik rendeltetésüket, mint a bürokrácia hálóiba könnyen belekeveredő nemzetközi vagy kormányközti segélyek.

E két nagy csoport mellett természetesen igen sok más szervet is találunk. Mindegyik a maga módján igyekszik a felebaráti szeretetet egy bizonyos körben gyakorolni. Gondoljunk pl. a Szent Vince Konferenciákra, amelyek hagyományukhoz híven továbbra is a személytől személyhez irányuló és így kiterjedésében ugyan határolt, de hatásában annál mélyebbre menő szeretetszolgálatot gyakorolják. Ne feledjük el a Nemzetközi Katolikus Emigrációs Bizottságot (CICM), amely napjaink egy sűrűn fellépő problémájában, a kivándorlásban igyekszik a rászorulókat megsegíteni; ezzel nemcsak az egyéneknek, hanem a közösségnek is nagy szolgálatot tesz. Meg kell említenünk a Katolikus Betegápolónők és Egészségügyi-szociális Asszisztensek Nemzetközi Bizottságát (CICIAMS), amelynek tagjai ezen az annyira fontos téren szolgálják a köz és az egyének érdekeit, fejlődését. A Máltai Lovagrend is a betegápolásban, kórházak és lepratelepek fenntartásával gyakorolja a szeretetszolgálatot. Nem hagyhatjuk említés nélkül a szerzetesrendeket, amelyek misszionáriusaik révén fel nem becsülhető szolgálatot tesznek a fejlődésben levő országok anyagi és szellemi előrehaladása érdekében. Ide kell sorolnunk a Hitterjesztés Pápai Művét és a Keleti Egyházak Kongregációját; mindegyik a maga területén igyekszik elsősorban a lelkipásztorkodás, de azon túl az anyagi fejlődés céljait is szolgálni.

Ha végigtekintjük az eddig felsorolt különböző katolikus szervezeteket és még a többi számtalan másra gondolunk, jogosan merülhet fel bennünk a kérdés: miért volt szükség arra, hogy mindezek után még egy újat alapítson a Szentszék, a COR UNUM Pápai Tanácsát? Mert ide akarom vezetni e cikk olvasóit, a Cor Unumhoz, amelynek szolgálatára rendeltek kevéssel 1971. július 15-én történt hivatalos megalakulása után. Ennek célkitűzésében látom a legjobb lehetőséget arra, hogy a mi időnk egyházi szeretetszolgálata korszerű módon és az igazságosság jegyében történjék.

Az előbb említett kérdést VI. Pál pápa is feltette a Cor Unum első tanácsülése alkalmából a tagokhoz intézett beszédében, 1972. jan. 13-án. Halljuk az ő szavait és válaszát: „Talán felmerült bennetek a kérdés az új intézmény hasznosságáról. Valóban, a mi nagyszámú és különféle katolikus szervezeteink a szeretet területén kifejtett munkájukkal — legyen az segélyszolgálat vagy a fejlődés előmozdítása — olyan összességet képeznek, amely

sok szempontból dicséretet és bátorítást érdemel. Nem kapjuk-e azonban gyakran azt a benyomást róluk, hogy nem mások, mint elégtelenül összhangba hozott, egymás mellé sorolt kezdeményezések összessége, s eredményeik nem felelnek meg a kifejtett erőfeszítésnek és a segélyezettek várakozásainak? A szükség nyomasztó nagysága előtt az Egyház nem engedheti meg magának, hogy szétszórja azokat a szerény eszközöket, amelyeket a hívek jószíve bocsát rendelkezésére. Azoknak, akik az éhség, betegség és tudatlanság miatt szenvednek, joguk van elvárni, hogy hatékonyabb segítséget biztosítsunk számukra. Az Egyház pedig köteles őszintén keresni az ide vezető eszközöket és utakat. Ezt követeli az igazságosság . . . Egyetemessége elvesztésének terhe alatt a keresztény szeretet nem engedheti meg magának kezdeményezései értékének és hatáskörének gyengítését vagy veszélyeztetését. Ellenkezőleg: ami a keresztény szeretetet jellemzi, az a meglátás egységes volta, az elosztás rendje, az erőfeszítések folytonossága — életerejének és az idők igényeihez való alkalmazkodó képességének mindmegannyi jele."

Ezek a pápai szavak világosan rámutatnak a Cor Unum főfeladatára: összhangba hozni, koordinálni és így hatékonyabbá tenni azokat a mindig kevésnek bizonyuló eszközöket és lehetőségeket, amelyekkel az Egyház szervezetei az emberi és keresztény fejlődés előmozdítására rendelkeznek. Ez ugyanis a Tanács hivatalos neve: Pontificium Consilium COR UNUM de christiana et humana promotione fovenda. Nem kell külön rámutatni, hogy a „cor unum" elnevezés az Apostolok Cselekedeteiből (4,32) való: ott az első jeruzsálemi hívek közötti egyetértést, közösséget és szolidaritást fejezi ki.

Ennek a legfőbb, a Szentszék színvonalán levő szervnek a megalapítása az Egyház meggyőződésének ad kifejezést, hogy a szeretet gyakorlása küldetésének lényegéhez tartozik. És mivel a mai világban minden egyetemes méretekre törekszik, és a szeretetgyakorlás formái is mélyreható változásokon mennek keresztül, a hivatalos Egyházban is kell lennie megfelelő szervnek, amely ezt a szolgálatot ilyen egyetemes szinten biztosítja. Amikor a Cor Unum a Szentszék mellett a katolikus szeretetszolgálat sarkpontjává lett, figyelembe kellett vennie a már létező és működő szervezetek, intézmények és akciók összességét. Mégis, bármennyire ismertek voltak ezek érdemei és eredményei, egyre erősbödött, különösen a Zsinat idején, az a vágy, hogy a katolikus szeretetszolgálatokat — minden merevség és hamis egyformaságra való törekvés nélkül — jobban összehangolják. Nem kizárólagos technikai koordinációról van itt szó, inkább a szeretetszolgálat indítékairól, munkamódjairól és céljairól folytatott állandó eszmecseréről.

A Pápai Tanács létrejöttében az előbbi alapvető meggondoláson túl nagy szerepet játszott egy a fejlődő nemzeteknél mindjobban fellépő törekvés. Azt kívánják, hogy a nekik adott támogatás terén ne csak az adakozók szándéka legyen a döntő. Ez a törekvés annál is inkább jogos, mert hiszen az

Egyház testvérnépek közössége, egyetlen nagy család, ahol minden közös a jeruzsálemi egyház idejétől kezdve. Érthető tehát a Cor Unumnak az a gondja, hogy tanácsában megfelelő módon képviseltesse a segélyek címzettjeit. Így azok kivehetik részüket a koordinálás munkájában, egyenlő joggal járulhatnak hozzá egy katolikus fejlődés- és segítéspolitika kialakításához, és részt vehetnek magukban a döntésekben.

Már a Tanács összetétele mutatja, milyen súlyt helyez a Szentszék a fenti cél megvalósítására. Egyik felét a nagy segítő szervek és azoknak az intézményeknek a képviselői alkotják, amelyek valamilyen módon érdekeltek a Cor Unum alapvető célkitűzéseiben. Az előbb már említett szervekről van szó: Caritas Internationalis és két nemzeti Caritas, CIDSE és két tagja, a CICM, a CICIAMS, a Máltai Lovagrend, a Hitterjesztés Pápai Műve, a Keleti Egyházakat segítő szervek családja, a Páli Szent Vince Konferencia és a férfi és női szerzetesrendek általános főnökeinek szövetsége. Itt kell megemlítenünk még a Cor Unum tanácsadóit is. Ezek vagy egy-egy olyan kúriai hivatalt képviselnek, amelynek valami kapcsolata van a szervezet munkájával (pl. a Laikusok Tanácsa, a „Justitia et Pax" Pápai Bizottság, az Államtitkárság, az Egyházi Közügyek Tanácsa), vagy pedig személyes tapasztalataik alapján kerültek be. Számuk tíz.

A Tanács másik felét püspökök és világi hívek alkotják, Isten népének képviseletében. Túlnyomó többségük a „harmadik világ" országaiból való. Kiválasztásuk olyan, hogy rajtuk keresztül minden világrész képviselve van a Tanácsban. Természetesen azt is tekintetbe vették, hogy a fejlődés problémáiban jártas egyének kerüljenek be. A Tanács összlétszáma jelenleg 32.

A koordináció feladatát a Cor Unum két vonalon igyekszik előmozdítani. Egyrészt központilag a fejlődést támogató szervek között, hogy azok ismerjék egymás munkáját, elkerüljék segélyek esetleges megismétlését, összhangba hozzák terveiket, egyesítsék erőfeszítéseiket stb., — másrészt pedig helyileg, a támogatásra szoruló országokban. Itt elsősorban olyan egyházi struktúra szükséges, amely cselekvő módon együtt tud dolgozni a külföldi segélyszervezetekkel az igények rangsorolásában, a tervek előkészítésében vagy megbírálásában, a végrehajtás különböző fázisaiban, a kiértékelés fontos munkájában. Egyúttal összhangba hozza ezen a ponton az országban esetleg még hasonló téren működő katolikus szervezetek munkáját, és kapcsolatban áll az állami és egyéb szervekkel. A helybeli koordináció és egy erre képes katolikus szerv elengedhetetlen feltétele minden munkának. Ezért megteremtése a Cor Unumnak, vagyis a Tanácsban tömörült segélyszerveknek elsőrangú érdeke, és nem csekély anyagi áldozatra is hajlandók érte. Egy ilyen helyi katolikus szerv nélkül valóban jogos lenne a vád, hogy az illető ország fejlődésének előmozdításában egyedül a külföldi segélyszervezetek elgondolásai a döntők.

A koordinációs munka három területet ölel fel: összhangba hozza a katolikus erőfeszítéseket a fejlődést célzó tervek kivitelezésében — a külön-

böző természetű katasztrófák megkövetelte segélyakciókban — és végül egy az első két feladatkörhöz nélkülözhetetlen fontosságú információs rendszer kidolgozásában.

E három feladatkör tanulmányozására és a megfelelő politika kidolgozására a Tanács három állandó jellegű munkabizottságot alakított. Megbeszéléseik és munkájuk eredményét a Tanács nagygyűlése elé terjesztik, hogy az megvizsgálja és magáévá tegye.

A munkabizottság eddigi ülésein egyes országok helyzetének vizsgálatán, egyes problémakörök tárgyalásán kívül (mint pl. egészségügy, nevelés stb.) általános jellegű irányelveket igyekezett leszögezni, amelyek a katolikus fejlődés előmozdításának alapelemei lehetnek. Egyúttal a világegyház püspökei számára is készített köriratot; ebben egyes nagy jelentőségű tényekre, elvekre stb. hívja fel a figyelmet.

A katasztrófák esetében adandó segítségnyújtás szintén számos problémát jelent. Igen nagy a szerepe ezen a téren a helybeli katolikus szervnek. Tőle várják a külföldi katolikus segélyszervezetek a gyors híreket a katasztrófa helyéről, nagyságáról, a szükségletekről, a helyben található segélyeszközökről (élelem, ruha, sátor, orvosság, utak, repülőtér stb.), a már működésbe lépett vagy szóbajöhető más helybeli segélyakcióról, az azzal való közreműködésről és mindarról, ami még katasztrófa esetén (éhség, áradás, földrengés, háború stb.) a segélyszervek munkájára hasznos vagy szükséges lehet. Mindezek alapján érthető, miért helyez a munkabizottság és jelentése alapján a Cor Unum tanácsa oly nagy súlyt megfelelő helybeli katolikus szerv megteremtésére, illetve megerősítésére. Ami pedig a központi koordináció munkáját illeti: a munkabizottság mindjobban kiépíti a katolikus segélyszervek egymás közti és más felekezeti vagy nemzetközi szervekkel (Vöröskereszt, az ENSZ katasztrófahivatala stb.) való kapcsolatait, igyekszik kidolgozni és egységesíteni a gyors helyzetjelentésekhez szükséges fogalmak szótárát, kérte a katasztrófáknak különösen kitett országok püspöki karát megfelelő helyi szerv felállítására és sok fontos információ közlésére stb. Egyúttal arra is törekszik, hogy ezek az országok leltárt állítsanak fel mindarról, ami egyes katasztrófák esetén szükséges lehet, és ami ott rendelkezésre áll. Ez a pár közlés, amely természetesen csak töredéke az egésznek, rámutat a katasztrófák, ill. az egyes segélyakciók kiterjedt problémakörére.

Az előbbi két feladatkör ellátásához nélkülözhetetlenül szükséges megbízható és gyors információs rendszer kidolgozása. Csak ezen keresztül értesülhetnek a segélyszervek a fejlődésben levő országok igényeiről, terveiről. De még világosabb egy ilyen közlési rendszer fontossága természeti vagy más szerencsétlenség esetében, amikor szinte teljesen ettől függ a hatékony és gyors segítség lehetősége. A harmadik munkabizottság tehát egyrészt arra törekszik, hogy a „harmadik világ" országaiban biztos információs központot teremtsen az előbb már említett katolikus helyi szerv keretében, másrészt pedig az egyes katolikus segélyszerveknél már meglevő

tájékoztató rendszereket igyekszik összhangba hozni a legmodernebb eszközök felhasználásával. Természetesen szoros kapcsolatban áll más felekezetek hasonló célkitűzésű szervezeteivel, valamint az e téren dolgozó nemzetközi szervekkel is. Tevékenységének egyik konkrét gyümölcse a katolikus segélyszervek nemrég megjelent címtára. Ez közli az egyes országok nemzeti szinten dolgozó szerveit, valamint a nemzetközi katolikus szervezeteket. Szakembereket és mindenre kiterjedő figyelmet követelő munka mindez, nem lehet egyik napról a másikra gyors eredményeket elérni.

Röviden megemlítem még, hogy a fejlődés elősegítésének és a katasztrófasegély koordinációjának föntebb vázolt főfeladatán kívül a Cor Unumra még a következő feladatok hárulnak:

— kapcsolatba hozni a püspököket a katolikus segélyszervekkel és elősegíteni a lehetőségek szerint a segélyek jobb elosztását,

— együttműködni a többi keresztény hitvallással, hogy a közös akción keresztül a népek hatékonyabb támogatásban részesüljenek,

— rendelkezésre állni olyan esetekben, amikor a pápa valami külön akciót bíz rá a szeretet gyakorlása terén.

E sorok írásakor, azaz 1975-ben a Cor Unum még nem töltötte be egészen negyedik életévét. Nem hosszú idő állt tehát eddig rendelkezésére, hogy a tőle elvárt, illetve reá hárított feladatokat betöltse. Mégis, mindent összevetve, az eddigi mérleg igen pozitív.

Igen nagy előny egymaga az a tény, hogy a katolikus segélyszervek s egyúttal a fejlődésben levő országok is egyre inkább kihasználják a közös találkozás, megbeszélés, tervezés lehetőségét a Tanács keretében. A titkárság vagy a Tanács tagjai ismételtek részt vettek különböző katolikus szervek kongresszusain, nagyban hozzájárulva így a koordináció szükségességének elfogadtatásához. A fejlődés elősegítésének nagy komplexumában, amelyben annyi különféle erő dolgozik az Egyházon belül, egy bizonyos kristályosodási folyamat érezhető a Szentszék új szerve körül. Különösen érezhetővé vált a Cor Unum koordináló munkája nagy katasztrófák esetében (pl. Nicaragua, Szudán, Bangladesh, Vietnam), ahol az első gyors és hatékony segély folyósításán túl hatékonyan hozzájárult hosszabb lejáratú, már a fejlesztés vonalán dolgozó helyi szervezetek keletkezéséhez is.

A fentiekben csak töredékesen vázolhattam tapasztalataimat a Cor Unum eddigi munkájáról. De ennek alapján bizalommal nézhetünk a jövőbe. Programjának kidolgozásában azok vesznek részt, akik a legjobban érdekeltek a program sikerében: a fejlődésben levő országok képviselői és azok a szervezetek, amelyek segíteni akarják ezeket az országokat. Ez egymagában óriási előny, mert így eleve kikapcsolódik az a veszély, hogy az érdekeltek tudta és hozzájárulása nélkül történik ügyükben döntés. A hosszú lejáratú programok megvalósítására való törekvés pedig reményt nyújt, hogy a segítés az okokat keresi, és gyökerükben akarja orvosolni a bajokat. Ha ez váratlan

katasztrófáknál nem is lehetséges, a gondos felkészülés mégis nagy mértékben csökkentheti a különben bekövetkező károkat.

Ha a szervezet ezt a munkavonalat továbbra is tudja folytatni és fejleszteni, akkor a Cor Unum Pápai Tanácsában együtt dolgozók, segítők és segítettek egyaránt megtalálják a segítő szeretet korszerű formáját.

Kereszty Rókus

ISTEN SZEGÉNYEI

Szegénység a Szentírásban

I. Ószövetség.

Az ószövetségi kinyilatkoztatás kezdeti szakasza hangsúlyozza, hogy a földi javak bősége Isten ajándéka. A gazdagság, jólét, független haza birtoklása Isten gondviselő, megváltó működésének gyümölcse, az Istenhez tartozás jelképe. A gazdagság pozitív értékelése nemcsak azt jelzi, hogy a kinyilatkoztatás még kezdeti, tökéletlen fokon van; ez a kezdeti fok időt álló igazságokat is tartalmaz. Az anyagi javak önmagukban véve jók, mivel Isten teremtő és megváltó szeretetéből származnak. Ezért birtoklásuk Isten iránti szeretetre és hálára hív. Ezzel szemben a szegénység nem lehet érték önmagában. Izrael Istene gazdagság, életteljesség. Ez a nagylelkű ajándékozó nem talál örömet a szegények nyomorúságában. A szegénységet, mint célt nem akarhatja.

Mégis már az üdvösségtörténet kezdetén Isten olyan gyökeres, teljes bizalmat kíván önmaga iránt, hogy hívására Ábrahámnak nemcsak minden gazdagságát, hanem biztonságát, sőt fia életét is Isten kezébe kell letennie. Elhagyja ősei földjét, rokonait; mindazt ami számára meghitt, ismerős, biztonságot nyújtó környezet volt. Isten puszta ígéretére és nem fogható javakra kell egész jövőjét építenie. Végül fiáról, az isteni ígéretek örököséről való lemondását is megkívánja Isten. Ábrahám hite azonban már evilági javakkal is jutalmat nyer: eljut a tejjel-mézzel folyó ígéret Földjére. Ez a Föld válik számára és a belőle sarjadó nép számára Isten hűségének fogható bizonyítékává.

Az Egyiptomból való szabadulás Ábrahám élményéhez hasonló iskolán vezeti keresztül az egész zsidó népet. A rabszolgasorssal együtt el kell hagyniuk állandó otthonukat, a szűkös, de biztos megélhetést is. Isten szavára az egész nép egészen szegénnyé válik: vállalja a Vörös-tengerben és a pusztában való halál kockázatát. A pusztában fellázadnak, és visszakívánkoznak a biztonságot nyújtó rabság földjére. Ezért az egész lázadó nemzedéknek ki kell halnia. Új nemzedék nő fel a pusztában, amely megtanulja, hogy napról

napra Jáhve kegyéből éljen, Jáhve kezéből várja mindennapi kenyerét és italát.

Bár a vándorlás végpontja földi ország, mégis az egyiptomi kivonulás élménye ugyanúgy, mint Ábrahám meghívása előkészíti az evangéliumi szegénység megértését: Isten már itt is megkívánja, hogy szavára a meghívott mindenről lemondjon, hogy életét is Isten kezébe tegye le. Így Isten szabadon vezetheti az Ő útján az Ő Országába; saját szerzeményei helyett az Ő javaival töltheti el.

Kánaán földjén Jáhve jólétet, szabadságot ígér népének Dávid és Salamon uralkodása alatt. A föltétel azonban, hogy megtartják szövetségét: elismerik Jáhvét, mint gazdagságuk, nemzeti függetlenségük forrását; megvédik az árvát és özvegyet, tiszteletben tartják a szegények jogait. Ezek érdekeit Jáhve egészen különös módon a szívén viseli. Izrael királyainak és gazdagjainak nagyrésze azonban megszegi a szövetséget. Elnyomják Jáhve védenceit, a szegényeket, a szegényparasztoktól még meglévő földjüket is elveszik. Növekvő vagyonukat saját hatalmuknak tulajdonítják. S gazdag és szegény egyaránt elfelejtkezik a Jáhve iránti hűségről: idegen isteneknek, a föld termékenységét biztosító Báloknak áldoznak.

A próféták hiába hirdetik meg Jáhve növekvő haragját. A nép nem hallgat szavukra. Isten előbb az északi, majd a déli királyságot pusztítja el. Az ellenség kifosztja az országot, népét, elsősorban gazdagjait kardélre hányja, vagy rabságba hurcolja. Mikor a nemzet jövőjéről mindenki lemondott, a próféták meghozzák Jáhve vigasztaló üzenetét:

> Azon a napon
> nem kell majd szégyenkezned
> a tetteid miatt,
> amelyeket ellenem elkövettél.
> Mert akkor majd eltávolítom körödből
> a gőgösöket és hivalkodókat.
> Nem fogsz többé kérkedni
> szent hegyemen.
> Nem hagyok meg belőled,
> csak egy megfogyott, megtört népet,
> amely az Úr nevében reménykedik:
> Izrael maradékát (Szof 3,11-12).

Izrael tehát nem fog egészen megsemmisülni: Jáhve megment egy szegény maradékot önmaga számára. Ebben a korban lesz világossá, hogy Jáhve csak a „szegény"-t, az Ő szegényeit üdvözíti. A „Jáhve szegényei" („Anawim Jahve") kifejezés nem egyszerűen anyagiakban szűkölködőkre vonatkozik. Azokat a megalázott, elnyomott, vagy szenvedő zsidókat jelenti, akik reményüket Jáhvéba vetik. Mindazok szegények, akik „megremegnek" Jáhve szavára. Minél reménytelenebb a helyzetük, bizalmuk annál merészebb. Tudják, hogy Jáhve meghallgatja a szegény kiáltását. Reményük, könyörgésük tárgya a messiási ország eljövetele. Bár a messiási kort a béke, bő termés,

szabadság és általános földi jólét képeivel írják le, mindez csak következménye Jáhve új életre keltő, boldogító jelenlétének. Erre a jelenlétre vágynak a szegények. Hiszik, hogy maga Jáhve lesz osztályrészük:

A megalázottak Jáhvéban találják örömüket
és a szegények ujjongani fognak Izrael Szentjében. (Iz 29,19)

II. Újszövetség.

a) M á r i á b a n valósul meg legteljesebben Jáhve szegényeinek lelkisége. Benne összpontosul és gyúl lángra a maradék Izrael Isten ígéreteire való vágyakozása. Egész élete várakozás arra, hogy Isten felkarolja Izraelt (Lk 1,54). Izrael megvetette a gyermektelenül maradt szűzet. Egy asszony számára a legnagyobb megaláztatás: gyermek nélkül maradni. A meddő asszony elveszti a reményt, hogy utódaiban meglátja a Messiást. Mária semmi mást nem akar, mint „egyszerű cseléd"-ként szolgálni az Urat (Lk 1,47). Szeme Ura tekintetén csügg teljes odaadással (123. Zsolt). Ezért vállalja önként a szüzességet is, mert úgy érzi, Isten ezt a teljes szegénységet, élete meddőségének elfogadását kéri tőle (Lk 1,34). Megsejti, hogy a messiási üdvösség nem jöhet emberi erőből, férfi és nő szerelmes önátadásából. Egész lénye olyan tisztasággal éhezi Isten irgalmas szeretetét, hogy Istent magát vonzza méhébe. Így lesz Máriában Izrael szegény nemzedéke termékeny, így hallgatja meg benne Isten minden szegényei imáját. Lukács a Sion leányának, Izrael maradékának szóló jóhírt Máriában látja beteljesedni:

Dalolj Sion leánya,
zengj éneket, Izrael!
Örülj és ujjongj egész szívedből
Jeruzsálem leánya! . . .

Ne félj, Sion! Ne lankadjon kezed!
Benned van az Úr, a te Istened,
az erős Szabadító!
örül majd neked nagy örömmel,
újjáéleszt szeretetével . . . (Szof 3,14.16-17)

b) A m e g t e s t e s ü l é s b e n Isten nemcsak meghallgatja Izrael szegényeinek könyörgését, hanem érettünk önmaga szegénnyé lesz. A megtestesülést nem szabad úgy elképzelnünk, hogy az Isten Fia csak külsőleg hasonul hozzánk, istenségének gazdag ragyogását elfedi a mi szegénységünk álruhájával. Szent Pál világosan állítja, hogy a megtestesülésben és keresztháláiban az Atyával egyenlő Krisztus valóban kifosztotta önmagát, valóban szegény lett (Fil 2,5-8; 2Kor 8,9). Nyilván Krisztus nem veszíthette el istenségét a megtestesülés következtében. De éppen azért tud ilyen tökéletesen szegény lenni, azért tudja nemcsak javait, hanem önmagát is teljesen kiosztani, mert Isten

Bár gazdag volt, értetek szegénnyé lett, hogy szegénysége révén meggazdagodjatok (2Kor 8,9).

Jézus azért vállalja az embervolt szegénységét, az anyagi szegénység különböző formáit, az engedelmes szolga hivatását a kereszten való teljes kiüresedésig, hogy bennünket isteni élete teljes gazdagságával megajándékozzon. Az Isten érettünk való szegénnyé válásában nemcsak a Fiú, hanem az Atya és a Szentlélek is részt vesz a maga módján. Az Atya odaadja nekünk Fiát (Jn 3,16; Róm 8,32), a Fiú átadja nekünk önmagát (Gal 2,20; Ef 5,2), s ez a teljes önátadás a Szentlélekben lesz igazán a miénk (Róm 5,5).

c) Mivel Isten Krisztusban egész gazdagságát kiosztotta közöttünk, a szegénység új értelmet nyer az Újszövetségben. Jáhve szegényei most már nem a jövő Ország várakozásában élnek. Jézus boldognak hirdeti meg őket, mert itt és most övék lett az Ország (Lk 6,20, Mt 5,3). Isten Országa jelenlevő valóság Jézusban. Mindaz, aki követi őt, rejtett kincset talált, drágagyöngyöt, amelyért érdemes mindent elhagyni.

Jézus nem hív mindenkit arra, hogy vagyonáról ténylegesen, teljes egészében lemondjon. De mindenkit hív a lelki szegénység boldogságára. Senki sem lehet Krisztus követője a szegény ember lelkülete nélkül. Ez nemcsak az anyagi javakkal szemben jelent szabadságot, készséget arra, hogy Isten akaratából bármikor lemondjunk róluk. Minden kereszténynek azt a lelkületet kell elsajátítania, mely Krisztus Jézusban volt, aki kiüresitette önmagát (Fil 2,5-7). Ez a lelkület Istenért és a felebarátért mindenről kész lemondani, amint Jézus is lemondott isteni létmódjáról és gazdagságáról.

A lelki szegény nem bízik saját lelki gazdagságában sem. Nem saját jótettei és érdemei miatt reméli az üdvösséget. Tudja, hogy minden jó benne és cselekedeteiben Isten ingyen ajándéka. Ezért egyre inkább Isten jóságában bízik. Nem szűnik meg harcolni azért, hogy Isten akaratát mindenben teljesíthesse. Latba veti minden erejét, de saját szeretetre való képtelenségének a bizonyossága napról napra erősödik benne. Ez a fölismerés azonban nem keseríti el, inkább egyre merészebb bizalommal tölti el Isten nagylelkűsége iránt. Tudja, hogy a bizakodó hit mindent elér Istennél. Isten felruházza „a gyermek"-et, a lelki szegényt saját jóságával, elhalmozza ajándékaival, hogy egyre inkább az Atya szeretetével szerethessen.

A Jézus önkiüresítésében való részesedés másik pólusa az embertársakhoz való kapcsolat. Jézus feladta „rang"-ját, mindazt, ami elválasztotta tőlünk. Teljes közösséget vállalt mindannyiunkkal, elsősorban a szenvedő, üldözött szegénnyel. Az Újszövetségben Isten nemcsak a szegények jogainak védelmezője, hanem azonosítja magát minden szegénnyel. Ezért mindaz, aki Jézus lelkületében részesedik, közösséget vállal minden szenvedővel. Tudja, hogy őket szolgálva magát Jézust szolgálja (Mt 25,31-46).

A lelki szegénység nem lehet őszinte belső magatartás, ha nem nyilvánul meg tettekben. A gazdag keresztényt csak akkor fogadják be az örök hajlékokba, ha vagyonát jócselekedetekre használja (Lk 16,9-11).

d) Jézus egyeseket t é n y l e g e s anyagi s z e g é n y s é g r e hív:

> Add el mindenedet s oszd szét a szegények közt, és kincsed lesz a mennyben. Aztán gyere és kövess engem (Lk 18,22).

Az Újszövetségben az anyagi szegénység már nemcsak hittel elfogadott kényszerűség, hanem önkéntesen vállalt hivatás. A meghívott ajándékként fogadja, hiszen a szegénység a Jézussal és a Jézusban élőkkel való közösség kifejezési formája. Jézusban olyan kincset birtoklunk, amelyhez képest minden anyagi jó, az egész világ birtoklása elveszti vonzóerejét.

A Jézusért mindent elhagyó önkéntes szegény I s t e n o r s z á g á n a k élő j e l é v é válik. A láthatatlanul köztünk lévő Ország azáltal lesz fogható, tapintható erővé, hogy Jézus követői minden földi értékről lemondanak érte. Azzal, hogy örömmel elhagynak minden földi kincset, a Jézusban talált gazdagság valóságát tanúsítják a világnak.*

Nemcsak Jézus gazdagsága vonz az önkéntes szegénység vállalására, hanem a Jézusban megélt t e s t v é r i s z e r e t e t is. A jeruzsálemi anyaegyház tagjai

> . . . mind összetartottak és közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladtak, s az árát szétosztották azok közt, akik szükséget szenvedtek. Egy szívvel-lélekkel mindennap összegyűltek a templomban. A kenyeret házaknál törték meg, s örömmel és tiszta szívvel vették magukhoz az ételt. (Csel 2,44-46)

Az egy szív, egy lélek valósága nem tűri a szegények és gazdagok egymástól való távolságát. Az anyagi javak közös birtoklása kifejezi és elmélyíti Krisztusban való lelki közösségüket.

Mivel az Újszövetség szegényei és lelki szegényei már ezen a földön magát Krisztust birtokolják, „kimondhatatlan és megdicsőült örömmel örvendeznek" (1Pét 1,9) Másrészt még szenvedőképes testben élnek, még nem látják, akit szeretnek (uo. 8) és még nem teljes a szegény Krisztushoz való hasonulásuk. Ezért a szegénység ezen a földön egyszerre szenvedés és öröm, Krisztus keresztjében és feltámadásában való együttes, fokozatos részesedés.

e) A keresztény szegénysége a Krisztusért és K r i s z t u s s a l e l s z e n v e d e t t h a l á l b a n lesz teljessé. A halál természeténél fogva az ember leggyökeresebb „elszegényedése". Az ember teste nem „porhüvely" és börtön, hanem személyének szerves része. Ezért a testi halált az emberi személy mint saját halálát, saját teljes önkifosztását szenvedi el. S ha valaki ezt a legkegyetlenebb kényszert Krisztussal együtt szeretetből viseli el, akkor a halálban létrejött „kiüresedése" az Isten iránti odaadás legteljesebb kifejezése lesz.

---

* Hasonlóképen a Jézusért vállalt szüzesség és vértanúság is tanúságtétel a láthatatlan Ország minden földi jónál nagyobb értékéről.

A szegénység mint szenvedés megszűnik az örökkévalóságban. Azonban a szegénység gyümölcse, a halálban elért teljes önátadás megmarad az örök életre. A halálban érjük el ugyanis azt az állapotot, amelyben egészen megszűnik az önmagunkhoz való görcsös ragaszkodás. Ezért tudunk majd az Atya és Fiú teljes egymásnak adottságában részesedni. Ezért egészen betölt majd Isten teljessége (Ef 3,19); egészen eggyé válhatunk Krisztussal. S akkor vele együtt mi is elmondhatjuk az Atyának:

> . . . mindaz, ami az enyém, az a tied, s mindaz, ami a tied, az az enyém . . . (Jn 17,10).

A Krisztussal való közösség miatt mindazokkal eggyé válunk, akikben Krisztus lakik. Így lesz teljessé minden megváltott ember egymással, Krisztussal és az Atyával való egysége:

> Legyenek mindnyájan egyek. Amint Te, Atyám, bennem vagy s én benned, úgy legyenek ők is bennünk . . . (Jn 17,21).

A szegénység tehát, amennyiben a teljes egymásnak adás, a teljes egymásban lakás feltétele és kifejezési formája, örökre megmarad. Csak az jut el személyének igazi érettségéhez, aki mindenét, önmagát is odaadja, hogy Istennel és Istenben az egész emberiséggel eggyé forrjon.

François Russo

A SZEGÉNYSÉG A MAI GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI ÁTALAKULÁS SZEMSZÖGÉBŐL

Az evangéliumi szegénység nemcsak a javak hiányában nyilvánul meg. Ennek kell irányítania bennünket a javak felhasználásában is. Hogy mi szegénység, az tehát attól függ, milyen formában jelennek meg ezek a javak egy-egy adott korban és helyen. A 16. században még fényűzés volt lovon utazni; ma már a vonat, sőt a repülőgép sem az. Ha tehát tudni akarjuk, milyen konkrét lehetőségei vannak a szegénységnek mai életünkben, előbb tisztába kell jönnünk civilizációnk jellemző vonásaival, s jól meg kell értenünk a gazdasági és társadalmi átalakulásokat. Mindezek befolyásolják keresztény cselekvésünket.

Nem azt akarjuk itt bemutatni, hogy lehetünk napjainkban szegények. Hogy valaki az adott tényeket jóra használja-e föl vagy rosszra, az az egyén belső magatartásától és a közös helyzetben elfoglalt helyétől függ. Vázlatos elemzésünk csupán azt kívánja megmutatni, mennyiben kedveznek vagy nem kedveznek az új életkörülmények az igazi szegénység gyakorlásának.

Szegénység és jóléti társadalom

A súlyos nélkülözés, a javak elosztásának nyugtalanító egyenlőtlensége döbbenetes mértékben fennáll ma is. De azért a mai társadalmi és gazda-

sági fejlődést ugyancsak nagy mértékben jellemzi a javak fokozott gyarapodása és egyenlőbb eloszlása. Ez a tudományos és technikai haladásnak köszönhető, amely egyre kisebb költséggel adja meg nekünk nemcsak a létfenntartás szoros szükségleteit, hanem más, kevésbé nélkülözhetetlen javakat is a kényelem, a kultúra, a szórakozás terén. A viszonylagos bőség korába lépünk.

Világos, hogy ebben a világban mindig ritkább lesz az olyan szegénység, amelynek kifejezésmódja a lehető legteljesebb tartózkodás az élethez nem föltétlenül szükséges javaktól. Ugyanúgy az is, amely a lehető legnagyobb takarékoskodásra sarkall. A szegénységnek egy-egy megindítóan kedves gyakorlata — mondjuk mikor a használt borítékot másik oldalán ismét felhasználják — ma kicsit anakronisztikusnak érződik. A kiadások lefaragásának bizonyos módjaiban ma nehezen fedezünk fel lelki jelentőséget, inkább a zsugorisággal határosak. Általánosabban azt mondhatjuk: a szegénység gyakorlását (részben gazdasági okokból kifolyólag) a múltban gyakran bizonyos aggodalmaskodás, gond kísérte. Ennek oka részben az anyagi eszközök hiányossága volt, részben az a félelem, hogy haszontalan kiadásokba keveredtek. Mindez kétségtelenül alkalom volt az életszentségre, néha még ma is az lehet, — de ha hiányzott belőle az Istenre hagyatkozás, gyakran szűkmarkúsággá, fösvénységgé vált. Ebből a szempontból nincs mit sajnálnunk, hogy a jóléti társadalom inkább a bőkezűség, a nem számítgató, örvendező adakozás szegénysége felé irányít. Ez igen értékes tényezője a mások felé való megnyílásnak, és feloldja, kiszélesíti életünket. Ha az evangéliumi szegénység különleges jellemzője a nyugtalanság hiánya, ennek kedvezhet ez az állapot.

„Átmeneti időnkben" a nélkülözésből fakadó szegénység is megvan még sokfelé. Ezt kétségtelenül ugyanazokból az alapvető lelki szempontokból kell néznünk, mint azelőtt. De észre kell vennünk egyes vonásait, amelyek civilizációnk mai fejlődéséhez kapcsolódnak, és közvetlen lelki következményekkel járnak.

Először is itt van az a tény, hogy a mai világban nem egyes elszigetelt egyéneknek, nem is a gazdaságilag fejlett országok kevésbé vagyonos osztályainak szegénysége a legnyugtalanítóbb, hanem az ún. kevéssé fejlett nemzetek általános szegénysége. Az Evangéliumnak a bővelkedőkhöz intézett felhívása — hogy ti. adják oda javaikat — mindegyikünkre vonatkozik, legalábbis abban a mértékben, amennyire több a vagyonunk a körülöttünk élőknél. De vonatkozik ez a felhívás ugyanúgy és mindenekelőtt a nemzetekre mint szervezett közösségekre és vezetőikre: anyagi eszközeik egy részét át kell engedniök a szükséget szenvedő népeknek. Ezért a javak átengedésének nem annyira az egyéni adomány a módja gyűjtések (akár nemzeti szinten szervezett gyűjtések) alkalmával, hanem kinek-kinek a maga helyén mindenekelőtt a köztudatot kell alakítania. Bármilyen tehetetlenek is va-

gyunk a visszás állapotok megszüntetésére, lehetetlen, hogy föl ne hívjuk a figyelmet a megrázó ellentétre: egyfelől televíziós lakások, autók serege, ínyenc táplálkozás, másfelől olyan országok, ahol a legelemibb életföltételek is hiányoznak!

Egy másik tényre is föl kell figyelnünk. Van, ahol a tudományos haladás eltünteti az anyagi nélkülözést; de egyelőre egyáltalán nem enyhíti a szegények helyzetéből fakadó hiányosságokat, gyöngeséget, függő viszonyt.

Itt van mindenekelőtt az a nagyszámú ember, akinek látszólag tisztességes jövedelme van, de valójában nem elég: nem tudják belőle fedezni gyermekeik iskoláztatását, vagy rendes lakást szerezni, ahol a családi élet a nélkülözhetetlen függetlenségben, csendben, meghittségben kibontakozhassék. Itt vannak a gyengélkedők, betegek, öregek. Civilizációnk törődik ugyan segítésükkel, de annál élénkebben érzik tehetetlenségüket és függő helyzetüket, mert hiszen a világot elsősorban a cselekvés, a sikeres anyagi vállalkozások tartják fenn.

A szegények közé kell sorolnunk azt a tekintélyes számú embert is, aki esetleg tanult, de nem kapott igazi nevelést. Számukra gyakorlatilag megközelíthetetlenek a kultúra kincsei, az élet egyik legnagyobb emberi kielégülése. Ugyanakkor a legsebezhetőbbek a propagandának és az ember kizsákmányolásának ezer módjával, amit a kifinomult technika a mai világ rendelkezésére bocsát.

Az anyagi javak szerepének igazságosabb szemlélete

Naívság lenne azt képzelnünk, hogy a mi korunk megszabadult az anyagi javak önző használatától és öncélú élvezetétől, s ebben a tekintetben érezhetően más lenne, mint a régi korszakok. Az ember ezen a ponton szinte semmit sem haladt. Mégis megállapíthatjuk, hogy sok ember (köztük számos nem kifejezetten keresztény ember) magatartása megváltozott az anyagi javakkal szemben. Ma nem annyira arra törekszenek, hogy — mint a múltban — felhalmozzák, tartósan és kizárólagosan birtokolják őket. Nem annyira a társadalmi megbecsülés miatt keresik a gazdagságot, inkább a hasznáért.

Ma az anyagi javakban általában mindenekelőtt eszközt látnak, mindennapi szükségleteink biztosítóját. Persze ezek közé a szükségletek közé sok minden tartozik: autó, rádió, tévé, fényképezőgép, hűtőszekrény . . . Mindez alaposan kitágította az élet hasznos és szórakoztató adottságainak körét.

Ez a magatartás az anyagi javak pozitív szerepét hozza magával. A keresztény nagyon helyénvalónak tartja, hogy felhasználjuk ezeket. Hiszen Isten akarata, hogy az ember a természet ura legyen, leigázza azt a teremtés folytatójának szerepében. És az Evangélium azt mondja, hogy gyümölcsöztetnünk kell talentumainkat és a Mestertől ránk bízott javakat, ki mennyit kapott.

Ez a szemlélet egyáltalán nem a modern lelkiség találmánya. Az Egyház állandó tanításáról van szó. De régebben kevés figyelmet szenteltek neki. A vezető osztályok, különösen a reneszánsz idején és a 17-18. században, visszaéltek gazdagságukkal. Ez súlyos rendellenességekre vezetett, ami viszont arra ösztökélte a hitszónokokat, hogy erőteljesen hangsúlyozzák a földi javak használatának veszélyeit. Az ilyen buzdítás bizonyos mértékig ma is időszerű, de a hangnem, az egyoldalúság nehezen teszi használhatóvá a mai ember számára. A technikai fejlődéstől felkínált sokféle termékben, megdöbbentő lehetőségben mi mindenekfölött a kibontakozás jogos eszközét látjuk. Segítségükkel messzemenően megszabadulunk kínos feladatoktól, s meg tudjuk valósítani az embervoltunkba írt vágyakat, képességeket. Amit azelőtt talán helytelen fényűzés gyanánt ítéltek el, azt ma gyakran a természeti javak nagyon is ésszerű használatának tartjuk. Az a rendeltetésük, hogy a lehető legtöbb embernek az életét ne csak hasznossá, hanem széppé is tegyék.

Ennek az optimista szemléletnek nagy helyet kell elfoglalnia a szegénység keresztény felfogásában: úgy kell felhasználnunk a javakat, ahogyan Isten elvárja. Mindamellett nem szabad figyelmen kívül hagynunk a jóléti társadalom veszélyeit sem.

Az ilyen civilizáció lényeges lelki veszélye a rendelkezésre álló javak bőségében és minőségében áll. Az eddiginél sokkal jobban elbűvöl és foglyul ejt a sok különféle felkínált lehetőség, amihez hasonlóról sokáig még csak nem is álmodhattunk. Ilyen körülmények között nem könnyű mértékkel élni velük. Csakugyan: világunkon uralkodik a nyereségvágy, a minél nagyobb kereset mohó szomja. Ennek érdekében folyvást többet és többet termelnek. A keresztények sem mentek teljesen ezektől az eltévelyedésektől. Ha nincs bennük igazán realista, „elkötelezett" lelkület — és sokszor nem is állítják ezt elég bátran eléjük —, nagyon is könnyen sodródnak az árral. Általában ugyan őrizkedni tudnak a szegénység szellemével egyenesen ellenkező magatartástól: attól, hogy beleragadjanak a javakba. Azonban lelkük túlterheltségben szenved. Annyi az ügy, annyi az elfoglaltság, hogy nincs már meg bennük az a készség, az a belső figyelem, az a nyitottság, az a béke, ami mind a szegénység valódi szellemének gyümölcse.

Emberméltóság és szegénység

A mai civilizáció nemcsak anyagiakban bocsát többet az ember rendelkezésére. Több függetlenséget, több önállóságot is törekszik biztosítani számára. A ma embere nem akar többé gyámság alatt maradni, még ha anyagi helyzete szerény is. Mindenestül maga kíván rendelkezni önmagával, maga óhajt sorsának kovácsa lenni. Ez alapjában véve jogos követelés, — föltéve, hogy nem válik teremtményi, lényegi függésünk tagadásává Teremtő Istenünk előtt, és nem veszi semmibe a társadalmi rend követelményeit. Az Egyház sokszor hangoztatta, hogy a tekintély gyakorlása közben mindig

nagyobb tisztelettel kell figyelembe venni az embert, szabadságát, személyi méltóságát. A pápák és a nyomukban járó keresztény mozgalmak különösen az utolsó században küzdöttek állhatatosan, hogy megszabadítsák az embert az ipari civilizáció szolgaságából. Nemcsak elégséges bért követeltek a munkásnak, hanem jogi biztosítékokat, hogy ne legyen kényre-kedvre kiszolgáltatva munkaadójának.

A szegénynek ez az emberi fölemelkedése abban is megnyilvánul, hogy fokozatosan elmosódik a választóvonal „szegények" és „gazdagok" közt. Azelőtt a szegény mellőzött ember volt, társadalmilag megmerevedett, „kikristályosodott" keretek között. Ma közelebb áll a többi társadalmi osztályhoz, mert az életmód egyes sajátosságai általánossá váltak. Nézzük például az öltözködést. A társadalom mozgékonyabbá vált, és így jobban meglehet a reménye, hogy valamelyest magasabb életszínvonalra jut.

Másrészt a vagyoneloszlás módjainak átalakulása azt is magával hozza, hogy jobban tisztelik a kevéssé vagyonos osztály emberi méltóságát. Pusztán a gazdasági elemzés szempontjából vizsgálva lehetetlen észre nem vennünk a változást. Még néhány évtizeddel ezelőtt a javak elosztása a gazdagok jóakaratától függött, akik a kiáltó társadalmi egyenlőtlenségeket — nagyon elégtelenül — alamizsnával próbálták orvosolni. Ma jól körülírt jogszabályok szerint megy végbe. A jótékony magánkezdeményezések helyébe fokozatosan állami intézkedések lépnek. A gyöngeség, betegség, öregség „automatikusan" jogot ad állami támogatásra.

A szegénység igazi érzéke egyáltalán nem sajnálkozik a dolgok ilyen állásán. Inkább minket is beleállít a fejlődés szolgálatába. A végétől még messze vagyunk, hiszen az a kötelességünk, hogy a nyomor minden formájának véget vessünk. Egyenlőségre törekedni a szegénység erényének egyik módja. Azért se nyugtalankodjunk, hogy az alamizsna szerepe vagy a jótékonyság gyakorlásának lehetősége szemünk láttára csökken. A mai világ még mindig jelentős helyet biztosít neki. Azonkívül, mint föntebb mondottuk, áthelyezhetjük kollektív, nemzetközi síkra. Az önkéntes szegénység élete pedig ezzel még egyáltalán nem válik értéktelenné.

Munka és alamizsna

A kortársi társadalom nemcsak azt kifogásolja az alamizsnában, hogy sérti az emberméltóságot. Azért is támadja, mert lustaságra, semmittevésre bátorít. Ez a magatartás a munka fokozott megbecsüléséből ered. Ma már nem annyira az anyagi világ követelményeinek való szükségszerű behódolást látjuk benne, inkább alkotó jellegét és nevelő értékét hangsúlyozzuk. Az előző századokban, főleg a 17. században, „valamirevaló ember" nem tartotta társadalmi helyzetével összeegyeztethetőnek, hogy fizetett munkát végezzen, különösen ha az nem szellemi munka. Tekintélyes és biztos vagyona a legtöbb esetben lehetővé tette, hogy kényelmesen élhessen szórakozásainak. Ma erre sokkal kevesebb embernek van módja. És aki ma nem

maga keresi meg a kenyerét, az — sokkal inkább, mint azelőtt — kockáztatja, hogy a közösség testétől idegennek, komolytalan embernek, sőt élősdinek tekintik.

Ezzel a meglehetősen új gondolkodásmóddal kell számot vetnünk, amikor a vállalt vagy önkéntes szegénység helyét vizsgáljuk a mai világban. Mindennek megvan a vitathatatlan polgárjoga a kortárs civilizációban is. De stílusában kétségtelenül bizonyos átalakulásra van szükség. Nagyobb szükség van rá, mint azelőtt, hogy a nem munkából, hanem adományokból élő szegények bensőséges és igen tiszta tanúságot tegyenek az evangéliumi kifosztottság eszménye és a szemlélődés értéke mellett. Kortársaink világosan ki akarják érezni ezeknek az elkötelezetteknek az életéből, hogy nem lebecsülésből vagy bátorság híján hagyták ott a földi foglalkozásokat, hanem azért, hogy felszabaduljanak magasabb foglalatosságokra. Azok, akik Krisztust utánozva választották vagy fogadták el a szegénységet, hála Istennek bizonyára így is élnek. De talán jó lenne, ha az eszmény világosabban sugároznék kifelé is. Jelesül nagyon rá kell mutatnunk a szolidaritás követelményére. Kortársaink biztosak akarnak lenni abban, hogy az önkéntes szegények, akik nem szolgálják közvetlenül hasznot hajtó munkával a társadalmat, mégsem felejtkeznek meg a sokféle emberi törekvés kínjáról, a fizikai munka fáradságáról, a közéleti ember gyötrődéséről, hanem közösségben maradnak mindezzel. És ugyanígy az emberek örömeivel is: az alkotás, a szervezés, az emberszolgálat örömével.

A szegény ember gondtalansága és a technikai műveltség előrelátása

Az evangélium arra int: ne aggódjunk a holnap miatt. De ezt bizonyára nem úgy kell értenünk, mintha minden előrelátást megtiltana. Különben nem egy helyen egyenesen buzdít az előrelátásra. Jogos megtestesülése szegénységeszményünknek, ha életünkben bizonyos szent gondtalanság kap helyet. Ugyanakkor az okosság ezt életállapotunknak megfelelően bizonyos határok közé szorítja. Egy kormányfő nem engedheti meg magának, hogy olyanformán ne törődjék a jövővel, mint egy beteg vagy egy szerény munkásember.

Tehát tisztában kell lennünk a gondtalanságnak mint szegénységeszményünk megnyilvánulásának viszonylagos voltával. Legjobb, ha óvakodunk a túlságos leegyszerűsítéstől, és nem vetjük el eleve civilizációnknak azt a törekvését, hogy mind kiterjedtebben, mind rendszeresebben gondoskodjék a jövőről, mintha ez ellenkeznék az evangélium szellemével.

A múltban a jövőről való gondoskodás lehetősége, beleértve a megelőző eszközöket is, igen korlátolt volt. Az ember a leggyakrabban védtelenül állt a személyes vagy kollektív szerencsétlenségek: pestis, éhínség, hajótörés, gazdasági válságok, korai halál előtt. Ez a tehetetlenség a keresztényeket természetszerűen tájolta be az Istenre hagyatkozás készségére.

Manapság a megelőző eszközök a legkülönbözőbb területeken erősen csökkentették az élet kockázatait. Vannak még tűzvészek, de ritkán történik meg, hogy — mint a középkorban és még a 16-17. században is — egész városokat pusztítson el a tűz. A járványokat szinte teljesen megfékezték; a hajótörések sokkal ritkábbak; az iparosodás kezdetének jellegzetes baja, a munkabalesetek nagy mértékben csökkentek. Igaz, balesetek és természeti katasztrófák sajnos ma is egyre ott kísértenek civilizációnk látóhatárán, nem is szólva a háború veszedelméről. De következményeiket érezhetően enyhíti a biztosításnak, ennek a nagy jelentőségű társadalmi és gazdasági jelenségnek rendkívüli kifejlődése. Egyszóval a modern világban a „biztonság" jelszava uralkodik, és megvalósítására meg is van a technikai lehetőségünk. Persze rengeteg költség és aprólékos gond árán!

A jövőről gondoskodás erőfeszítéseinek sorába tartozik a valószínűségszámítás haladása is. Ez sok területen lehetővé teszi, hogy jobban alkalmazkodjunk a jövőhöz, kikerüljünk sok meglepetést, zökkenőt, válságot. Így az ember, szigorú számítások alapján, mindinkább ura akar lenni a jövőnek. Mindig kevésbé viseli el, hogy ki legyen szolgáltatva az eseményeknek.

Ez a szándék magában véve jogos. Sőt szoros kötelességünk, hogy hozzájáruljunk megvalósításához, hiszen az ember javát szolgálja. De rosszra is vezethet: az Istenbe vetett bizalom súlyos hiányára és arra, hogy mindent emberi képességeinkkel akarunk megoldani. Ez ellentétes az Evangélium szellemével. Különben is a legelemibb valóságérzék hiányára vall, ha azt reméljük, hogy ki tudunk irtani minden rosszat. Amíg a földi lét tart, marad kockázat is. És ez bőséges alkalmat nyújt, hogy ráhagyatkozzunk az Úr titokzatos, kiszámíthatatlan akaratára.

Mindezek az elemzések ne ejtsenek bennünket valamiféle szkepticizmusba. Ne gondoljuk: a szegénység annyira viszonylagos dolog, hogy lehetetlen fölismernünk, hol van és hol nincs. Kétségtelen, hogy sem itt, sem más téren nem úszhatjuk meg kész receptekkel. Nem elég azt mondani: „Csináld ezt, és szegény leszel." A keresztténynek igazságban kell járnia, és ez magával hozza, hogy számot vessen a valóság bonyolult voltával. De ez ne késztesse tétlenségre. Isten keze ma sem rövidült meg, és ma sem hív hiába a szegénységre; amit parancsol, arra meg is adja a lehetőséget. De az Evangélium szerinti élet föltételezi, hogy legyen bátorságunk szembenézni a jelenlegi helyzettel, akkor is, ha csupa kérdés és nehézség. Föltételezi azt is, hogy ebben az adott helyzetben feleljünk Isten szólítására. Akkor majd nem annyira a szegénység viszonylagos jellege ragad meg, hanem a sokféle megjelenés mögött a szegény Krisztus egyetlen, lenyűgöző arca.

CHRISTUS 24. sz. 487 — 499.

Zichy Aladár

DÖNTŐ KÉRDÉSEK
(A szegénység és a harmadik világ)

Tudjuk-e, hogy Teréz nővér élethivatásává tette Indiában, hogy a nincstelen haldoklóknak legalább utolsó napjaikban békés helyet biztosítson? Hallottuk már, hogy egy amerikai hadászati tengeralattjáró építésének költségei meghaladják Marokkó állam évi költségvetését? Olvastuk véletlenül valahol, hogy Etiópiában és Szomáliában az utolsó két évben több százezer ember éhen halt? Tudatában vagyunk annak, hogy a világ közgazdászai bebizonyították: a gazdagabb országok gyorsabban gyarapodnak, mint a szegények, tehát viszonylagosan a gazdagabb országok egyre gazdagabbak, a szegények pedig egyre szegényebbek lesznek? Találkoztunk már azzal az UNESCO statisztikával, amely kimutatja, hogy ma több az írástudatlan, mint tíz évvel ezelőtt? Mesélte már valami Nyugatot járt ismerősünk, hogy Németországban az ötvenes évek óta szélesebbre csinálják a moziszékeket, mert jólétében meghízott a közönség? —

Megkíséreltem elemezni, osztályozni a szegénységnek azt a sokfajta megnyilvánulását, amelyet a világ négy sarkában megfigyeltem. Minden vidéknek, minden népnek más az arca. Egy összefoglaló leírás ezért vagy terjedelmi szempontból lenne elfogadhatatlan jelenlegi célunkra, vagy lerövidítve, általánosítva profilt, színt vesztene; nem érzékelnénk sem a problémák mélységét, sem a feladatok sürgősségét. Ezért választottam fejtegetéseink módszerének a döntő kérdések kiemelését, nevezetesen: mit jelent a szegénység, mik a szegénység okai, és milyen a szegények és a gazdagok viszonya.

Talán érdemes előre bocsátani, hogy a szegénység millió arca mögött ugyanazok a lényeges problémák fedezhetők fel akár Közép-Afrikában, akár Peruban, akár Afganisztánban. A nélkülözésből származó szenvedés végeredményben mindenütt ugyanaz, mert alanya mindenütt: az ember. Ezért természetes, hogy a kérdést világviszonylatban vizsgáljuk, és a megoldást is világszinten keressük! Az emberi tudás azért fejlődött, mert a megfigyeléseket, a következtetéseket és a feltalálásokat könyvtárakba hordtuk össze; közös megfigyelés, közös teljesítmény, közös haszon. Az általános sztrájk azért válhat eredményes akcióvá, mert az egyének panaszait összehasonlítva a hasonlóság vagy azonosság alapján a sok egyéni panaszból közös panasz lesz, a közös panaszból pedig közös, azaz nagyobb méretű, súlyosabb akció fejlődik. Ideje, hogy a szegénységet is közös bajként fogjuk fel. A nélkülözés létezése ne széthúzzon — ezen az úton az emberiség még sose oldott meg problémát! — hanem tartson össze! Földünk ne csak csillagászati egység legyen, mint a Nap bolygója, hanem emberi is, mint rokon lények hasonló szenvedéseinek, közös törekvéseinek és közös reményének tanúja és hordozója.

Mit jelent a szegénység?

Szegénynek lenni egyszerűen szólva annyi, mint hiányt érezni. Ez természetesen nagyon viszonylagos. Megeshetik, hogy szegénynek érezzük magunkat csupán azért, mert összehasonlítva lehetőségeinket a szomszéd lehetőségeivel előnytelen helyzetben látjuk magunkat. Ennek az ellenkezője is megeshet. Nyomorunknak, betegségünknek tudatában sem vagyunk. Felvetődik a kérdés: mennyire szegénység a harmadik világ — a szegény világ — szegénysége?

A szegénység mérése bonyolult dolog. Főképp mert intenzitása sokszor nem is a fizikai, tehát könnyen mérhető, hanem az érzéki és a szellemi térben tükröződik. A legismertebb eredmények a közgazdászok termelési, jövedelmi és fogyasztási statisztikái, amelyek mellőzik ugyan az érzéki-szellemi szempontokat, de a helyzet komolyságának jellemzésére alkalmasak. Ezekből a kimutatásokból tudjuk, hogy az egy főre eső nemzeti termelés (GNP) Hollandiában vagy Új-Zélandban negyvenszer, ötvenszer annyi, mint a világ oly különböző sarkaiban, mint Haiti, Nigéria, Nepal és Ruanda. Megtudjuk továbbá, hogy az évi egy főre eső nemzeti jövedelem némely országban nem haladja meg az ötven dollárt sem. Ez egy dollár heted része naponta. S valóban személyesen ismerek olyan állami cigarettagyárat, ahol a munkások napi keresete hét cent. Egy másik országban az állami útkaparók 25 pénzegységért dolgoznak, ami öt helyben termelt tojás árának felel meg. (Zárójelben jegyzem meg, hogy ugyanezen országban a törvény által előírt minimális napi munkabér 40 pénzegység.)

Első megállapításunk tehát, hogy világszerte vannak szegény, sőt úgy látszik, nagyon szegény országok. Tovább jutunk egy lépéssel, ha az ember anyagi szükségleteiből indulunk ki. Anélkül, hogy részletekbe merülnénk, megjegyezhetjük, hogy az átlagember napi szükséglete kb. 3000 kalória. A harmadik világban az átlagembernek nem jut több, mint 2000. Az átlagos proteinszükséglet (növényi és állati együttvéve) napi 70 gramm. Míg Európa és Észak-Amerika 100-at fogyaszt, a harmadik világ 50-nél többet nem tud biztosítani magának.

E számok alapján, ha itt nagyon hozzávetőlegesen idéztük is őket, érzékelhetjük, hogy mit jelent testileg a szegénység. Kovács József fia beteg. Az orvos azt mondja, azért, mert szülei rosszul táplálják. Napi 70 g protein helyett csak 60-at kap. A Kovács-gyereket tisztességesen kellene etetni, mert így nem fogja megérni a 12. születésnapját. De Kovácsék a marhavész óta igen szegények, s ahogy ma nincs 70 g protein, úgy holnap sem lesz. Segít a szomszéd, a falu? Ha nem, a kis Kovács halálra van ítélve. Nem kötélre, nem is villanyszékre, csak éhhalálra. Persze ezt nem így nevezzük. Betegecske volt szegény . . . No de a Kis Pista is beteg, meg a Nagy Sanyi is, a faluban jóformán mindenki. Akkor ki segítsen?!

Értjük már? Amikor a statisztika azt állítja, hogy a harmadik világ naponta 20 g proteinnal kevesebbel rendelkezik a szükségesnél, akkor ez azt jelenti,

hogy az orvostudomány szerint Földünk három emberéből kettő nagyon egészségtelenül él, tehát kétszeresen van kitéve mindenféle betegségnek, teljesítőképessége állandó jelleggel csökkent, s rövidebb élettartammal számolhat. Akinek ez mindegy, az kimondta a halálos ítéletet a kis Kovács felett. Nem látványos kivégzést, hanem dicstelen elsorvadást vagy ki sem fejlődést.

Bolygónk öntudatát csak személytelenül érintik az ilyen hírek. Tavaly, tavalyelőtt éhínség Etiópiában és Szomáliában, a Szahel országaiban. Éhínség Indiában, Bangladeshben — szinte már megszoktuk. Az ilyen összefüggésekben a ruházkodás és a lakás problémáiról már nem is beszélünk. Ezek kevésbé komoly nehézségek. Igaz, a szegény országok nagy része melegebb égövekben fekszik, s csak kevesen tudják, hogy Afrika szívében is sokszor fagy, s hogy ezeket a sorokat a Tanganyika tó partján hosszú farmernadrágban és flanell ingben írom, mert errefelé most éppen igen hűvös van.

Hogy nem az én személyes aggodalmam túlzott, azt az a tény bizonyítja, hogy jövő hónapban nyílik meg az Egyesült Nemzetek konferenciája Kanadában, Vancouverben a „habitat", az emberi hajlék kérdéseiről. Ennek a konferenciának témája nemcsak Európa és Észak-Amerika nagyvárosainak elzajosodása, elszennyeződése, hanem a harmadik világ számtalan Babilonjának hihetetlen nyomornegyedei — ahol egy jógyomrú európai turista sem képes megúszni hányinger nélkül — és a földműves és nomád milliók pénz-, tudás- és eszköznélkülisége is.

Ami a táplálkozást illeti, az Egyesült Nemzetek konferenciája már mögöttünk van, és fehér holló számba mentek azok a küldöttek, akik derülátóan hagyták el Rómát, az örök várost, a konferencia színhelyét.

Foglaljuk össze, miről van szó! Földünk kétharmada a létminimum körül vagy az alatt él. Vegetál. A vegetáció ex definitione a kiszolgáltatottság, a sebezhetőség állapota. A szegények egyik napról a másikra élnek. Ha minden jól megy. Ha nem megy, nem élnek. — Hogyan fér ez a tény össze a Teremtő parancsával: „Hajtsd uralmad alá a Földet"? — Sehogysem. Nem jutottunk még el arra a szintre, hogy biztonságban vegetálhassunk, tehát legalább puszta fizikai létünket biztosíthassuk. Mikor fogunk eljutni oda, hogy szellemiekkel, a sajátosan emberivel foglalkozzunk?

Távol álljon tőlem azt állítani, hogy a harmadik világ kizárólag fizikai jóléténak biztosításával van elfoglalva. De tény, hogy idejét főként erre kénytelen fordítani. Már pedig a kultúrtörténészek szerint kultúra csak ott keletkezik, ahol a természet kihívása harcra kényszeríti ugyan az embert (tehát az ember nem lustul el), de ez a kihívás nem túl erős, úgyhogy az ember képes kicsikarni a természetből a szükségeset, s emellett ideje marad a játékra. Szabadidővel kell rendelkezni. A közgazdászok pedig azt állítják, hogy a minőségi fejlődéshez valahol egy ugrásra van szükség, egy bizonyos anyagi, szellemi, időbeli tőkére, amelynek befektetése a sokszoros kamat előfeltétele. Valahogy így: a kapával meg kell keresni nemcsak a mindennapi

kenyeret, hanem többet, hogy ekére és két ökörre is teljen, amivel szántani lehet, s majd sokszorosan aratni. De hogy lehet szert tenni egy ekére és egy ökörfogatra, ha anyagilag, szellemileg csak vegetálásra telik? Ez a harmadik világ gazdasági problémája egyszerűen kifejezve. Circulus vitiosus. Még nyilvánvalóbbá válik ez az igazság, ha meggondoljuk, hány esztendei anyagi és szellemi befektetést igényel egy európai gyerek hasznos, önálló, öntudatos polgárrá való nevelése. A harmadik világ szegénye képtelen ezt a nevelést gyermeke számára biztosítani. Így az anyagi nyomor szükségszerűen szellemi képzetlenséget von maga után. A fejlődés el van vágva.

Nyugaton divattá vált egy kifejezés, ami jól ideillik: „az élet minősége". A harmadik világ szegénysége az az állapot, melyben az élet minősége nem kielégítő; az élet minősége nem emberhez méltó.

A szegénység okainak megszüntetése

Az előzőkből nyilvánvaló a jelenlegi állapot tarthatatlansága. A szegénység okait kell igyekeznünk megszüntetni. Járjunk hát utána, mik ezek az okok!

Mágikus fejtegetésekre nincs szükség. Megfigyelés és józan paraszti ész elég. Kezdjük a mondással: „több az eszkimó, mint a fóka"! — A szegénységnek első fő oka a fókák hiánya. Nincsen elég föld. Nepálban, a Fülöp-szigetekben, az Andesekben, Burundiban olyan meredek hagyoldalakat művelnek meg, ha silány is a talaj, hogy egy jó alföldi magyar parasztember ott lelkét mindjárt Istennek ajánlaná, és szemét lehunyva a mélységbe szédülne. Az afgán és az etióp földműves olyan köves mezőbe veti a búzáját, hogy azt felénk még csak kecskelegelőnek sem használnák. Sok helyen már nincs több vad, mind kiirtották. Nincs több erdő, mind feltüzelték. Nincs víz. Nincsenek ásványok. A megélhetés nem könnyű tehát. Igaz ugyan, hogy Afrika, Dél-Amerika hatalmas területei még érintetlenek. A jelenleg megművelt területeket is gazdaságosabb módszerekkel, jobb minőségű vagy hozamú növényfajtákkal, a termelési ágak ésszerűbb kombinációjával, az energiaforrások célszerűbb befektetésével etc. sokkal jövedelmezőbben ki lehetne használni. Ne veszítsük szem elől azonban, hogy a kínálat és a kereslet nem mindig találkozik. A Gangesz völgyének túlnépesedését a Kongó szűz őserdei nem oldják meg. Sajnos, még a Kivu vidék szegénységét sem, pedig ebben ugyanaz a kormány illetékes. Aztán a fönt javasolt megoldások részben hamisak, mert a szegénység tehetetlensége éppen a lehetőségek kiaknázásához elengedhetetlen kezdeményezés, szervezés és tőke hiányában rejlik.

A szegénység második oka az eszkimók sokasága. Ahol 150 főt kell eltartani egy négyzetkilométernyi trópusi földnek, ott nem lehet intenzív gazdálkodás nélkül fejlődésről álmodni. Természetesen a népsűrűség magában nem sokat mond. A Szahara hatalmas területén kevés tuareg, tubu és peul él. A jelenlegi megélhetőségi lehetőségekhez viszonyítva azonban számuk

nagyon is nagy. Az orvostudomány a nagy járványok már majdnem teljes kiirtásával gyökeresen megváltoztatta a demográfiai törvényeket. A csecsemő- és gyerekhalandóság sokkal kisebb, ugyanakkor az életkorvárandóság sokkal nagyobb ma már Földünk elmaradtabb országaiban is. Tudásunk saját magunkat hozott bajba. Bolygónkon egy emberöltő múlva mégegyszer annyi ember tolong majd, mint ma. Miből fog ez a hat-hét milliárd emberfia megélni? Népvándorlás a szó hagyományos értelmében többé nem lehetséges. El tud majd tartani a Nílus deltája kétszer annyi egyiptomit, mint ma? Kétes. Vagy gyökeresen megváltozik és sokkal eredményesebb lesz gazdasági rendszerünk — s ezzel nem sok szakértő kecsegtet —, vagy a szaporulat csökkentéséről kell valami módon gondoskodnunk. Ezt személy szerint mindaddig nem hittem, míg Délkelet-Ázsiában meg nem ütött a gyerekek magas száma, mikor egy-egy ismeretlen faluba megérkeztem.

Az Egyesült Nemzetek népességi világkonferenciája, amelyet 1974-ben Bukarestben tartottak, egyértelműen rámutatott a feladatokra. A módszerek azóta is vita tárgyát képezik. A katolikus Egyház kritikus álláspontot foglalt el az általában javasolt módszerekkel szemben. Ettől függetlenül tény, hogy számos fejlődő államban viszont már a gyakorlatba vitték át a születésszabályozás politikáját. A liberálisabb kormányok nyíltan fogamzásgátlásról, meddősítésről, a konzervatívabbak a születések közti időtartam meghosszabbításáról beszélnek. Az ENSZ-nek a fejlesztési program mellett egy külön népességügyi programja működik már pár év óta. A különböző demográfiai munkák mellett népességpolitikával foglalkozik, a születésszabályozást propagálja és rokonterületeken (szexuális és egészségügyi nevelés) népnevelést folytat.

A szegénység harmadik oka a helytelen gazdasági/politikai rendszer. Kissé önkényesen több tényezőt vettem ez alá a kalap alá. Mondjuk mindazt, ami az ember alkotó természetét illeti, illetve annak függvénye. A szellemi felkészültséget és képességet, a tőkét, a termelő eszközöket és főként azokat a mechanizmusokat, amelyek a termelést, a cserét, a fogyasztást szabályozzák. Egy elmulasztott földreform káros hatása nem vitatható. A munkanélküliség a feladatok szerencsétlen megosztásánál kezdődik és a javak egyenlőtlen élvezeténél végződik. Romboló következményei nem kérdésesek. Az olyan rendszer, amely a teljesítményt nem jutalmazza, aligha remélhet optimális eredményeket. Egy konkrét példa: a jelenlegi nemzetközi árucsere határozott hátrányban részesíti a szegényebb országokat. Az ilyen helytelen mechanizmus csak a szegénységet állandósítja.

A szegénység negyedik oka a rosszakarat. Sok az olyan politikus, aki tudatosan törekszik ügyfele megkárosítására. S hány olyan közéleti személlyel találkozunk, aki diszkrimináló intézkedésekkel, erőszakkal, csellel viszi győzelemre egy kisebbség jogtalan követeléseit, vagy lelkiismeretlen korrupcióval kárt okoz a köznek és egyéneknek. Mint kívülálló megállapítom, hogy a harmadik világ hatalmasai és gazdagai nagyon keményszívűek, sőt kegyet-

lenek saját szegényeikkel szemben. Az igazságot mellőzik, a jogokat sárba tiporják. Ennek részben történelmi gyökerei vannak, másrészt tudatlanság és rövidlátás a magyarázata. Mégis megmaradok az állítás mellett, hogy a nyomor egyik fontos oka az önzés és a rosszakarat.

A harmadik világ sokszor nem látja, hogy mit érhetne el két keze munkájával. Ez az általános passzív életmód, a stagnáló társadalmi rend és a statikus világkép, valamint a lehetőségek felőli tájékozatlanság következménye. Egy vegetáló lénytől nem lehet sportrekordokat várni, ezt elismerjük. De e tények teljes tudatában is sok kívülállót ámít el a nemtörődömség, a renyheség, a lustaság hajmeresztő mérete. Erre a fatalizmus sem elegendő magyarázat. Ezért véleményem szerint a harmadik világ nyomorának ötödik fontos oka a lustaság. A harmadik világ óhaja igen, de akarata még nem elég erős.

A szegények és a gazdagok viszonya

A szegénység átélésének lényeges kérdése a társadalmi tér, amiben lejátszódik. A szegények szegénysége fájóbb a gazdagok gazdagsága közelében, mert a hiányt nemcsak saját igényeinken mérjük, hanem mások lehetőségein és tehetősségén is. Azaz saját igényeink megnőnek az egyenjogúság, az egyenértékűség kielégítésének természetes igényével. A belső feszültség gyarapodik és nyugtalansághoz vezet, esetleg kisebbségi érzést okoz. Ez a szegények járulékos hátránya. Az indiánok akkor lettek szegényebbek, amikor Kolumbusz fölfedezte Amerikát; amikor az első puskalövés, ami leterített egy bölényt, ráébresztette őket a puska fölényére és saját sebezhetőségükre.

Egy másik példa jut az eszembe. Egy gazdag ismerősöm az állami mezőgazdasági kutatóintézet vezetője. Egy szegény ismerősöm a kutatóintézet napszámosa. Hernyójárvány tört ki. A mezőgazdasági kutatóintézet ellenszert importált, permeteznek. Napszámos barátom is ott működik. Átrendelik őket az igazgató magánbirtokára, ott is fecskendeznek. Ez a napszámos barátom törpebirtokának éppen tőszomszédságában van. Oda azonban már nem rendelik át a kutatóintézet permetezőit . . .

Ha sántít is a hasonlat és a harmadik világ meg a gazdag világ között nem teljesen párhuzamos is a viszony, a harmadik világ hajlamos arra, hogy alapjaiban így lássa a két világ viszonyát: a) alapvető vagyoni és pozíciókülönbség, b) függőségi viszony a hatalmasabbakkal szemben, c) a befolyásosabbnak előnyösebb a helyzete mindenféle ügy és üzlet lebonyolításánál, d) a gazdagabb hasznot élvez a szegényebb munkájából, e) a szegényebb marad a nehézségekkel, amelyeket végeredményben magának kell megoldania. A fönti kis történet igaz. A hasonlat, mondtuk, némiképp sántít, és a következtetések nem föltétlenül általánosíthatók. De számunkra tanulságos főleg a b) és a d) pont elemzése. Bármennyire sikeres volt is az ötvenes

és a hatvanas évek függetlenségi mozgalma, s bármily igaz legyen is az újonnan függetlenedett államok öntudata a nemzetközi konferenciákon, nincs olyan harmadik világbeli politikus, aki ne lenne a gazdasági függőség tudatában. Ugyanakkor a fejlődő országok egyre tisztábban látják azt is, hogy nyersanyagaik az ipari birodalmak működésének és jólétének előfeltétele. Ez végeredményben a gazdagok függőségét jelentené, ha . . . ha nem a gazdagok írnák elő a vásár föltételeit. Az ilyen kényszercserék után a szegény országoknak természetesen keserű a szájíze.

Megjegyzendő ebben az összefüggésben, hogy két éve az olajtermelő országok összefogtak és kivívták a nyersanyagszállító országok első komoly győzelmét. Megemelték a nyersolaj és termékei árát. Sok közgazdász véleménye szerint ez történelmi fordulópont volt. Kérdés viszont, mennyiben vált ez eddig a harmadik világ szegényeinek javára.

A világkereskedelem problémáival egyébként az Egyesült Nemzetek már három külön konferencián foglalkoztak (UNCTAD I Genfben, UNCTAD II New Delhiben, UNCTAD III Chile fővárosában, Santiagóban) és a negyedik konferencia most zajlik Nairobiban. Sajnos, az eddigi tárgyalások azt mutatták, hogy a gazdag országok épp azokban a pontokban nem hajlandók engedményekre, amelyekre a fejlődő országoknak legnagyobb szükségük lenne.

Nem fordítottunk eddig még figyelmet a fönt említett kis történet egy nem mellékes mozzanatára. A hernyókat kiirtották az igazgató ültetvényéről, de a szomszédéról nem. Ki magyarázza majd meg a hernyóknak, hol a határ az igazgató földje és a törpebirtok között? Garantáltan senki. Se az idei hernyóknak, se a jövőre kikelő petéknek. A jó igazgató számításában ott a hiba, hogy elfelejtette vagy szándékosan ignorálta az összetartozás, a kölcsönös függőség tényét és annak minden következményét. Félő, hogy ez így van a gazdagabb világ esetében is.

Az egyetlen szemszög

Visszaérkeztünk kiindulópontunkhoz. A mezőgazdasági kutatóintézet tehetős vezetője és a szomszéd szegény törpebirtokos földje között nincs határ. A szegény és a gazdag országok között sincs. A hernyók nem tisztelik a fölségjeleket. A légkör, az édesvizek, a tenger szennyeződése sem, a hongkongi nátha sem, az ismeretkeresés sem, a célszerű kereskedelem sem, a népek elégedetlensége még kevésbé. A gyűlölet sem, a szeretet sem. Egy bolygónk van, s ha azt egy eszeveszett fölrobbantja, akkor hontalanná válik a többi három milliárd is. Egy bolygónk van, s azon addig nem lesz béke, amíg meg nem tanulunk őszintén és önzetlenül osztozkodni.

Múlt szeptemberben összegyűlt New Yorkban az ENSZ hetedik rendkívüli közgyűlése, hogy megfogalmazza egy új gazdasági világrend alapelveit. De megegyezni nem tudott. Elméletben belátjuk, hogy a gazdagok segítsége elengedhetetlen, de gyakorlatban épp az elmúlt három hónapban hagytuk az

ENSZ fejlődési programját pénzügyi nehézségekbe jutni. A szegények igényesek, a gazdagok pedig önzők (s hogy ki-ki joggal-e vagy jogtalanul, arról a Szolgálat következő számában lesz szó). Meg kell tanulnunk osztozkodni és adni. Nem alamizsnát, hanem annyi jóakaró segítséget, amennyi az önsegély megindulásához szükséges, hogy megnyissuk a fejlődés, az egyenlősödés útját anélkül, hogy az emberi méltóság arcába köpjünk.

Békési István

SZOLIDÁRIS SZEGÉNYSÉG

„Ha tehát kitartotok a jótékonykodásban, Istent magasztalják érte, mivel készségesen vallomást tettetek Krisztus evangéliumáról, és bőkezűségtekkel kifejezésre juttattátok a velük és a többiekkel való közösséget" (2Kor 9,13).

Ahogy „a szomorú szent bizony szomorú szent" (Szalézi Sz. Ferenc), úgy a „magának szent" keresztény igen szomorú tanúságtétel az Evangélium mellett. Inkább karikatúra. Hiszen a kereszténység lényege az, hogy Jézus megszánt minket és sorsközösséget vállalt velünk, „hirdetve a szegényeknek az evangéliumot".

Abban a levélben, ahol Pál apostol a „Titokzatos Test" tanításának hittani alapjait veti meg a hívek javára (1Kor 12), már feltételezi, hogy élik ezt az igazságot. Az ő bőségüknek kell segítenie a judeai testvérek szegénységét. Második levelében azután bővebben is kifejti: tőlük kapták apostolaikat, a hitet, a lelki adományokat; a kölcsönösség alapján most anyagiakban viszonozzák, amit kaptak. Bevezetőül idézett tömör mondatában világosan kifejezésre jut, hogy a rászorulók szeretetből fakadó szolgálata (amit a magyar szöveg „jótékonykodás"-nak fordít, ott az eredetiben a „diakonia" szó áll!) egyszerre hitvallás és szolidáris, közösségi tett. Mind a két minőségében Isten dicsőítése.

Pál még meg sem fogalmazta tanítását, és az első jeruzsálemi keresztények már élték: „A hívek mind összetartottak, és közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották mindazok közt, akik szükséget szenvedtek" (Csel 2,45). A diákonusok külön rendben kezdték a szegényeket szolgálni Jeruzsálemben, majd Rómában és mindenütt (Csel 6kk). A püspök a saját közösségében, a hivő hittestvéreivel, a vándorral és utassal szemben iparkodott a krisztusi példát követni, mert hitte, és ezért gyakorlattal is meg akarta vallani, hogy „ha szenved az egyik tag, valamennyi együtt szenved vele" (1Kor 12,26). Pál maga is példát adott ebben életével: egyéni keresztjein túl vállalta „az összes egyház gondját" (2Kor 11,28), köz-

ben pedig keze munkájával gondoskodott megélhetéséről. Bár joga lett volna apostoli munkája után élni, nem vette igénybe ezt a jogot (1Kor 4,12; Csel 20,33-35; 1Kor 9,12-14). De tudott elfogadni is: kedves egyházközségének, a filippieknek megengedte, hogy „az adás és viszonzás viszonyába" lépjenek vele (Fil 5,10-17).

Szent Pál tanításától egyenes az elvi vonal a „Pacem in terris" és „Populorum progressio" enciklika kijelentéseiig és a második vatikáni zsinat határozataiig: „Lehetőségei arányában ki-ki ossza meg és hasznosítsa javait, segélyezve elsősorban azokat az egyéneket, akik e támogatás révén a maguk lábára állhatnak, és azokat a népeket, amelyek így fejlődésnek indulhatnak" (GS 69). Ugyanilyen egyenes út vezet az őskeresztény egyházközségektől a szentek légióján — egy Tours-i Szent Mártonon vagy Pachomiuson, a mi Erzsébetünkön és Margitunkon vagy „a négerek örökös rabszolgáján", Kláver Péteren — át a leprások apostoláig és testvéréig, Damian Deveusterig, a kalkuttai Teréz anyáig és a mának névtelen keresztényéig. „Az Egyház szent volta . . . sokféleképpen kifejeződik az egyes emberekben, akik élethivatásukban törekednek tökéletes szeretetre" (LG 39). A legjobbak mindig hitték, és ami fontosabb: élték és példájukkal kiáltották a világba: Mindannyian testvérek vagyunk, emberek! Közünk van egymáshoz, és felelősek vagyunk egymásért!

Mi a végső alapja ennek a keresztény testvériségnek és szolidaritásnak? Az, hogy Isten önmagát és ezzel mindenét adta nekünk Krisztusban, Krisztus pedig hasonló (ez a szolidárisságnál is több!) lett hozzánk. Így csupán az Atya és a Mester példáját követjük, ha mi is így teszünk.

„A szegénység az evangélium titka, és ahhoz, hogy felfogjuk, szeretnünk kell Krisztust.

A szegénység titka Krisztus önkiüresítésének titkából ered. Ez hittitok, amit az emberi ész nem képes teljesen felfogni. Csak olyan mértékben tudjuk megközelíteni, amilyen fokban a Szentlélek megvilágít. A szegénység kérdése se nem társadalmi, se nem pénzügyi kérdés elsősorban. Még pusztán Istenre vonatkoztatottnak sem mondható. Az a hit kérdése: a szegény Krisztus szeretete, aki szegény emberi életet választott, és szegény Titokzatos Testének életében is.

Azért ahhoz, hogy némiképpen megértsük a szegénységet, kettős tapasztalatra van szükségünk. Elsősorban a hit tapasztalatára, Krisztus önkiüresítésének tapasztalatára; de azután arra is, hogy megtapasztaljuk, milyen az igazán szegény ember élete. Ha e két tapasztalat egyike is hiányzik, nem ismerhetjük igazán a szegénységet. Ha nincs meg Krisztus önkiüresítésének titokzatos megtapasztalása, legföljebb azt tudhatjuk, miben áll az emberi szegénység és nyomorúság, amelynek megszüntetésén hivatásunk fáradozni, de nem tudjuk, mi a keresztény szegénység. Ha sohasem tapasztaltuk meg az igazi szegénységet, akkor talán valamiképpen megismerhetjük a

történelmi Krisztus szegénységét és annak jellegzetességét; de nem tudjuk, mit jelent valójában a szegény ember szegénysége.

Azért ha teljes egészében meg akarjuk ismerni az evangéliumi szegénységet, akkor törekednünk kell a szegény Krisztus, a kereszten függő Krisztus bensőséges ismeretére. Ugyanakkor s ugyanígy törekednünk kell élni az általunk választott szegénységet, hogy így megtapasztaljuk, mit jelent valójában a szegénység a nélkülöző szegények számára. A hit ösztönöz minket a szegény Krisztus követésére, és ez viszont a tényleges szegénységre ösztökél; így vezet minket felfelé a hit és az élet tapasztalatának egymásra hatása, amely alapvető a dolgok e rendjében." (Pedro Arrupe előadása 1974. jan.22-én.)

Ha ezt a gondolatmenetet jól átelmélkedjük, talán azt is megértjük, amit Lellisi Szent Kamill így fogalmazott: „Ha nem lennének szegények, a föld közepéig kellene ásnunk, hogy megtaláljuk őket", Teréz anya pedig úgy szeret mondani, hogy „a szegények az emberiség reménye". Nemcsak ők szorulnak ránk; mi talán még sokkal jobban rájuk szorulunk.

Abban a hónapban, amikor ezeket a sorokat írom, a Szentatya havi imaszándéka: „egyszerűbb életért, közösségben minden emberrel." Olyan világban, ahol a szédületes fejlődés mellett egész kontinensek népessége még nem érte el a létminimumot, a keresztény szolidaritás szükségképpen magával hozza a szegénység bizonyos formáit.

Hol kezdjük el tehát konkrét gyakorlását, hogy úgy ne járjunk, mint Jakab apostol tükörbe néző embere (Jak 2,23-24)? — A szeretet ötletessége kifogyhatatlan. Kis írásunk célja csak az, hogy néhány példával támogassuk meg. Néhánnyal a sok közül. Mert nem rosszak, nem szívtelenek, nem érzéketlenek az emberek. Sokszor csak a fantázia hiányzik. Meg az, hogy megmutassák neki: köze van ezekhez, mert emberek és testvérek. Lehet és kell is valamit adnia, tennie értük — éppen neki. Nézzük hát ezt a szentpáli „bőkezűséget" közelebbről.

•

A böjt és az adomány összekapcsolása ősi keresztény szokás.

Még alig dadogtam angolul, mikor az első nagyböjt idején beteg plébánost segítettem ki Amerikában. Hamvazószerdán csak odaszólt: „Ha átmegy az iskolába, kérdezze meg a gyerekeket, mit vállaltak a nagyböjtre?" És elmondotta, hogy a pápa (XII. Pius) minden évben rádiószózatot intéz az amerikai gyerekekhez. Közösen hallgatják az iskolában. Egyszerűen, nekik való módon elmondotta nekik, mennyi gyermek éhezik, nincs ruhája, nincs — nem hogy kalácsa, de kenyere sem. Amiről lemondanak a nagyböjtben, adják nekik. — Könnyekig megható volt, ahogy a legkisebb elemista is tudta, hogy arról kell lemondani („giving up"), ami nekik nehéz. Húsvéthétfőn pedig hozták be a kis perselyeiket. Saját maguk. Mert az elv az volt, hogy abba nem a szülőktől, nagyszülőktől kért adományt teszik be. Hanem azt — lehetőleg naponta —, amiről lemondtak a szegény gyerekek javára. „Nem

veszek fagylaltot", „nem veszek cukrot", „nem megyek moziba" stb., adták meg sorban a válaszukat. És kis plébániákon is komoly száz dollárok jöttek össze a gyerekek perselyéből. Nagyobb helyeken ezrek, és több millió az országban. A „Familienfasttag" Ausztriában és a német katolikusok között, a „Misereor" és „Adveniat" akció tevékenysége mutatja, mivé válik a sok kis adomány.

Öreg magyarok sokszor megtették, hogy a böjt alatt nem ittak és nem dohányoztak. Az ilyen „füsttelen nap" komoly áldozat lehet annak, aki jól megértette, hogy a böjt betűjét változtatta, enyhítette az Egyház, de a szellemét nem akarta eltörölni, inkább egyéni, tudatosan vállalt áldozattá tenni. A bor, a cigaretta megtakarított árából az éhező embertestvér azt a táplálékot kaphatja meg, ami számára élet.

Csak vezeklés idején gondolhatunk-e a nélkülözőkre? Az öröm, a szórakozás, a pihenés idején nem?

A német televíziónak van egy élvezetes vetélkedője, a „Dalli-Dalli". Senki sem játszik hiába. Ahogy a pontokat osztják és ahogy a márkát szórják, szinte könnyelműnek tűnik. Tényleg játéknak. Egészen az utolsó percig. Mert ami akkor történik, az ma már így „illik", azaz így van rendjén. Amikor arról van szó: mire menjen a sokszor tekintélyes nyeremény, valami — vagy Valaki — megérinti a nyerő párokat vagy csoportot. Mert a felelet arról szól, hogy a héten beleset volt és apa-anya nélkül maradt három gyerek; súlyos, költséges műtét előtt áll valaki, de nincs rá pénze; tűz volt és leégett egy család háza . . . A színen láthatatlanul árva gyerekek jelennek meg, akiken lehet és kell segíteni. Egy beteg, aki vár valakire, hogy megszánja. Család, amely siratja a leégett házat, és szeretné gyorsan újjáépíteni. A programvezető, a nyertesek és a nézők egy percre testvérekké válnak a szegénnyel, az árvával a beteggel. Aki pedig otthon a készülék előtt ül, talán nyomban elhatározza: „hiszen én is tudnék valamit küldeni, valamit adni, valamit tenni azokért, akikről ott beszéltek."

Ma sokan mennek utazni szabadságuk alatt, üdülőhelyre, más országokba. Nem lehetne a kényelmes, mindennel berendezett lakás otthon arra az időre olyan embereknek, akiknek ez is óriási jótett és kikapcsolódás? Nem szólva arról, hogy a lakás sem üres, és van, aki vigyáz rá, gondját viseli az otthon hagyott kutyának, macskának, virágnak. Keletnémet katolikusok gyakorolják ezt a testvéri szolgálatot. „Ott volt a nagy, kényelmes lakás — írja valaki. — És a konyhában minden, a hűtőszekrény tele. Csak kacagtunk és kacagtunk a lányommal, mikor a konyhában próbálgattuk a különböző, eddig csak hirdetésben látott segédeszközöket — a valóságban. És még ők voltak hálásak, hogy ott voltunk." Keresztény ember nem úgy tartja, hogy „az én házam az én váram." Inkább: az én otthonom legyen másoknak is otthona.

Talán magam is szegény vagyok? Minden szegény találhat magánál szegényebbet. A nagyon beosztó háziasszonynál is mindig marad vásárlás után aprópénz a tárcában. Egyiknek volt egy kis perselye. Az ilyen maradékot

mindig oda dobta. Aztán néha odaszólt: „Nézzen be, páter, ha arrafelé jár: tele a kis persely." Szegény kispapoknak, misszióknak és hasonló célokra adta.

Mi is szegények voltunk a pusztán, de mert tanultunk, jobb ruhában jártunk, s nem hordhattuk addig, míg le nem rongyolódott rólunk. Édesanyám mindig kinézte, melyik gyereknek lenne jó a kinőtt vagy elkopott ruhánk a majorban. Kimosta, megfoldozta, és igaz tapintattal adta tovább. Sokszor rászóltunk, miért fárad annyit vele. „Fiacskám, én azt a szegény asszonyt meg nem sérthetem azzal, hogy csak úgy odadobok neki egy rongyos ruhát." — Madeleine Delbrêl-t a plébánosa egyszer egy ruhacsomaggal küldte el egy szegény asszonyhoz. Mikor az asszony felbontotta a csomagot, piszkos, gondozatlan holmit talált benne. Dühösen kiabált le az ablakból, hogy vigye a kacatját. Madeleine-t égette a szégyen. A zsebében levő minden pénzen egy csokor gyönyörű rózsát vett, és az asszony kisfiával felküldte neki. (Ez a fiúcska lett később a proletárnegyed egyik első öntudatos keresztény tagja.)

Mert nem egyszerű egyenlőségjelről van itt szó lemondás és adomány, áldozat és annak közvetlen „haszna" között. Sokkal többről: a szeretet tapintatáról, testvériségéről, azonosulásáról. Tudta ezt a harmincas években egyik alföldi városunk közismert és látogatott cukrászdájának tulajdonosa, aki minden pénteken kenyéren és vizen böjtölt családjával. Tudják azok a mai családok, akik kiválasztják a hét egyik napját, azon különösen is a világ éhezőire gondolnak, és együttérzésük jeléül valami áldozatot hoznak értük. Olyat, ami érzékenyen érinti az illetőt, még ha nem is jár fogható megtakarítással. Tudta az a 30-40 délamerikai püspök, aki a 2. vatikáni zsinaton aláírt egy ívet, hogy hazatérve kiköltözik palotájából — már akinek még volt —, és egyszerű bérlakást vesz. Az is közismert, hogy a legtöbb odavalósi püspök valóban csak jelképnek, nem pedig jelvénynek használja a püspökgyűrűt, egyszerű, vékony arany-, sőt rézkarika alakjában.

Az adakozásnak megvan a veszélye is (a német püspöki szinodus és hasonló megnyilatkozások egyre óvnak ettől): az, hogy az adománnyal testvérem gondját is lerázom. A cél nem ez, hanem az, hogy lassan tudatosuljon és erősödjék az egymásra utaltság, az összetartozás és a testvéri szeretet kapcsa. Az emberiség békéje, jövője, élete fordul meg azon, mikor lesz ez a hit, ez a felfogás mindenki közös kincse, mikor alakul világmozgató — szebb irányba mozgató — erővé.

•

„Ha kitartotok . . ." mondta Szent Pál. Kezdjük sejteni, hogy nem is olyan könnyű ez a kitartás a szolidaritásban. Az „idegenek" rendelkezésére bocsátott családi otthon, a rózsacsokor „haszontalan" figyelmessége jelzi az utat, amelyen a szeretetben oly kérlelhetetlen Isten igazgatja gyermekeit. Isten nem ajándékunkat keresi, hanem magunkat. A szegény is a szívünket keresi. Mikor sorsukból vállalunk valamit, még közelebb kerülhetünk hozzá-

juk. Míg nem hordtad a másik ember saruját, nem tudod, hogy él és mi a sorsa. Magunkat adni: időnket, munkánkat, ideiglenes vagy életre szóló elkötelezésünket — ez az igazi szolidaritás. Az adomány is ezt jelképezi, ha keresztény lelkületből fakad.

Ausztráliában a kispapok fúrni, faragni általában éppen úgy tudtak, mint autót vezetni. Évről évre a nagyvakációban felmentek nagyobb csoportok a szomszédos szigetre, Új-Guineába, és ott a missziókban építettek. Egyik nyáron iskolát, másikon nővérlakást, és így tovább. Az anyagot úgyis meg kellett venni. De a legnagyobb kiadást, a munkabért megtakarították. És megmutatták az új kereszténveknek meg a pogányoknak, hogy egyek velük. — Ma az „építőrend" önkéntesei gyakorolják ezt százával. Kikapcsolódásnak, világlátásnak is jó, — de akiken segítettek, meg akik látták, mit csinálnak, azok ráláthattak munkájukon át egy másik világra. Ahol a szolidaritás nem mese, hanem tény. Új életforma, ahol egymásért élünk és segítünk egymáson.

Egyik rendházban a növendékek a hét több délutánján arra használták fel szabad idejüket, hogy — csomagoltak. Hiszen sok ember ad szívesen, de a csomagolás, postázás időbe és pénzbe is kerül. Hirdetést tettek közzé, hogy csak hozzák el a holmit. Szállítókocsi-tételekben egyenest a kikötőbe mentek a szakszerűen csomagolt nagy ötvenkilós ládák százai, évek alatt ezrei. Nagyon életre való fiatal volt a felelős. Soha nem gondoltunk arra, mi van a szívével. Ez is oka volt? Egyik nap, a délelőtti tanítási szünetben, amikor lementek teázni, csak a szívéhez kapott, — és a harminc körüli szeretetapostol „elment". Bizalommal néztünk utána. Ő is a rongyosok és az éhezők apostola volt, mosolygó arcával és rejtett munkájával.

Ismertem régi kivándorló családot, ahová gyermeket nem adott az Isten. A férj keresete elég volt kettőjüknek. De az asszony ajánlotta: elmegy még dolgozni, és amit kap, ugye hazaküldheti? Évek során több mint száz húsz kilós csomagot küldött haza, ruhát, élelmet. Asszonyi élelmességgel és gyakorlatisággal tudta, hol van olcsó kiárusítás. A háború utáni nehéz években csaknem az egész falut ő ruházta, ahonnan kikerült.

Világszerte megrendülést keltett Léger montreali bíboros érsek példája, aki a Zsinat után elment a leprások közé. Ilyen rendkívüli tetthez természetesen rendkívüli isteni hívás kell. De hányan mennek — szakmunkások, pedagógusok, orvosok — a misszióba, a harmadik világba, egy évre, akár többre is, hogy ott kamatoztassák talentumaikat, ahol nekik talán kevesebb hasznot hajt, de testvéreiknek annál többet. Nemrég láttam a tévében egy riportot Teréz anya kalkuttai munkájáról. Polgári ruhás fiatal lány segédkezik a nővéreknek. „Mit csinál itt?" — kérdezi a riporter. — „Eljöttem körülnézni. Most segítek." — „Itt is marad?" — szondázzák tovább. — „Lehet" — volt a kedves, egyszerű felelet.

Sok — talán a kelleténél több — szó esik ma szegénységről, elkötelezésről, szolidaritásról. Persze jó, ha ez elvben is gondunk. De közben újra meg újra vissza kell térnünk az Írás szűkszavú programjához: „A szeretetet arról

ismertük fel, hogy életét adta értünk. Nekünk is kötelességünk életünket adni testvéreinkért . . . Gyermekeim, ne szeressünk se szóval, se nyelvvel, hanem tettel és igazsággal" (1Jn 3,16.18).

Puskely Mária

ANN ELISABETH SETON

1774-ben New York már öreg városnak számít. Utcáin legalább húszféle nyelvet beszélnek; 30 000 lakosának egyhatoda néger. Politikusok, katonák, üzletemberek egyengetik az önállóság útját. A függetlenségi harcok éveiben vagyunk.

New York első egészségügyi tisztje, Dr. Richard Bayley, az angol kolónia köztiszteletben álló sebészorvosa. Tanulmányainak egy részét a szigetországban végezte; meggyőződéses legitimista, királypárti. Apja 1726-ban hajózott át az óceánon. Bayley doktor örökli apja anglikán hitét, hivatalosan tehát az episzkopális egyház tagja (ez az anglikán egyház amerikai változata), de életében egyetlen egyszer mondja ki Isten nevét: a halálos ágyán. Egészen orvosi hivatásának él. A szegények orvosa. Hivatásával jár, hogy gyakran van távol családjától. Felesége, Catherine Charleton, többet van egyedül, mint férjével. Első gyermekük, Mary Magdelen is távollétében látja meg a napvilágot. 1774.aug.28-án születik második kislányuk, akit az episzkopális egyház szertartása szerint az Ann Elisabeth névre keresztelnek. Harmadik gyermeke szülésébe az anya belehal 1777.máj.8-án. Mary hét, Ann Elisabeth — vagy ahogy mindenki nevezi, Betty — alig három éves. Dr. Bayley hátat fordít a hadseregnek, három gyermekével kell törődnie. Dajkát fogad, segítenek a rokonok is, de látja: az apróságoknak anya kell! 1778.jún.6-án újra megnősül, elveszi a 19 éves Charlotte Amelia Barclay-t, aki sajnos soha nem lesz édesanyja a három árvának. Mary már nagyobbacska, elboldogul valahogy az új helyzetben, de Betty sokat szenved. Két éves korában meghal a kis Kitty is. „Egyedül ültem az ajtó előtti lépcsőn, és néztem a koporsót. Valaki megkérdezte: sírtam-e, amikor a kis Kitty meghalt? Nem, válaszoltam, mert Kitty az égbe ment. Szeretném, ha én is oda mehetnék, a Mamához."

Bettyt mély szeretet fűzi apjához. Ez a szeretet végigkíséri a hányatott életű doktort, aki később lányában találja meg legbensőbb lelki barátját. Egyek maradnak mindig a szegények szeretetében, jóllehet mindketten a maguk útját járják.

Charlotte egymás után hét gyermeknek ad életet, közben gondoskodik, ahogy tud, a két mostohagyerekről is. Ő tanítja őket a vallás elemeire, ő adja kezükbe először a Bibliát. Dr. Bayley is igyekszik a legjobb nevelést biztosítani a gyerekeknek. Elisabeth később főleg a zenei kiképzésért volt

hálás. A növekvő új testvérek egyre nagyobb teret követelnek a családban és egyre több időt, szeretetet az anyától. A két legnagyobb magányosnak, elhagyatottnak érzi magát, hiszen apjukat is csak ritkán látják. Betty már segít kis testvérei körül, de szívesen vonul félre: olvasni, szórakozni, gondolkodni, imádkozni. „Mostohaanyám nagy szeretettel tanította meg nekem a 22. zsoltárt: ‚Az Úr az én pásztorom, az Úr vezet engem . . . Ha a halál árnyékában járok is, nem félek a gonosztól, mert Ő velem van' — egész életemben ez volt kedves zsoltárom." Szeret elbarangolni, magányosan sétálni. Leül egy fatönkre, kezében a Bibliával vagy Milton és Thompson költeményeivel. „Minden kis virágszirom, állat vagy rovar, a felhők árnyéka vagy az integető fák: Istenre emlékeztettek és az égre . . . Csodáltam a felhőket. Boldog voltam, amikor egyedül sétálhattam a folyóparton, kagylókat gyűjtöttem és hallgattam zúgásukat . . . és megint Istenre és az égre gondoltam." Legszívesebben azonban a Bibliát forgatja; a szentírási szövegeken bontakozik ki és érik be lelki élete. A kamaszkorba forduló gyermek az ima atmoszférájában él; ekkor oldódik fel magánya (apja ismét Angliában): „Isten atyám volt és mindenem. Imádkoztam, himnuszokat énekeltem, nevettem, sírtam, és magamban ezt mondogattam: mennyire túlemelt Ő minden szomorúságon! Aztán letelepedtem, hogy élvezzem a lelkemet beborító égi békét; biztos vagyok abban, hogy ilyenkor két óra alatt tíz évet nőttem a lelki életben."

1788-ban már nagylányosan fésülködik, szívesen elfogad meghívásokat, kiválóan táncol. Az élénk természetű, ragyogó fekete szemű fiatal lányt szívesen fogadják a New York-i jobb körökben. 1790-ben nővére férjhez megy, Elisabeth is a párját keresi. A nagy szerelem nem sokat várat magára. Megismerkedik az akkori társadalom egyik legtehetősebb családjának fiával, William Megee Setonnal. Bayley doktor nem szívesen látja a fellobbanó szerelmet: a Seton-családban már több tüdőbeteget ismert. De a fiatalok szerelme legyőzi aggodalmait: New York első episzkopális püspöke előtt kötnek házasságot 1794.jan.25-én. Betty alig 20, William 25 éves. A fiatal férj apja vendégszerető házába viszi feleségét, csak ősszel költöznek saját otthonukba a Wall Streetre. Elisabeth első gyermekét várja: „Saját otthonom húsz éves koromban — a világ — és az ég is — egészen lehetetlen! Minden pillanatomat ez a félelem árnyékolta be: ‚Istenem, ha ennek örülök, elvesztelek téged'." Még nem látja világosan, hogy ha jól éli azt az életet, amelyre Isten hívta, Ő mindig mellette van.

1795.máj.3-án megszületik első gyermeke; nagyapja a Szentháromság-templomban az Ann Mary névre kereszteli. Dr. Bayley gyakran meglátogatja őket. Az ő éles szeme veszi észre először William betegségét. Elisabeth a rá jellemző valóságérzékkel néz szembe a ténnyel; az aggodalom arra készteti, hogy állandóan Isten felé tekintsen. Kislánya is megbetegszik, a fiatal anya rettenetes heteket él át. 1796.nov.24-én megszületik második gyermeke. Őt is nagyapja kereszteli karácsonyeste: a William nevet kapja. Augusztusban at-

tól fél: elveszti kisfiát. Figyelme még inkább az örökkévalóság felé fordul. „Életem legnagyobb keresztje azok betegsége és halála volt, akiket szerettem." A kisfiú felgyógyulása után lehetőséget talál arra, hogy tágabb körben is szétárassza szeretetét. Belép a város özvegyeket és árvákat támogató társaságába, ott találja legtöbb barátnőjét is. Látogatják a szegényeket, maguk látják el, szolgálják őket. Elisabeth afféle gazdasági felelős lesz; olyan jól gazdálkodik, hogy ezt a tisztét egészen 1804-ig betölti. Nem szégyelli, hogy ő maga is pénzt gyűjtsön — akkoriban ez volt a szeretetszolgálatok egyetlen anyagi alapja —, sőt szerencsejátékot is szervez pártfogoltjai javára.

1798 nyarán meghal William apja. A halállal megrendül a család anyagi helyzete. Williamnek, a még otthon lévő legidősebb fiúnak kell átvennie a családfő szerepét. Még hét gyerek vár nevelésre. Elhagyják frissen rakott fészküket, és visszaköltöznek a szülői házba, a Stone Streetre. „Hirtelen nagyon népes család anyja lettem; bizony nagy változás!" A legszükségesebbet összeadják ugyan a család jóbarátai, de William Seton nevét egyszer s mindenkorra törlik a New York-i jobb családok listájáról.

Elisabeth betegeskedve várja harmadik gyermekét. Amikor júl.20-án megérkezik az újabb kisfiú, anya is, fia is majdnem életét veszti. Bayley doktor menti meg mindkettőjüket, a gyermeket a saját száján át lélegezteti, hogy megtartsa az életnek. A másodszülött fiút szintén a Trinity Church-ben keresztelik; a Richard nevet kapja. Elisabeth nehezen kap lábra, de várja a nagy család, s ő tudja, mi a kötelessége. New Yorkban kiüt a sárgaláz, megkapja az egész család. Dr. Bayley egész napját a betegekkel tölti, Elisabeth pedig ápolja, eteti, mosdatja a beteg gyerekeket. „Elfogadom a jelent és a jövőt attól, aki mindkettőnek szerzője és irányítója." Alighogy elmúlik a sárgaláz és a téli kemény hónapok, a ház ismét kórházzá alakul: az összes gyerek kanyarós. Elisabethnek nincs segítsége, egyedül végez mindent.

Súlyosodnak a családi problémák: Dr. Bayley szinte teljesen otthagyja családját, William ingatag üzleti ügyei az összeomlás felé tartanak. 1800. jún.28-án Elisabeth világra hozza negyedik gyermekét, Catherine-t. Karácsonyi „meglepetésük": a teljes anyagi csőd. Még arra sem futja, hogy a gyerekeket iskolába járassák. Elisabeth tehát otthon tart nekik iskolát: a betűvetéstől kezdve a számtanig mindent ő tanít. Sajátjai még túl aprók, de hallgatagon ők is csipegetik a tudományt. A tárgyak között szerepel természetesen a hittan is. Esténként a zongora körül találkoznak: Elisabeth játszik, a rögtönzött vegyeskar meg énekel: divatos dalokat, gyerekdallamokat s főképp zsoltárokat. A nagyobbak még táncoktatásban is részesülnek, így aztán vidáman zárul a napi iskola.

Elisabeth úgy vallásos, ahogy tud. Nagy gyötrelme, hogy senkivel sem tudja megosztani lelki életét, istenszeretetét. William mintha süket volna ezen a téren. Rebecca Seton, fiatalabb sógornője lesz benső barátja, neki mondja egyszer mélyet sóhajtva: „William ezt nem érti!"

Az 1800-as év ajándékozza meg egy másik barátsággal: John Henry Hobart tiszteletes hatására lesz buzgó protestáns. Rebeccával jár el vasárnaponként az istentiszteletre, s áhítattal hallgatja a fiatal episzkopális lelkész prédikációit. Igyekszik még több időt találni az imára és a szeretetszolgálatra. Ismét eljár a szegényekhez, közben lelkiismeretesen ellátja a népes család gondját is. Hobart valóságos házi szent lesz a családban, orákulom Elisabeth számára. De William nem hallgat rá, teljesen beletemetkezik az anyagi problémákba; egészsége is rosszabbodik. El kell hagyniok a tágas családi házat: régi kényelmes életük utolsó kapuja is becsapódik mögöttük. A Seton-gyerekek közül már több a saját lábára állt, Elisabethnek Rebeccától is el kell válnia. A State Street kis családi házában hirtelen egyedül marad. Férje utazik, hogy valami létalapot teremtsen családjának. Elisabeth aggódó leveleivel kíséri. Dr. Bayley felajánlja, hogy a nyári hónapokat töltse a gyerekekkel Staten Island-i házában. A doktor ugyanis most itt dolgozik, a bevándorlók elkülönítőjében. Elisabeth előtt feltárul ezeknek a nyomorultaknak embertelen sorsa: a hosszú hajóút után legyöngülve érkeznek, betegségek tizedelik őket. Az elkülönítőben aztán meghal, aki nem bírja tovább. Keveset láttak meg az új világból! Bayley ezeket ápolja, esténként meg lányával és unokáival tölt egy órát. Apa és leánya most valami mély közösségben élnek, már szavak nélkül is értik egymás gondolatait. Elisabeth közben tanítgatja gyerekeit, varrja ruhájukat, s minden nap legalább egy órát tölt a Bibliája mellett. Hiányzik neki Hobart barátsága, de bizonyos mértékben függetlenedik is tőle.

A New Yorkban elülő sárgaláz most itt üti fel a fejét. A legyengült szervezetű ír munkáscsaládok sorsa kétségbeejtővé válik. A doktor éjjel-nappal köztük van, Elisabeth pedig gyötrődve látja a halál iszonyú aratását. „Rebecca, nem tudok aludni! A haldoklók és a megholtak töltik be a lelkemet. Csecsemők szívják halott anyjuk mellét . . . Ez nem kiagyalt rémkép, hanem a minket körülvevő valóság. Apám azt mondja, hogy legalább tizenkét gyermek hal meg a napokban, mert nincs elég táplálékuk."

Bayley 57 éve ellenére jól bírja a munkát, s ez nagy vigasz mindkettőjüknek. De hamarosan bekövetkezik a tragédia: ő is megkapja a sárgalázat. Hátralevő napjai iszonyú agóniában telnek el. Elisabeth ott van mellette. A doktor tudja, hogy menthetetlen. Lázrohamaiban ezt ismételgeti: „Uram Jézus, könyörülj rajtam!" Aztán így könyörög: „Takarj be melegen. Én is sokat betakartam . . . Szegény kis gyerekek, továbbra is betakarnálak benneteket, de az ember nem teheti mindig azt, amit akar." Augusztus 17-én hal meg. Elisabeth a gyerekekkel visszaköltözik New Yorkba. Ismét lezárult életének egy korszaka.

„Isten adta, Isten elvette" — ismétli gyakran Jób imáját. Elvesztette anyját, kis húgát, apósát és most apját. Szegények, nincs biztos megélhetésük. William beteg, ő maga sokat szenved fogaival, gyenge, sokszor csak az

akarat tartja lábon. New Yorkban ismét járvány pusztít, így még barátaitól is meg van fosztva. A Biblia tartja benne a lelket és az erőt.

Szeretetszolgálatait ilyen körülmények között is folytatja. Most már nem nehéz sorsközösséget vállalnia azokkal, akiknek bizonytalan a holnapjuk. Szégyenkezve ismeri el, hogy semmi oka panaszra. Ez a felismerés újabb áldozatokra sarkallja. Házról házra jár és gyűjt a szegényeinek; aztán elindul nagy kosarával, megkeresi a rászorulókat. „Korán kelek, későn fekszem — írja egy barátnőjének. — Szétvágtam két rossz ruhámat, és egy újat varrtam belőle. Meglátogattam Veley özvegyét — nincs munkája, nincs tüzelője, beteg a gyereke — hát panaszkodhatom én? Ragyogó tűz melegít, drágáim mind jól vannak, itt hallóznak és táncolnak körülöttem."

1802.aug.20-án ismét egy kislánynak ad életet. Utána naplója szerint megújítja ígéretét, „hogy legyőzöm magam, minden erőmmel drága Megváltómat szolgálom, és magamat egészen Neki adom. Bízom abban, hogy ígéretem pecsétje töretlen marad életemben, halálomban, az időben és az örökkévalóságban."

1802 telén William állapota válságosra fordul. Mivel anyagi helyzetük továbbra is megoldatlan, elhatározzák: fölkeresik a Livornóban élő régi barátokat, a Filicchi-családot. A fiatal férj titokban azt is reméli, hogy Itália enyhe éghajlata még segíthet rajta. Az utazás nagy kockázatot jelent, több száz amerikait ejtettek már fogságba az angolok. Elisabeth sógornőjére és „lelke nővérére", Rebeccára bízza négy gyermekét; csak Annát viszik magukkal. Végrendeletszerű leveleket ír barátainak, számol a soha vissza nem térés lehetőségével. Elzarándokol Staten Islandre, hosszan imádkozik abban a szobában, ahol apja meghalt.

1803.okt.2-án szállnak hajóra. Hét hétig tart az út. Elisabeth folytatja naplóját: ünnepélyesen megfogadja, hogy a Szentlélek erejében szolgálja a két beteget (Anna is állandóan rosszul van), teljesíti minden kívánságukat, csak a mennyei Atya még egyszer egyesítse a családot. Szomorú látni, milyen félelemmel, szorongással vállal újabb és újabb ígéreteket! Egészen a szeretetben él, de még nem szabad lélekkel.

Korzika mellett iszonyú viharba kerülnek. De az igazi borzalom a várva várt megérkezés pillanatában tör rájuk. Mivel New Yorkban sárgaláz pusztított, a hajó utasait fegyveres őrök várják, és távolról, bajonettel mutatják az utat az elkülönítő felé. Williamnek már jártányi ereje sincs, a lazarettóban egy földre dobott matracon fekszik. Vért hány, lázrohamai vannak. Hideg falak zárják körül, a szél és a nedvesség csontjukig hat. „Minden kényelmem és erőm az ima." A lázrohamokban vergődő férfit átöleli, mást nem tehet. Felkészíti a halálra: a Megváltóval való boldog találkozásra. Zsoltárokat énekel neki, felolvas Izaiás 35. fejezetéből, a Jelenések könyvéből. Ő maga is csodálkozva látja, hogyan alakul át William: egyedüli reménye a Megváltó lett.

December 19-én szabadulnak ki. A Filicchi-család házában ünneplik a karácsonyt. William boldog és azt kéri feleségétől: vegyék magukhoz a szentséget. Elisabeth az episzkopális egyház szertartása szerint egy kis bort tölt pohárba, zsoltárokat, imákat mond, aztán együtt ürítik ki a Hálaadás kelyhét. Az idő szomorúságában az örökkévalóság boldog távlataira gondolnak. William már türelmetlen, indulni akar az égbe. „Ugye érzed, drágám, hogy a Megváltóhoz indulsz? — Igen."

December 27-én hal meg, 35 éves korában. Másnap reggel temetik el Livorno angol temetőjében.

Elisabethnek ismét új életet kell kezdenie. Ismeretlenben, egyedül, teljes bizonytalanságban. „Istenem, Te vagy az én Istenem! Tehát egyedül maradtam a világon Veled és a kicsikkel. Tudom, hogy Atyám vagy!"

Az előkelő és gazdag család mindent megtesz, hogy feledtesse vele az elmúlt hetek borzalmait. Filippo Filicchi, az idősebb W. Seton barátja most kötelességének érzi, hogy segítségére legyen az özvegynek. Öccse, Antonio és ennek felesége, Amabilia elragadtatva csodálja Elisabeth lelkének szépségét. Antonio finoman térítgeti is. Elisabeth Firenzében lát először katolikus templomot belülről. Milyen jó ezeknek — gondolja —, minden nap bemehetnek a templomba (az otthoni episzkopális templom csak vasárnap volt nyitva), minden nap magukhoz vehetik a szentséget. A térítési kísérletek elől udvariasan, de határozottan kitér. Az asztalára tett könyvekbe néha beleolvas, hogy kedvére legyen vendéglátóinak. Ablaka előtt gyakran viszik beteghez a szentséget. A valóságos jelenlét gondolata megragadja: „Milyen boldog volnék, ha tudnám hinni azt, amit ezek a drága emberek itt körülöttem hisznek! Hogy Istent birtokolják a szentségben! Hogy Ő mindig ott van templomaikban, és hogy Őt viszik a betegekhez . . . Istenem, milyen boldog volnék — még enyéimtől távol is —, ha úgy megtalálhatnálak Téged a templomban, ahogy ők. Mennyi mindent mondanék neked szívem szomorúságáról és életem bűneiről! — Egy másik nap, a legmélyebb letörtség pillanatában, anélkül, hogy gondoltam volna rá, letérdeltem, amikor a Szentséggel haladtak el ablakom alatt, és mintegy agóniában kiáltottam Istenhez: áldjon meg, ha valóban jelen van, mivel lelkem egyedül csak őutána vágyódik . . . F.-né egy kis könyve volt az asztalon. Szent Bernátnak a Szent Szűzhöz intézett imájánál nyitottam ki, amelyben azt kéri, hogy legyen anyánk. Teljes szívemből én is hozzá kiáltottam!" Később a következő imát ismételgeti: „Uram, ha helyes úton vagyok, erősíts meg, hogy kitartsak. Ha tévedésben élek, öntsd belém kegyelmedet, hogy megtaláljam a helyes utat." Lassan kialakul értelmi meggyőződése, de akárcsak Newton, ő is jóval később mondja ki: hiszek!

Visszaútján Antonio lesz a társa. Amabilia nem fél attól, hogy férjét Elisabeth támaszaként az újvilágba küldje. Az 56 napos utazás közel hozza egymáshoz a 29 éves özvegyet és az alig néhány évvel idősebb férfit. Elisabeth nagy viharba kerül, Filicchi is hasonló helyzetben van. Sokat imádkoznak

egymásért és együtt is: „Istenem, ments meg, segíts!" Mindketten kemény küzdelmet vívnak: Antonióra felesége és gyermekei várnak, Elisabethre gyermekei és még Valaki Más . . . A hajóút utolsó hete már békésebb. Elül a vihar, Antonio folytatja a vallásoktatást. Együtt imádkoznak, böjtölnek. Elisabeth a szentek életét olvassa.

1804.jún.4-én fut be a hajó New York kikötőjébe. A négy gyerek jól van, ellenben Rebecca súlyos beteg. Az özvegy megalázó helyzetbe kerül, nincs semmi jövedelme, kénytelen rokonai segítségére támaszkodni. Antonio üzleti körútra indul az Egyesült Államokban. Várják egymás leveleit, megértik egymás magányát. De most már óvatosak, mert ismerik az emberi természet gyengeségét. „Most az szeretném kiáltani: Antonio, Antonio, Antonio! — de egy kicsit gondolkodva ezt kiáltom: Jézus, Jézus, Jézus! Jonatás is úgy szerette Dávidot, mint saját lelkét, és ha én testvére volnék, Antonio, egy órára sem hagynám el soha. De inkább megpróbálok szívem egész szeretetével Isten felé fordulni, mert tudom, hogy égő reményem teljesedni fog." „Mennyit kérem a Szentlelket, hogy ne hagyja el, hogy inkább drága angyala csípje meg (a szót aláhúzza), amikor elérkezik az ima órája, mintsem hogy elhanyagolja azt." Amabiliának pedig arról ír, mennyire vágyódik a valóságos jelenlét hitére!

Meghal Rebecca Seton, „lelke nővére", a livornói napló címzettje. Henry Hobart megsejti, milyen átalakuláson megy át Elisabeth; könyveket küld neki, lelkére beszél. Ugyanis már az a hír járja, hogy Mrs. Seton át akar térni a római hitre. Nagy a felháborodás, nemcsak régi barátai fordulnak el tőle, hanem a család több tagja is. Elisabethnek talán élete legkeservesebb viharát kell átélnie. Lelke egészen bénult, vaksötétbe kerül, egy lépést sem tud tenni előre. Lefogy, állandóan sír, először érez fájdalmat a mellkasában. Nemcsak ő beteg, hanem a gyerekek is. Éjjel-nappal mellettük van, de már alig van jártányi ereje.

1805.febr.27-én, hamvazószerdán bemegy egy katolikus templomba, a tabernákulum elé térdel, és ezt mondja: „Itt vagyok, Istenem, add, hogy itt megpihenjek." Március 14-én teszi le a hitvallást — „szívemmel ránevettem Üdvözítőmre!" —, elvégzi első gyónását, és márc. 25-én, az angyali üdvözlet ünnepén járul először a szentáldozáshoz. Ujjongó levelet ír itáliai barátainak: „Amabilia, Isten az enyém, és én Istené vagyok! Magamhoz vettem Őt! Előző este féltem, hogy nem készültem fel jól, de aztán istenі jóságára bíztam magam. Életem végéig nem fogom elfeledni, hogy vártam egész éjjel a hajnalra. Félő szívem siettetett az indulásra. Milyen hosszú volt az út a városban; de minden lépéssel közelebb kerültem a tabernákulumhoz és ahhoz a pillanathoz, amikor Ő belép szegény kis házamba. S amikor belépett, ez volt első gondolatom: Az Úr fölkelt, szóródjanak szét ellenségei! Megszabadítóm jött és Védelmezőm, aki erőm és Üdvözítőm most és az örök életben."

Boldogságát, örömét nem csökkenti, hogy kitaszítják. Nagyböjt van, s Elisabethet elbűvölik a szertartások. Antonio visszatér üzleti útjáról, érzi a hideg légkört, és azt javasolja: jöjjön át a gyerekekkel Itáliába. Elisabeth nemet mond, de azt elfogadja, hogy két fiát Antonio taníttassa. Azután elválnak, hogy soha többé ne találkozzanak ebben az életben.

Leveleiben egy-egy szó valami olyan titokra utal, amelyre csak évek múltán fog fény derülni. A körülötte kavargó vihar még jobban erősödik, amikor Cecilia Seton, fiatalabb sógornője is katolikus lesz. Látja, hogy távoznia kell New Yorkból. Eddig afféle magániskolából tartotta fenn családját: tanította, ellátta, gondozta a maga és mások gyerekeit. Voltak vagy tizenketten. Ezt akarja folytatni egy más városban. John Caroll püspök javaslatára Baltimore mellett dönt. Egy gondviselésszerű jótevő 10 000 dollárt ajándékoz neki, hogy iskolát alapíthasson. Kibérel egy házat, berendez egy osztálytermet, s az első padokba beülteti saját gyerekeit. A padok lassan megtelnek, sőt négy gyermeket bentlakónak is elvállal. Előszeretettel fogadja az árvákat, hiszen azok nemcsak anyagiakban és szellemiekben szegények, hanem nélkülözik a legfontosabbat: a családi otthon szeretetét. Elisabeth így a tanításban is mindig anya marad. Talán ezzel a művészi szintézissel magyarázható a gyermekekre és fiatalokra gyakorolt varázsa. Olvasást, írást, számtant, angolt, franciát, kézimunkát és természetesen hittant tanít. Sokat tanul, hogy oktatni tudjon. A gyerekek szaporodtával érkeznek a segéderők is, két fiatal lány áll munkába. Lassan világossá válik Elisabeth „titka": Livorno óta vágyódik a szerzetesi életre. Most elérkezettnek látja az időt, amikor hozzákezdhet a megvalósításhoz. Az erővonalak világosan kivehetők: életét egészen Isten és a szegények szolgálatára akarja szentelni, és már éli is ezt; a közben érsekké lett Caroll iskolák alapítását sürgeti; nem hiányzik egészen az anyagi fedezet sem. 1809.márc.25-én, elsőáldozásának negyedik évfordulóján az érsek előtt leteszi a hármas fogadalmat. Vele együtt négy fiatal lány kezdi meg újoncévét. Ujjongó örömmel írja egyik hűséges New York-i barátnőjének: „Hogy mondjam el lelkem örömét? Hiszen megvan a kilátásom arra, hogy szolgálhatom a szegényeket, látogathatom a betegeket, erősíthetem a szomorkodókat, öltöztethetem az ártatlan kicsiket és I s t e n szeretetére taníthatom őket — itt meg kell állnom!"

A baltimore-i iskola hamarosan szűknek bizonyul, nemcsak a gyerekek, hanem a jelöltek száma miatt is. Cecilia Seton is köztük van. Egészsége sok aggodalomra ad okot. Elisabeth ismét gondosan mérlegeli a választást. A hegyek között fekvő Emmitsburg-ben fogják felépíteni az új házat. A városkának alig néhány száz lakosa van: ír és német bevándorlók, néger rabszolgák. Nekik való szegény terep! Maguk is hihetetlen szegénységben élnek: nincs víz, a folyóra járnak mosni, sokat szenvednek a hidegtől. A kilenc nővér a földön alszik, a kertben termesztett sárgarépát szárítják és főzik ki „kávénak". De meleg családias kapcsolat tartja őket össze. Elisabeth olykor csak a becenevükön szólítja a nővéreket. Megtartják az első lelkigyakorlatot

(az „alapító Seton anyának" is ez élete első lelkigyakorlata!), s közösen körvonalazzák azokat az életszabályokat, amelyeket követve a legjobban szolgálhatnak Istennek és a szegényeknek. A környék lakosai keresztelik el őket a „Szeretet nővéreinek". A szabályokat első ízben 1811-ben hagyja jóvá Caroll érsek.

Mindezek után ismerkedik meg Páli Szent Vince és Marillac Szent Lujza irgalmas nővéreinek szellemével. Egészen magáénak érzi. Mindkettő életrajzát lefordítja angolra, így a nővérek szinte kezdettől a vincés örökség folytatói.

Legidősebb leánya, Anna is belép, s anyja leghűségesebb munkatársa lesz, — sajnos igen rövid ideig. A családi betegség nemcsak tüdejét, hanem csontjait is megtámadja. Hosszas és rettenetes agónia után hal meg 16 éves korában. Elisabeth olyan, mint egy alvajáró. Elsőszülöttjét, livornói útitársát, első nővérét veszítette el! „Anina halála után három hónapig néha attól féltem, hogy elvesztem az eszemet. A fejemben olyan zavarodottság uralkodott, hogy az éppen soron levő feladaton túl nem nagyon tudtam, mit csinálok, vagy mit mulasztok el . . . Az örökkévalóság volt Anna kedves szava. Nézegetem dolgait: kottáiban, könyveiben, sőt még kis szobájának falán is mindenütt ezt a szót találom."

De erőt kell vennie magán: már 18 nővér, 30 bennlakó és 20 bejáró növendék vár rá. Nagyok anyagi gondjai. Szívesen elmenne koldulni a tehetős családokhoz, de az érsek nem engedi. Eredetileg csak a szegényeknek akarta fenntartani az iskolát. Most kénytelen jobbmódúakat is fölvenni, hogy meg tudjanak élni. Ő az iskolaigazgató, szakfelügyelő, vezeti az adminisztrációt. Történelmet és hittant tanít. Minden nap végigmegy minden osztályon, havonta ellenőrzi minden gyermek tanulmányi eredményét. Sokszor beül egy-egy órára, s a legutolsó padban lehunyt szemmel figyel. A gyerekek tudják, hogy Seton anya szereti őket, hogy minden érdekli, ami velük kapcsolatos. Külön foglalkozik a nagyobbacska lányokkal. Hetenként kétszer rövid lelki tanítást ad nekik. Módszerei egyéniek, legjobban sugárzó egyéniségével hat. Az Isteni Tanítót akarja utánozni, ezért szavai mindig egyszerűek, személyesek, a szívhez szólnak. Csak olyat tanít, amit maga is él.

Mindig járatlan utakon halad, hiszen ebben a gigantikus méretű országban még szó sincs szervezett oktatásról. Úgy kell mindent kikísérleteznie, megpróbálnia. Az eredmény az az egyházközségi iskolatípus lesz, amely majd elterjed az Egyesült Államok egész területén, és mind a mai napig virágzik.

1813-ban már 17 nővér tesz fogadalmat; a vincés szellemnek megfelelően ezt minden évben, március 25-én újítják. 1814 szeptemberében néhány nővér Philadelphiába indul, hogy árvaházat létesítsenek.

Élete legnagyobb keresztjét két fia rakja a vállára. A Filicchi-család mindent megtesz, hogy Williamből embert faragjon. Évekig tartó sikertelen kísérletek után Antonio visszaküldi anyjához. Elisabeth is hasztalan próbál-

kozik vele. Richard pályafutása talán még sötétebb. Ő is szerencsét próbál a Filicchi-céggel, s amikor kiteszik a szűrét, hazafelé tartó útján kétes eszközökkel szerez magának pénzt. Elisabeth hosszú ideig azt sem tudja, él-e, hal-e.

1816-ban veszti el második gyermekét, a legkisebbet. Rebecca titkolja anyja elől, hogy őt is megtámadta a családi kór, s amikor észreveszik, már késő. Három hónapos haldoklása idején szinte állandóan Elisabeth van vele. Karjában tartja, mesél, énekel neki, felújítja a régi gyerekjátékokat is. S közben aggódik Kittyért, aki a Seton-család vendégeként bálozik New Yorkban. Rebecca november 3-án hal meg kezei között. Mindössze 14 évet élt. Elisabeth tudja, hogy már ő is közeledik a célhoz. Amilyen mértékben fogy testi ereje, úgy növekszik vállalkozó szelleme, optimizmusa, gyakorlati érzéke. Felépítenek egy kézműipari műhelyt, hogy a környék szegényeit és öregjeit megélhetéshez juttassák. Marylandre is hívják az irgalmas nővéreket „szeretetszolgálatra, betegek ápolására, leányok nevelésére". A New York-i püspök is kéri: létesítsenek a nővérek egy árvaházat. New York tehát kész visszafogadni „eltévedt leányát", sőt a Seton-család is újrafűzi a rokoni kapcsolatok szálait. 1820 augusztusában végzi utolsó lelkigyakorlatát. Növekvő gyengesége ellenére kétszeres erővel dolgozik. „Hogy van?" — kérdezik tőle aggódva. Mosolyogva válaszol: „Nyugodtan. Nagyon nyugodtan."

Még utoljára levelet ír Antoniónak, fiainak. Régi barátjának ezekkel a szavakkal jellemzi életművét: „Tudja, mi lett abból a kicsi mustármagból, amelyet Isten az ön keze által ültetett el Amerikában? Nagyszámú árva gyermeket táplálunk és ruházunk!"

Utolsó heteit éli. A közben hazatért és posztuláns-sorba lépő Kitty ápolja. Csont és bőr csupán, de még megpróbál írni a távol élő nővéreknek. Egy napi erőfeszítésébe kerül annak a sokezer levélnek utolsó darabja, amelyet élete utolsó 14 évében megírt. Sokszor viszik hozzá a szentségi Jézust. Egyszer könnyekbe tör ki; a pap csillapítja, nyugodjék meg, nem akar esetleg gyónni? — „Nem, nem, kérem, adja már Őt nekem!" Ajánlgatják neki, hogy egy feszületet tesznek az ágyával szembeeső falra, hogy jobban láthassa a szenvedő Krisztust. „Köszönöm, de van feszületem, a szívemen viselem. Különben is leggyakrabban csukva tartom a szemem. Ne aggódj, drágám, amennyire csak lehet, igyekszem Jelenlétében maradni . . . Ha ez a halál útja, semmi más nem lehet békésebb és boldogabb. Soha nem tapasztaltam még annyira a mi Drágánk jelenlétét, mint amióta beteg vagyok. Úgy tűnik, mintha az Úr testileg állandóan mellettem állna, hogy erősítsen, szeressen, bátorítson a fájdalom rettenetes óráiban. Néha még a drága Mária is kedvesen csalogat . . ." Mikor már mozdulni sem tud, kéri, mondják el, hogyan látogatják a környék szegényeit, hogyan tanulnak a gyerekek, — hiszen személy szerint ismeri és anyai szívvel szereti valamennyit!

Az utolsó napokban befut Richard. Szemrehányásnak nincs helye, hiszen itt a közeli elválás. Utoljára december 30-án veszi magához az Oltáriszentséget. Január 2-án bocsánatot kér a körülálló nővérektől „élete minden botrányáért és rossz példájáért." Utolsó szavait már csak a legközelebb állók értik meg: „Köszönöm a jóságtokat, hogy velem vagytok ebben a megpróbáltatásban. Legyetek az Egyház gyermekei, legyetek az Egyház gyermekei! . . . Köszönet!"

Január 4-én hajnalban lép be az örök hazába. 46 évet élt. 1975-ben avatta szentté Észak-Amerika első hazai szentjét VI. Pál pápa.

Zsinati teológiai kurzus
az európai magyar papok részére
aug. 16-án estétől 20-án délig
Innsbruck, Haus der Begegnung
Vezeti: P. Nemeshegyi Péter, Tokió
Téma: A HIT LÉNYEGE MA
A kereszténység krisztusi lényege ma — A papság szerepe az Egyházban — Dogma és történelmiség — Az Egyház helyzete a világban ázsiai szemmel — Mire ösztökéli ma a Szentlélek az Egyházat — Az evangélium hirdetésének jelentősége és módja — stb.

VI. PÁL PÁPA BESZÉDE AZ ÉLELMEZÉSI VILÁGKONFERENCIA RÉSZTVEVŐIHEZ

1974. november 9.

Örömmel üdvözlünk benneteket, az élelmezési világkonferencia résztvevőit, amely ezekben a napokban az ENSZ rendezésében Rómában ülésezik. Kell-e mondanunk, hogy élénken osztozunk aggodalmaitokban? Nem az-e küldetésünk, hogy folytassuk, kiterjesszük az isteni Mester tanítását és cselekvését? Amikor ő látta kiéhezett tömeget, erre a megindító felkiáltásra fakadt: „Szánom a tömeget, mert . . . nincs mit enniök. Éhesen nem akarom elbocsátani őket, nehogy az úton kidőljenek" (Mt 15,32).

1. Az utóbbi évek folyamán a „Populorum Progressio" enciklikánkban leírt helyzet még aggasztóbb méreteket öltött, és még sokkal időszerűbb lett akkori kijelentésünk: „Senki sem tagadhatja, hogy ma egész világrészeken számtalan férfit és nőt kínoz az éhség, számtalan a rosszul táplált gyermek, úgyannyira, hogy sokan zsenge korban meghalnak, mások pedig fizikai növekedésükben és szellemi fejlődésükben visszamaradnak, és így egész vidékeknek a legmélyebb lealacsonyodás a sorsa" (45). Az értekezleteteken készült dokumentáció leírja az éhség és elégtelen táplálkozás különböző megjelenéseit, fölfedi okait, és próbálja előre látni következményeit, statisztikák, piackutatás, termelési és fogyasztási mutatószámok segítségével. Minthogy ezek a közlések hűségesek és pontosak, a drámai ékesszólás erejével rendelkeznek. Hát még mit mondjunk, amikor a tények talaján kerülünk érintkezésbe az általuk fölfedett valósággal? Néhány közelmúlt, különféle természetű katasztrófa — szárazság, árvizek, háborúk — nyomban az élelemhiány fájdalmas eseteit hozta létre. Kevésbé látványos, de ugyanilyen kínos formában tárul mindenki szeme elé a gazdaságilag gyengébb társadalmi osztályok nehéz helyzete. Ennek okai: az élelmiszerek drágulása, ami szűkösségük jele, és a nemzetközi élelmiszersegélyek mindennap érezhetőbb csökkenése, — pedig ezek a legutolsó háború után nagyon hozzájárultak ahhoz, hogy a népek újra kezdhessék életüket és haladni tudjanak.

Az élelmiszerhiány következményei időben messzehatók és néha kiszámíthatatlanok; súlyosak a jövő nemzedékre nézve, és olyan környezeti és egészségügyi veszélyekkel járnak, amelyek még a betegségnél is mélyebb sebeket vágnak a lakosság életében. Igazán fájdalmas, hogy ilyen megállapításra kell jutnunk, és sajnos el kell ismernünk, hogy az emberi társadalom ez idő szerint képtelennek látszik az éhség leküzdésére a világban, jóllehet példátlan haladást ért el a termelés minden területén, a talajjavítás-

ban és gépesítésben, az elosztásban és a szállításban! A legutóbbi évekig valóban reméltük, hogy a hírközlés és árucsere gyorsasága, valamint a technika haladása így vagy úgy képes lesz hamarosan kiküszöbölni az éhség régi ostorának veszélyét, amely sokáig összességében sújtott egy-egy nemzetet vagy kiterjedt vidéket. Ezek a remények nem valósultak meg; ezért folyik ma munkátok nyomott légkörben, ezért követik a föld népei aggodalommal vegyes bizakodással. Megismételjük, amit az éhség elleni világhadjárat zászlaja alatt tartott nemzetközi ifjúsági összejövetelnek mondottunk: „Az emberiség élet-halál küzdelme ez; egyesülnie kell, hogy megmaradhasson, tehát mindenekelőtt meg kell tanulnia megosztani mindennapi kenyerét; azt a kenyeret, amely az Úr tanítása szerint a mienk, vagyis minden egyesé és mindenkié" (1965.okt.15.)

2. Két vezérelvet szeretnénk adni munkátokhoz, ehhez az oly súlyos, de oly ígéretes feladathoz: Egyfelől nézzetek szembe a probléma adatszerű részleteivel, és ne zavarjon meg kiértékelésükben sem pánik, sem a csüggedés érzése. Másfelől ösztönözzön nagy erővel a fennálló szükség kíméletlen sürgetése és elsőbbsége, és semmiképpen meg ne elégedjetek halogatással vagy félrendszabályokkal. Bizonyos, hogy ez az értekezlet nem fog megoldani mindent; nem olyan természetű. De kétségtelen, hogy kétféle kimenetele lehet: vagy hatékony és készséggel fogadott vállalkozások sorozatát indítja meg világos és nyomatékos eredményeivel, vagy — a beléje helyezett várakozás és tagjainak jóakarata ellenére — hiába folyt le. Amikor kérünk, hogy hárítsátok el ezt a második lehetőséget, habozás nélkül megismételjük, a helyzethez illő változatban, az Egyesült Nemzetek előtt világgá kiáltott felhívásunkat: „Soha, soha többé háborút!" — mondtuk akkor, most pedig azt mondjuk: „Soha, soha többé éhséget!"

3. Mert el lehet érni ezt. Az éhség fenyegető árnya, az elégtelen táplálkozás terhe semmiképpen sem leküzdhetetlen végzet. Nem igaz, hogy ebben a válságban a természet hűtlen az emberhez: termékenysége szárazföldön és tengeren mérhetetlen marad, és nagy mértékben még kiaknázatlan. Általánosan elfogadott vélemény szerint a művelhető földek 50 százalékát még nem hasznosították. Másfelől ott az a botrányos tény, hogy bizonyos országok időről időre roppant élelmiszerfölöslegeket semmisítenek meg, mert hiányzik a bölcs gazdálkodás, amely biztosíthatná hasznos hováfordításukat. Mindezek csak egyszerű példák egy olyan tényre, amelynek kegyetlen valóságát senki sem vitatja, bár egyesek kétségbe vonják, hogy a rendelkezésre álló lehetőségek alapján kellő gyorsasággal ki lehet elégíteni az egyre szaporodó emberiség szükségleteit, le lehet csillapítani éhségét. Amikor „az éhség lecsillapításáról" beszélünk, mindnyájan egyetértünk abban, hogy ez sokkal többet jelent, mint a biológiai lét minimális, emberhez méltatlan meghosszabbítását. Arról van szó, hogy „megadjuk minden embernek az élethez szükséges táplálékot; és itt életen az igazi emberi életet értjük, azt, hogy munkájával képes legyen fenntartani övéit, és értelmével részt vegyen a társadalom közös javának munkálásában, szabad vállalkozásából és önként

vállalt tevékenységgel" (Beszéd a FAO-nak, 1970.nov.16). Éppen ilyen életszínvonalat tartanak szem előtt jelentéseitek számadatai. Ezeknek eredményeként a növekvő emberiség megfelelő táplálása technikai szinten lehetséges, de jelentékeny erőfeszítést követel.

4. Úgy látszik, hogy a jelenlegi válság igazából elsősorban a civilizáció és a szolidaritás válsága. A civilizáció válsága, módszerválság, amely akkor mutatkozik, ha a társadalmi élet fejlődés szempontjából egyoldalú: csupán azt a társadalmi modellt veszi figyelembe, amely az ipari civilizáció típusába torkollik. Azaz módfelett bízik a tisztán technikai, gépies megoldásokban, és megfeledkezik az alapvető emberi értékekről. Ilyen válság nyilvánul meg, amikor csak a gazdasági siker keresését hangsúlyozzák, amely a nagy ipari haszonból származik, s következésképpen szinte teljesen mellőzik a mezőgazdaság területét, és elhanyagolják a magasabb emberi és lelki értékeket. A szolidaritás válságáról is van szó: ez fenntartja, néha fokozza az egyének, társadalmi csoportok és népek közti egyenlőtlenségeket. Szomorú eredménye ez annak (a dolog napról napra világosabb), hogy igen hiányos a készség a rendelkezésre álló készletek jobb elosztására, főleg a kedvezőtlenebb viszonyok közt lévő országok és az emberiség ama csoportjai között, amelyek még alapvetően primitív földművelésből élnek.

Így érünk el a jelenlegi helyzet paradoxonához: Az emberiség jobban urává lett a mindenségnek, mint valaha, és alkalmas eszközökkel is rendelkezik, hogy teljes mértékben kiaknázza kincseit. Nem állhatnak-e szinte megbénulva maguk az említett eszközök kisajátítói is az előtt a képtelen helyzet előtt, hogy néhány gazdag eltűri annyi más állandó nyomorúságát? hogy egyes népek bőven és változatosan táplálkoznak, s kielégítőnek tartják az összes többinek jutó létminimumot? hogy az emberi értelem ugyan sok súlyos beteget tud megmenteni a rá váró sorstól, de fölmenti magát attól a kötelességtől, hogy biztosítsa az emberiség legsebezhetőbb népeinek megfelelő táplálkozását?

5. Nem juthattunk volna ilyen helyzetbe súlyos tájékozódási hibák nélkül, még ha olykor talán csak hanyagságból vagy mulasztásból követtük is el őket. Ideje, nagy ideje fölfedezni, hol alakultak át mechanizmusaink, hol kell kiigazítanunk, vagy inkább gyökerestül megváltoztatnunk a helyzetet. Mert a leghatározottabban biztosítani kell mindenki jogát, hogy „éhsége szerint egyék", kora és munkája sajátos kívánalmai szerint. E jog alapja a föld minden javának elsődleges rendeltetése: általános használatra és minden ember fenntartására valók, minden egyéni kisajátítást megelőzően. Krisztus éppen ennek a jognak tiszteletét tette meg minden emberi élet megítélésének alapjául (vö. Mt 25,31kk). Már most ha megvizsgáljuk a kérdéses adatokat, közvetlenül kínálkozik néhány megállapítás. A jelenlegi rendezetlenség egyik legnyilvánvalóbb oka az élelmiszerek és az előállításukhoz szükséges anyagok árának emelése. Ez a helyzet például a műtrágya esetében; talán ennek magas ára és ritka volta gyengíti az ún. „zöld forradalom"-tól joggal

elvárt pozitív hatásokat. Nincs-e mindez közvetlen összefüggésben a termelés ingadozásával, mert inkább az elérendő nyereség kilátásai szabályozzák, mint az emberiség kielégítendő szükségletei? Az élelmiszerkészletek csökkenése, ami szintén aggodalmak forrása, részben bizonyára meghatározott kereskedelmi opcióknak tulajdonítható: ezek eredményeképpen nem marad tartalék váratlan, előre nem látott éhinségek áldozatainak. Általános élelmezési válság észlelhető, és fenyeget a súlyosbodása, közben pedig egyes vidékeken — amelyek különösen alkalmasak lennének bőséges termés és szükségtartalékok biztosítására — megdöbbentő mértékben csökkentik a művelhető területet! Íme, micsoda ellentmondások előtt állunk: mindez jelzi a civilizáció heveny válságát. De azért, ha ezek a jelenségek a vigyázatlan cselekvés gyümölcsei, kell lenni lehetőségnek, hogy helyrehozzuk és visszájukra fordítsuk őket, föltéve, hogy a megkívánt bölcsességgel és bátorsággal járunk el.

Az imént emlékeztettünk arra, hogy minden ember életéhez szükséges bizonyos mennyiségű élelem. De a minőség kérdésének ugyanígy megvan a jelentősége. Ez is a gazdasági életforma megválasztásától függ. És ebben különösképpen az iparilag legfejlettebb nemzetek érdekeltek. Fölmerül a kérdés: a környező légkör szennyeződésének veszedelmei között, a gyorsabban előállítható mesterséges pótlékok gyártásának esztelen divatjában hogy lehet okosan megmenteni az egészséges táplálkozást, amely nem fenyegeti súlyosan a fogyasztók, különösen a gyermekek és fiatalok egészségét? És milyen módon lehetne gátat vetni ugyanezeknek a nemzeteknek körében a túlzott fogyasztásnak, amelyet a kínálat gazdag bősége vált ki, de káros magukra az érdekeltekre nézve is, a többieket pedig megfosztja a szükségestől? A helyzet e téren is éberséget és bátorságot követel.

6. Más észrevételek azokra a segélyforrásokra vonatkoznak, amelyek segíthetnének a jelenlegi helyzeten. Mindenki egyetért abban, hogy a mezőgazdasági szektor sokoldalú és kölcsönös támogatása köztudottan elégtelen volt. Értekezletetek alkalmából nagyon pontosan kiszámították, milyen követelményekkel jár a fejlődő országok élelmiszertermelésének intenzív növelése, az élelmezés javítására irányuló politika és programok megszervezése, a világ élelmezési biztonságát megerősítő intézkedések alkalmazása. A számítások a következő tíz évre szólnak. A belőlük kikerekedett összeg kétségtelenül alaposan meghaladja az erőfeszítésnek azt a fokát, amelyben ma egyetértenek; de igen szerénynek bizonyul, ha összevetjük a gazdag országok nemzeti mérlegével, vagy a nemzetközi pénzforgalommal. Igaz, hogy egy friss válság módosította ezeknek a pénzeknek az elosztását, de nem csökkentette nagyságukat. Már 1964-ben, indiai utazásunk alkalmával felhívást intéztünk a nemzetekhez: létesítsenek különleges alapot azzal a rendeltetéssel, hogy döntően fellendítse az emberiség kedvezőtlenebb viszonyok között élő részének minden irányú fejlődését. Legyen ez hitelesen széleskörű elkötelezés eredménye, különösképpen pedig a fegyverkezési költsé-

gek csökkentésének gyümölcse. Ma ütött az óra, hogy energikus elhatározással és kibúvó nélkül lépés történjék ebben az irányban. Talán a jelen óra veszélyei rákényszerítenek bennünket annak megvalósítására, amit még nem ért el a szolidaritás érzéke, vagy inkább az elemi társadalmi igazságosság (amely nem csupán a „ne lopj" parancsát tartalmazza, hanem azt is, hogy tudjuk megosztani javainkat). Vagy pedig az emberek vakok és megátalkodottak maradnak sorsuk iránt, és alibit próbálnak keresni maguknak, például úgy, hogy értelmetlen és egyoldalú módon akarják megakadályozni a demográfiai növekedést, ahelyett, hogy a lényeget ragadnák meg?

Megengedhetetlen, hogy az emberiség javainak és segélyforrásainak urai úgy próbálják megoldani az éhség problémáját, hogy megtiltják a születést a szegényeknek, vagy éhen hagyják pusztulni azokat a gyermekeket, akiknek szülei nem illenek bele az emberiség jövőjére vonatkozó, puszta hipotéziseken alapuló elméleteik keretébe. Hajdanában — reméljük, ez már mindörökre a múlté — egyes nemzetek háborút viseltek, hogy megkaparintsák szomszédaik kincseit. De nem újfajta háború-e, ha születéskorlátozást erőltetnek rá bizonyos nemzetekre, hogy ne követeljék többé jogos részüket a föld javaiból?

Ismételten teljes erkölcsi támogatásunkat nyújtjuk azoknak, akik már többször kijelentették a nemzetközi gyűléseken: készek nem csupán elismerni, hogy minden embernek joga van az élet szükséges javainak élvezetére, hanem valóban rendelkezésre is bocsátanák ezeket a javakat a rászoruló egyéneknek és népeknek, mindenféle kirekesztés és diszkrimináció nélkül, s ennek érdekében önként feláldoznák keresetük és vagyonuk megfelelő részét. Bátor reformok kilátásaira van szükség, hogy kiküszöböljük az akadályokat és aránytalanságokat, amelyek — elavult struktúrák maradványaképpen — elviselhetetlen igazságtalanságokat állandósítanak, vagy gátolják a termelés lendületét és fejlődését, pedig enélkül nem lehetséges az élethez szükséges javak megfelelő körforgása.

7. Azonban a legkiterjedtebb nemzetközi támogatás, az agrártechnika kutatásainak és az eredmények alkalmazásának gyorsított ritmusa, az élelmiszertermelés leggondosabban kidolgozott programja sem lehet eléggé hatásos, ha nem segítenek a lehető leghamarabb a technikai civilizáció egyik legsúlyosabb hiányán. Nincs megoldása az élelmezés világválságának a földművesek részvétele nélkül. Részvételük viszont nem lehet teljes és gyümölcsöző, ha nem vizsgáljuk felül gyökerestül korunk világának azt a magatartását, hogy kelleténél kevesebbre értékeli a mezőgazdaság jelentőségét. A mezőgazdaságot valóban könnyen alárendelik a közgazdaság egyéb területein mutatkozó közvetlen érdekek uralmának. Azokban az országokban is, amelyek most kísérleteznek növekedésük és gazdasági önállóságuk folyamatának megindításával.

Elődünk, XXIII. János, aki „Mater et Magistra" c. enciklikájának egyik fejezetét éppen a földművelésnek szentelte, a következő szavakkal emelte

ki ezt a jelenséget: „A mezőgazdasági szektor egy kicsit mindenütt elnyomott terület, akár a termelékenységi mutatószámról van szó, akár a munkaerőről vagy a falusi lakosság életszínvonaláról." Csak két jelét szeretnénk kidomborítani ennek az „elnyomásnak": az iparosodott országokban a földművesek számának megfogyatkozását, olykor a megművelt területek csökkenését is; a fejlődő országokban pedig azt a tényt, hogy bár a lakosság nagyrésze földet művel, a mezőgazdaság a legelmaradottabb terület minden elmaradottságukban. Akármilyen értékes technikai eszközöket vetnek is latba, semmit sem érünk el igazi reform nélkül, amelynek pólusai: a mezőgazdaság rehabilitációja és a róla elterjedt felfogás megváltozása.

Hangosan kell hirdetni, szüntelenül elő kell mozdítani a mezőgazdaságfejlesztő kutatás és cselekvés különféle szintjein a földművesek méltóságát, minden dolgozó méltóságát. 1971-ben, a FAO értekezlet tagjainak fogadásán mondottuk: „Nem elég többé megállítani a falusiak helyzetének növekvő eltorzulását a modern világban: arról van szó, hogy mindenestül szerves részévé tegyük őket ennek a világnak. Meg kell szabadítanunk az új nemzedéket attól a bántó érzéstől, hogy őket magukra hagyták, mintegy útszélre lökték, és távol tartják a mai haladás legjavától."

Ennek útja: a fejlődés világarányú és kiegyensúlyozott folyamata, olyan kormánypolitika támogatásával, amelynek elhatározott szándéka, hogy elismerje a mezőgazdaság megillető helyét. Véget kell vetni az erősebb gazdasági szektorok nyomásának, mert ez megfosztja a vidéket azoktól az erőktől, amelyek magas termelékenységű mezőgazdaságot biztosíthatnának. Olyan politikát kell kezdeményezni, amely a földműves ifjak esetében is kezeskedik a megfelelő hivatás öntudatos kiválasztásának alapvető személyi jogáról, egyenlő feltételekkel és előnyökkel. Ma mintha csak a városba és az ipar területére való elvándorlás tudná ezt számukra biztosítani.

8. Semmi kétség: itt is csak úgy lesznek hatásosak a reformok, ha az egyesek magukévá teszik. Ezért alapvető a nevelés szerepe, hogy ne legyen hiány a személyi felkészültségben. „Szükséges a falusi lakosság aktív hozzájárulása; kell, hogy a földművesek hűségesek legyenek választott hivatásukhoz és megbecsüljék azt . . . hogy kultúrafejlesztő programokban vegyenek részt. Ez utóbbiak nélkülözhetetlenek, hogy a mezőgazdaság megszabaduljon teljesen elavult, tapasztalati módszereken alapuló mozdulatlanságából, és alkalmazza az új munkamódszereket, az új gépeket, az új módszereket" (Beszéd az olasz földművesekhez 1966.nov.13-án).

Az éhséget szenvedő emberiségnek tehát különös érdeke, hogy a kormányok nyújtsanak tanulási lehetőséget minden földművesnek: hogyan műveljék a földet, hogyan javítsák a talajt, hogyan kerüljék el az állatbetegségeket, hogyan növeljék a termést; végül pedig a megfelelő előkészítéshez hozzátartozik a szükséges hitel megadása is. Egyszóval: a paraszttömegeket termelésük és fejlődésük felelős munkásaivá kell átalakítani. Így visszajutottunk annak a mindenre kiterjedő fejlődésnek a fogalmához, amely magában

foglalja az egész embert és minden embert. A magunk részéről soha meg nem szűntünk buzdítani az emberiséget, hogy ezt törekedjék elérni.

9. Ezekkel a gondolatokkal szeretnénk hozzájárulni munkátokhoz. Pásztori kötelességünk tudatából erednek, és kettős bizalom ihleti őket: bizalom Istenben, aki egyetlen fiát sem hanyagolja el, és bizalom az emberben, aki az ő képmására van teremtve, és az értelem és jóság csodáinak megvalósítására képes. Az Úr a kiéhezett tömeg láttán nem szorítkozott puszta részvétnyilvánításra, hanem parancsot adott tanítványainak: „Adjatok nekik enni!" (Mt 14,16). Hatalmával segítségére sietett tehetetlenségüknek, — nem pedig önzésüknek. A kenyérszaporításnak ez az epizódja tehát sokféle tanulságot rejt a jelen súlyos követelményeire vonatkozólag. De ma mindenekfölött a hatékony cselekvésre szóló felszólítást tegyünk magunkévá. Hosszú távra a cél legyen annak a lehetőségnek megteremtése, hogy minden nép a neki legmegfelelőbb módon, rendszeresen biztosíthassa megélhetését. De emellett azt sem szabad elmulasztani, hogy a javak megosztásával közvetlenül kielégítsük a sürgető szükségleteket, amelyek miatt az emberiség nagy része szenved. A munkának karöltve kell járnia a szeretettel!

A termelés és elosztás ilyen új és haladó iránya erőfeszítéssel jár. Ne legyen ez csak a nélkülözéstől való félelem kényszerűsége, hanem pozitív szándék, hogy nem fecséreljük el szándékosan a javakat, amelyek mindenki hasznára valók. Az Úr, miután nagylelkűen táplálta a tömeget, az evangélium szerint azt ajánlotta tanítványainak: gyűjtsék össze a maradékokat, hogy semmi ne menjen kárba (vö. Jn 6,12). Milyen szép közgazdasági lecke, a szó legmagasabb és legteljesebb értelmében, a mi tékozlásra hajlamos korunknak! Benne rejlik annak az egész társadalomfelfogásnak elítélése, amelyben a fogyasztás öncéllá válhat, semmibe véve a szükségben élőket. Az ilyen berendezkedés végső soron azoknak is nagy kárával jár, akik haszonélvezőinek hiszik magukat, mert képtelenné válnak az ember mérhetetlenül magasabb rendeltetésének megértésére. Felhívásunkkal tehát az éleslátáshoz és egyben a szívhez is fordulunk!

A természet erőforrásai mérhetetlenek, az emberi szellem uralma a mindenségen szinte korlátlannak látszik. Mi hiányzik hát annyiszor, hogy az egyenlőség szellemében cselekedjünk, azzal a szándékkal, hogy hozzájáruljunk minden embertestvérünk jólétéhez, — ha nem a nagylelkűség szelleme, az élénk nyugtalanság a szegények szenvedései és nyomora láttán, a mélységes meggyőződés, hogy amikor az emberi család egyik tagja súlyos nélkülözést szenved, vele szenved az egész család? Kívánjuk, hogy a szolidaritás ilyen érzéke legyen meg munkátokban és főleg döntéseitekben, és állhatatosan kérjük a világosság Atyját, adja meg nektek bőségesen ezt az érzéket.

A HITTANI KONGREGÁCIÓ NYILATKOZATA A NEMI ERKÖLCS NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL

Bevezetőül a nyilatkozat megállapítja: a tudomány mai állása szerint a szexualitás az emberi életet legmélyebben befolyásoló tényezők közé tartozik. Ugyanakkor a társadalomban olyan mértékű erkölcsi lazulás tapasztalható, amely még a keresztények nézeteit is megzavarja. Az Egyház ennek láttán nem maradhat néma.

Az ember nem járhat el kénye-kedve szerint az erkölcsi értékek megítélésében. Isten örök, objektív és változhatatlan törvénye szívébe van írva. A keresztények előtt ott áll Krisztus tanítása is. Az emberméltóságot csak a természetének megfelelő lényeges rend megóvásával lehet szolgálni. A nyilatkozat leszögezi, hogy az Egyház ezen a téren is az isteni törvény hiteles értelmezője volt és marad. Utal arra, hogy a II. vatikáni zsinatnak az erkölcsről és a házasságról szóló tanítására támaszkodik. De csupán néhány időszerű pontban kívánja most felhívni a figyelmet az Egyház tanítására. Három visszaélésről tárgyal: a házasságot megelőző nemi kapcsolatról, a homoszexualitásról és az önkielégítésről.

A házasságot megelőző nemi kapcsolat ellentmond e kapcsolat belső természetének és rendeltetésének. „A tapasztalat megtanít, hogy a szerelmet a házasság szilárdságának kell megoltalmaznia: csak így felelhet meg igazán sajátos célja és az emberi méltóság követelményeinek." (Vö. Mt 19, 4-6; 1Kor 7,9.) Amellett az ilyen egyesülésből gyakran kizárják a gyermeket és ezzel a házassági szeretet teljes kifejlődését.

Ami a homoszexualitást illeti: nem alaptalanul tesznek ma különbséget átmeneti (ezt többféle ok idézheti elő) és veleszületett, tehát gyógyíthatatlan homoszexuális hajlam között. A lelkipásztornak megértéssel kell az ilyenekhez közelednie, és bűnösségüket okosan megítélnie. Az objektív erkölcsi rendben tekintve azonban az ilyen magatartás súlyosan rendetlen. (Vö. Róm 1,24-27; 1Kor 6,10; 1Tim 1,10.)

A maszturbációt ma nem egyszer normális serdülőkori jelenségnek tartják. Ez nem áll. A nemi erők tudatos használata a házasságon kívül, bármilyen okból történjék is, lényegében ellentmond rendeltetésüknek. Az egyes esetekben természetesen az ember egész magatartását kell a lelkipásztornak és a nevelőnek figyelembe vennie. Bizonyos mozzanatok a felelősséget csökkenthetik. Az érintett fiatalokat segíteni kell a kellő természetes és természetfölötti eszközök használatában.

Ezután arról van szó, mennyiben súlyos bűnök a szexuális vétségek. Egyesek szerint a szenvedély, gyengeség stb. közrejátszása miatt itt aligha állhat fönn az a tudatos és alapvető szembefordulás Istennel, ami a halálos bűn lényege. Ez igaz lehet egyéni esetekben, s ezért a lelkipásztornak türelemmel és jósággal kell eljárnia. Elvileg azonban tény, hogy az erkölcsi rend

minden egyenes megsértése jelentős dologban — éppen a szexuális értékek nagy jelentőségénél fogva — súlyosan esik latba.

A következőkben a nyilatkozat a tisztaság erényéről pozitíven tárgyal, főként Szent Pálra támaszkodva (Gal 5,19-23; 1Kor 6,9-11; 1Tessz 4,3-8; Ef 5, 3-8; 1Kor 6,15-20). Rámutat arra, hogy a keresztény egész személyiségében, tehát testében is Krisztus testének tagja és a Szentlélek temploma. Majd a keresztény aszkézis bevált eszközeit ajánlja a küzdő embernek.

A befejezés rámutat a püspökök, papok, szülők, nevelők, művészek, világi hivők feladataira és felelősségére.

A „Persona humana" kezdetű nyilatkozaton egy bizottság csaknem 8 évig dolgozott. 1975.dec.29-én jelent meg.

A téma égető időszerűsége miatt igen élénk visszhangja volt püspökök, teológusok, valamint a nemzetközi sajtó részéről. Általában örömmel fogadták, hogy az Egyház fölemelte szavát az erkölcsi züllés ellen, és világosan megerősítette a hagyományos keresztény tanítást. Sajnálatos viszont, hogy a dokumentum mind a teológiai megalapozás, mind a pasztorális útmutatás terén meglehetősen szűkszavú. A lélektan, biológia, társadalomtudományok megállapításainak jobb kiaknázását várták. Minthogy a természettörvény erős hangsúlyozása a „Humanae vitae" enciklika esetében sok vitára adott alkalmat, a jelenlegi nyilatkozat tartózkodóbban hivatkozik erre. Így viszont jobban előtérbe kerül a hagyomány és az egyházi tanítóhivatal tekintélyi szerepe. A deduktív módszer mellett nehezményezik a nyilatkozat stílusát. Hangsúlyozza ugyan a lelkipásztori megértés és óvatosság fontosságát, de kissé száraz, inkább jogi jellegű nyelve mögül nem érződik eléggé az, amiből kétségtelenül született: Krisztus Egyházának gondja az emberért. A zsinati dokumentumokhoz és VI. Pál körleveleihez képest a nyilatkozat hangneme visszaesést képvisel. Pedig sok mai ember fogékony lenne a józan irányításra, ha lelkéhez közelebb álló formában kapná.

Elgondolkoztató Weber püspök állásfoglalása. Ne annyira azzal törődjünk — mondja —, mennyiben szerencsés a dokumentum stílusa, hanem tegyük fel magunknak komolyan a kérdést: merre tartunk az erkölcsi fejlődés terén, és mi a teendőnk mint kereszténveknek. Tudnunk kell határozott nemet mondani minden visszaélésre, s ugyanakkor segítenünk kell, hogy minden ember Isten emberszerető szándéka szerint, minden képességével együtt kifejlődjék.

R.

A SZENTATYA ÉS A SZENTÉV

König bécsi bíboros az 1975-ös szentévre visszatekintve kijelentette: a századok folyamán minden szentév az Egyház életerejének és életérzésének kifejezője volt, ugyanakkor pedig mindig erősebb ösztönző magának az Egyháznak. Különösen állíthatjuk ezt a legutóbbiról. A hangsúlyeltolódás világos. Az Egyház bensőségesedésének folyamata az eddiginél erősebben érvényre juttatta a lelki vonásokat. — A szentév jellegzetességét a mindenkori pápa személyisége is adja.

Az elmúlt évben ismételten jártam Rómában, és különböző alkalmakkor láttam VI. Pált. Így azt hiszem, elmondhatom, hogy éppen ez a pápa olyan mértékben nyomta rá bélyegét a szentévre, mint talán még egy elődje sem.

Azt mondják: VI. Pál pápa nem imponáló főpapi egyéniség, mint XII. Pius, az 1950-es szentév pápája. Nincs meg benne — mondják — XXIII. János adománya sem, hogy természetes szívélyességgel nyerje meg az emberek szívét.

A maga idejének és a maga egyházának pápája: egy aggodalmakban vergődő koré és egy szenvedő világé. Mindenekelőtt a szolgálat pápája.

A kor szorongása az övé is, az Egyház baja az övé is. Testvére kora embereinek, a szorongó, szenvedő és kételkedő embereknek: testvér oda-adásában, végsőkig való kiüresedésében, abban, hogy velük érez és velük akarja hordani gondjaikat.

Talán nem adatott meg neki a nagy uralkodói gesztusok adománya, sem a közvetlen természetességé. De egészen nagy a pápa ott, ahol lehetőségeinek határához ér, és próbál túlhágni rajtuk. Amikor tartózkodóan és egy kicsit vonakodva kitárja a karját, mindenki érzi, aki csak egyszer is látta: ez az ember oda akarja adni magát testvéreiért.

VI. Pál pápa nem robusztus testi erejű és egészségű valaki. Amit ebben az évben a fizikumából kikényszerített, sokkal több, mint amit megkívánhatunk egy embertől:

majd mindennap zarándokokat fogadott,
majd mindennap beszélt velük,
a lehetőséghez képest minden csoporthoz anyanyelvén próbált szólni,
és próbált sajátos problémáikra kitérni.

Ez az ember nem kímélte magát. Nem fösvénykedik magával, hanem naponta elpazarolja magát.

VI. Pál pápa sokat adott. De azt hiszem, sokat kapott is.

A Rómát az év folyamán felkereső milliónyi zarándok szerető vonzódása, a felé áradó tisztelet és bizalom bizonyára megerősítette, vigaszt nyújtott

neki egy-egy keserű órában, bizakodásra késztette, ha olykor súlyosan ránehezedett a világ folyása és az Egyház sorsa ebben a világban.

Milliónyi ember jött ebben az esztendőben Rómába. Legtöbbször kisebb-nagyobb csoportokban. Nem tömegfelvonulások alakjában, nem nemzeti presztizst fitogtató zarándoklatokban, hanem kisebb, áttekinthető csoportokban. Ilyen esetben bizonyosan a vallásos élmény áll előtérben.

A tömeges utazások korában a szentév is abba a veszélybe kerülhet, hogy a tömegturizmus örvényébe sodródik. Azt hiszem, elmondhatjuk, hogy az 1975-ös szentév messzemenően kikerülte ezt a veszedelmet.

A szentév nem a látványosságok éve volt, hanem lényegében a t a l á l k o z á s é. Emberek találkozása, akik Rómában testvért ismertek föl egymásban: testvérek a közös hitben, mint a közös szülői ház, az Egyház gyermekei. És ez az év a pápával való találkozás éve is volt az emberek számára.

A Rómába érkező milliók között — hogy is lehetne másképpen — bizonyára voltak szkeptikusok is, akik fenntartásokat őriztek magukban éppen ezzel a pápával szemben. Hiszen bizonyos egyoldalú hírverés mint a maga módján értelmezett „Humanae vitae" pápáját állította eléjük. És jónéhány beszélgetésből tudom: ezek közül sokan úgy tértek vissza, hogy más lett a benyomásuk, más lett a képük a pápáról.

Ez a pápa bizonyosan nem „Übermensch", nem egy olyan intézmény tömjénfelhőkbe burkolt megszemélyesítője, amely „dicsőséggel teli ház"-ként képzeli el magát. (Célzás egy közismert német egyházi énekre. Ford.) Ez a pápa: küzdő ember, egy önmagával küzdő egyház pápája.

Nem elutasító, hanem odaadó pápa. Emberi közelséget keres, emberi kapcsolatra van szüksége. És a végsőkig szolgálni akar az Egyházban.

Az 1975-ös szentév a történelemben mindenkorra VI. Pál pápa szentéve lesz. Nagy szentév az utódok emlékezetében, mert egy nagy pápa szentéve volt: olyané, aki nagy a szolgálatban, nagy az odaadásban.

Franz König

II. RÁKÓCZI FERENC IMÁIBÓL

II. Rákóczi Ferenc, akinek az idén születése 300. évfordulóját ünnepeljük, nemcsak történelmünknek, de a magyar lelkiségnek is kiemelkedő alakja. Önéletrajzi írásait (Confessiones, Mémoires) áthatja mély katolikus szemlélete. Sok vallásos elmélkedést is írt latin és francia nyelven. A korszellem és francia műveltsége folytán a janzenizmus jegyei mutatkoztak vallásosságán: befelé forduló áhítat, szigorúság a lelkiismeretvizsgálatban és az élet rendjében, az Istennel való kapcsolat lírai bensősége. Nagy példaképei lelki írásainak: a Soliloquia és a Vallomások Ágostona meg Kempis Tamás. De mindenekelőtt a Bibliából táplálkozik. Valószínűleg 1720 körül, „Vallomásai" befejezése után írta kétnyelvű kis imádságos könyvét: „Aspirationes Principis Christiani (Aspirations d'un Prince Chrétien)". Kézirata a párizsi Bibliothèque Nationale-ban maradt fenn. 1876-ban adta ki a Vallomásokkal együtt az Akadémia „Egy keresztyén fejedelem ahításai" címmel. Magyarra 1946-ban fordította Várdai Béla. Három részből áll. Az első rövid, személyes jellegű imákban mintegy

a fejedelem napirendjét szenteli meg: felkelés, öltözködés, templomba menetel, étkezés, tanácskozás, vadászat, lefekvés, majd a különféle kísértéseket veszi sorra. Nem hiányoznak a betegségben és lelki szárazságban mondott fohászok sem. A második rész: „Aspirationes occasione belli", a hadviselő Rákóczi imái táborozáskor, a had vonulásakor, az ellenség láttán, az ütközetbe hívó trombitaszóra, győzelem és vereség idején. A harmadik rész: Kempisre emlékeztető hosszú szemlélődések szentáldozási előkészület és hálaadás formájában. Félreérthetetlenül olyan ember nyilatkozik meg ezekben az imákban, akinek egész életét átjárja az Istenhez való alázatos ragaszkodás, és mindent az örökkévalóság fényében lát. A következőkben saját fordításunkban közlünk néhány rövidebb imádságot.

Az udvari nép összeseregléseKor

Ne nekem, uram, ne nekem, hanem a te nevednek adj dicsőséget.

Őrizd meg, Uram, ezeket az embereket, akiket gondjaimra bíztál, és egyesítsd velem szeretetetben, hogy velem együtt hozzád kapcsolódjanak a szeretet kötelékével, amellyel magadhoz vonod választottaidat.

Ki vagyok én, haszontalan földi féreg, a bűnösök legnagyobbika, hogy föléjük magasztaltál! Talán a legkisebb közülük nagyobb nálam a te színed előtt, Istenem, és sokkal méltóbb az uralkodásra.

Templomba menet

Üdvözítsd, Uram, népedet és áldd meg örökségedet.

Ó Jézusom jó pásztor, íme a juhok, amelyeket megőrzésre adtál nekem; tedd, hogy egyet se veszítsek el közülük.

Ó pásztorok pásztora, aki pásztorukká tettél; íme elviszem nyájadat tested és véred gyönyörűséges legelőjére; add, hogy felüdüljön és gyarapodjék tőle a lelkünk.

Jézus, Megváltóm, szenvedésed emlékezetét indulok megülni, de milyen messze vagyok utánzásodtól! Hisz téged hóhéraid gyalázkodása között vezettek, én meg hízelgők serege között lépkedem. De ezek is hóhéraim lesznek, ha nem adod meg a kegyelmet, hogy meg tudjam különböztetni az igazat a hamistól.

Tanácskozás előtt

Úr Jézus Krisztus, az Atya bölcsessége, te megígérted, hogy ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a te nevedben, ott leszel köztük: figyelj segítségünkre, siess segedelmünkre.

Ó tanács és igazság Lelke, támogasd tanácskozásunkat, hogy ne a magunk feje után tévelyegjünk, hanem a te világosságodban keressük a világosságot.

Távolítsd el, Uram, ajkunkról és szívünkből a világ szellemét, hogy szereteted adjon nekem tanácsot, nem pedig emberi tekintet.

Istenem, Teremtőm, te leheltél lelket az emberbe. Tisztítsd meg szellemünket, amely a bűn által olyan nyomorúságosan kiesett eredeti tisztaságából. Ne a gonosz szellem ajánlataira hajoljunk, hanem a te Lelked sugallatait kövessük.

Nyilvános szerepléskor és pompában

Ó Uram, mikor arra méltattál, hogy meghívtál a hitre, azt akartad, hogy a keresztségben lemondjak a világról, pompájáról, hiúságairól. És mégis úgy intézted, hogy állapotomnál fogva ennyi pompa és hiúság között maradjak. Őrizz meg mindannak csábításától, ami körülvesz. Mert jó énnekem hozzád ragaszkodnom, hiszen a te jóságodnak és irgalmadnak köszönhetem mindezt.

Neked szóljon, Istenem, minden tisztesség, dicsőség és dicséret, amit kapok. Mert mindez egyedül téged illet, nem engem, a föld porát, hisz általad vagyok, ami vagyok.

Uram, szeretném, ha mindazoknak, akik rám néznek, elmondhatnám és feltárhatnám méltatlanságomat, hogy általam neked adják meg azt, amiről legtöbben talán azt hiszik, hogy nekem tartoznak vele. Világosítsd meg őket, hogy ne az agyagedényt, a hiú álomképet tiszteljék, amely ma szemük előtt van, holnap talán a férgek eledele lesz.

Jézusom! Ujjongva fogadott téged Jeruzsálem, hozsannát kiáltozva; három nap múlva pedig megköpdösve, arcul verve, meggyalázva hurcolt a keresztrefeszítésre. Vésd elmémbe az emberek állhatatlanságát, hadd fogadom a bemutatott hódolatot olyan lelkülettel, mint akkor te.

Lefekvés előtt

Íme, Uram, segítségeddel befejeztem sáfárkodásomnak ezt a napját. Számot kell adnom neked magamról és azokról, akiket gondjaimra bíztál. Ne szállj, kérlek, ítéletre velem, mert akkor nem találsz színed előtt igaznak.

Mezítelenül jöttem ki anyám méhéből: íme most állapotom minden ékességét letéve, minden érzékem használatától megfosztva hasonlóvá válok a halottakhoz. Virrassz helyettem, Krisztusom, Megváltóm, és add meg helyettem az örök Atyának az őt megillető dicséretet.

Kezedbe ajánlom, Uram, lelkemet és mindazokat, akiket gondjaimra bíztál. Gondviselő szemed őrködjék és virrasszon fölöttük, míg a nyomorult természetemnek kijáró adó, az álom elvonja őket szemem és gondom elől.

A harag kísértésében

Uram, siess segedelmemre, hogy semmit se cselekedjem nélküled. A lélek kész, de a test erőtlen: felizgatja, felgyullasztja az emberies gondolkodás; adj féket, hogy betörjem szilajságát.

Ember ad nekem alkalmat a haragra és türelmetlenségre, de te vagy, Istenem, ha nem is oka, de elrendezője a rossznak. A te kezedből fogadom a türelemnek ezt az alkalmát. Csillapítsd le, kérlek, háborgásomat, és adj kegyelmet, hogy szeretettel büntessek és szeretettel megbocsássak.

Ó legfőbb Bíró, te engem bíróvá tettél a földön. Válassz el valamennyi időre önmagamtól, hogy jobban tudjam megkülönböztetni és megítélni a dolgokat, büntetéssel álljak bosszút a te ügyedben, de könyörülettel feledjem, ami engem illet.

Az ellenség láttán

Könyörülj, Uram, könyörülj népeden, s ne add pusztulásra örökségedet. Mert azok is, akiket nekem adtál, azok is, akik ellenem támadnak, a te drága véred árán vannak megváltva, Üdvözítő Krisztusom, és azt parancsolod, hogy szeressem őket. Adj békét, Uram, napjainkban, hogy amit vétkeinkért méltán megérdemeltünk, kölcsönös szeretetben élve jóvátegyük.

Ó Uram, ha azt határoztad, hogy az ellenem támadókat a magam és népem ostorául használod, fogadj el engem áldozatul, sújts engem és könyörülj alattvalóimon. Ha pedig azt akarod, hogy mi büntessük meg őket, add, hogy irgalmas igazságod eszközei legyünk, ne pedig a szenvedélyé és a bosszúé.

Sugalld lelkembe, Uram, ami előtted kedves, én pedig, amennyiben rajtam áll, buzgó készséggel fogadjam és kitartóan vigyem végbe. Adj helyes fölismerést, bátran cselekvő szívet és erőt a véghezvitelre.

Győzelemben

Távol legyen tőlem minden emberi tetszés és hízelgő dicséret. Hisz hogy örülhetnék annak, hogy annyi felebarátomat, annyi embert (akiket szeretnem kell) megöltek? annyi ezer lélek elpusztult? annyi juhot vesztettem el nyájamból? Nem, nem, Uram, távol legyen, hogy ennek örüljek, csupán annak, hogy legszentebb akaratod teljesült, és népemet megszabadítottad ideigvaló ellenségeitől. Engedd hát úgy élnünk kegyelmeiddel, hogy ne szolgáljunk rá új büntetésre.

Megszabadítottál, Uram, üldözőimtől, a sújtó vesszőt összetörted, leráztad rólam azokat, akik ekével szántották a hátam. Adj dicsőséget nevednek, mert én nem tehetem meg nélküled, és hogy a kapott győzelem teljes legyen, teljesítsd be bennem dicsőségedet.

Az ideigvaló diadal csak ideiglenesen lesz hasznomra, ha hiányzik a lelki győzelem. Megszabadítottál a külső ellenségektől, Istenem, de míg csak élek, mindig háborgatnak a belsők. Hogy tehát az ideigvaló javak hasznomra váljanak, ne hagyd, hogy elveszítsem az örök javakat. Mert semmit sem ér legyőznöm a külső ellenséget, hogyha áldozatul esem a belsőnek.

Vesztett csata után menekülve

Igaz vagy, Uram és igazak ítéleteid. Add, hogy amint elvettem kezedből a jót, elfogadjam a rosszat is. Nem is fogom rossznak tartani, amit velem tettél, csak adj türelmet.

Azt kéretted velem, hogy szentséges akaratod teljesedjék bennem: add hát, hogy el tudjam tűrni teljesedését, és ne legyen szomorúságom oka, ami neked tetszik.

Uram, felajánlottam magamat neked népem javáért. Íme megismétlem ezt az áldozatomat. De ha még nem akarod elfogadni, akkor, kérlek, őrizz meg nekik. Azt azonban sohase engedd, hogy jobban óvjam az életemet, mint te akarod.

KERESZTÉNY HIT ÉS DEMONOLÓGIA

A Hittani Kongregáció megbízásából egy meg nem nevezett teológus a fenti címmel hosszú tanulmányt írt francia nyelven. Olasz fordítását közölte az Osservatore Romano 1975.jún.26-i száma. A kongregáció melegen ajánlja a dokumentumot mint a tanítóhivatal tanításának megismerésére szolgáló biztos alapot. Főbb vonásaiban ismertetjük tartalmát.

Az évszázadok során az Egyház mindig elvetette a babona, a Sátántól és a démonoktól való megszállott félelem különféle formáit. Viszont az ellenkező tévedésbe esnénk, ha tagadnánk létezésüket, ha a történelmet már lezártnak, a megváltást már minden hatásában teljesen befejezettnek tekintenénk. Napjainkban eléggé elterjedtek azok a vélemények, amelyek nem akarnak állást foglalni a gonosz szellemek létezésével kapcsolatban, vagy azt kifejezetten kétségbe vonják: Sátán és az ördögök nevében nem látnak mást, mint mítikus megszemélyesítést, amely csupán drámai módon kiemeli a rossz és a bűn befolyását az emberiségre. A tanulmány a keresztény tanításnak főleg három forrását veszi vizsgálat alá: az újszövetséget, a IV. lateráni zsinatot és a liturgiát.

Jézus korában az angyalokba és a démonokba vetett hit nem volt annyira egyöntetű, mint ma sokan beállítják: gondoljunk a farizeusok és a szadduceusok gyökeres véleménykülönbségére. Ami magát az Úr Jézust illeti, ő mindig nagy belső függetlenséget tanúsított kortársai véleményével szemben, viszont számolnia kellett hallgatói meggyőződésével. Amikor a farizeusok azzal vádolták, hogy „a gonosz lelkek fejedelmének nevében űzi ki a gonosz lelkeket" (Mt 12,24), ezt a vádat elháríthatta volna azzal, hogy a szadduceus álláspontot teszi magáévá, vagyis tagadja az angyalok és démonok létét. Nem tette. Sőt ördögűző tevékenységével azt juttatta kifejezésre, hogy a Sátán létébe vetett hit hozzátartozik az üdvösség fogalmához és valóságához. „Jézus a Sátánt sohasem tette evangéliumának középpontjába; viszont csakis döntő pillanatokban és fontos kijelentések formájában beszélt róla. Mindenekelőtt azzal kezdte meg nyilvános működését, hogy elfogadta, hogy az ördög a pusztában megkísértse. Ettől az ellenféltől óvott a hegyi beszédben és abban az imádságban, amelyre övéit megtanította, a Miatyánkban, ahogy azt ma sok egzegéta tartja. Példabeszédeiben Sátánnak tulajdonította az igehirdetése elé meredő akadályokat, mint pl. a családapa földjébe vetett konkoly esetében. Simon Péternek megjövendölte, hogy az alvilág hatalma megkísérli majd, hogy erőt vegyen Egyházán, és hogy Sátán a többi apostollal együtt megrostálja őt. Amikor elhagyta az utolsó vacsora termét, közelinek jelentette ki e világ fejedelmének eljövetelét . . . ennek ellenére tudta és az utolsó vacsorán ki is jelentette, hogy e világ fejedelme már elítéltetett. Ezek a tények és ezek a nyilakozatok, amelyek pontos keretben vannak elhelyezve, ismétlődnek és megegyeznek, nem véletlenek, és nem lehet úgy kezelni őket, mint mítosztalanításra szoruló mesés elemeket. Nem kerülhet-

jük tehát ki ezt a végkövetkeztetést: Sátán, akivel Jézus szembeszállt ördögűzéseiben, akivel találkozott a pusztában és a kínszenvedésben, nem lehet a mesélő és az eszméket megszemélyesítő emberi tehetség egyszerű terméke, mint ahogy nem lehet egy kezdetleges kulturális nyelvezet eltévelyedő maradványa sem."

Ezután a dokumentum rátér Szent Pál, az Apokalipszis és a János-evangélium tanítására. Igaz, hogy Pál a Római levélben megszemélyesíti a bűnt és a halált. Ugyanakkor viszont Sátánt jól megkülönbözteti a bűntől. A bűnben elsősorban személyes emberi cselekedetet és állapotot lát; Sátán pedig „ennek a világnak az istene", ravasz ellenfél, aki bűnre visz, és akivel szembe kell szállni. Az Apokalipszis bemutatja azt a hosszú küzdelmet Isten ellen, amelyben fellépnek Sátán, az ő angyalai és evilági ügynökeik. A János-evangélium szerint Sátán „e világ fejedelme", „gyilkos és a hazugság atyja".

Az Egyház első századaitól kezdve az atyák és más keresztény írók szinte kivétel nélkül foglalkoztak a démonok létével és szerepével. Alkalmat adott nekik erre az, hogy a manicheusok két őselv létezését vallották: Istent tartották a szellemek és a jó, az ördögöt pedig az anyag és a gonosz teremtőjének. Amikor a manicheizmus a 12-13. sz.-ban az albigensek vagy katarok tanításában újra felütötte fejét, akkor került sor az egyházi tanítóhivatal egyik ünnepélyes megnyilatkozására a IV. lateráni zsinaton, 1215-ben: „Erősen hisszük és egyszerűen megvalljuk a világegyetem őselvét, minden látható és láthatatlan, szellemi és testi dolog teremtőjét; ő mindenhatóságával az idő kezdetén egyenlőképpen teremtette a semmiből az egyik és a másik teremtményt, a szellemit és a testit, vagyis az angyalokat és a világot, azután pedig az emberi teremtményt, amely valamiképpen mindegyikhez hozzátartozik, mivel szellemből és testből van összetéve. Mert az ördögöt és a többi démont Isten természetüknél fogva jóknak teremtette, de rosszak lettek önmaguktól, saját kezdeményezésükből; ami pedig az embert illeti, ő az ördög ösztönzésére vétkezett." A tanulmány ezt a tanítást bőségesen illusztrálja az első évezred nagy teológusainak, pápáinak, zsinatainak nyilatkozataival. Kiegészítésképpen idézi a későbbi dokumentumokat is, főleg a trentói és a II. vatikáni zsinatot (Ad gentes, Gaudium et spes, Lumen gentium).

A liturgia a megélt hit konkrét kifejezése. Kifejezésre juttatja, hogy az ember magán viseli a bűnnek és a Sátán munkájának nyomait, és hogy Krisztus megszabadított minket Sátán uralmából. Hangsúlyozza azt a fenyegetést, amely a démonok a keresztények számára jelentenek. A liturgiából vett érveket okosan kell felhasználni. Az Egyház ma az exorcizmusnak nem ismeri el ugyanazt a fontosságát, mint az első századokban. A liturgia dogmatikus tartalma azonban lényeges vonásaiban változatlan maradt: a szentmise szentírási olvasmányaiban, a keresztség exorcizmusaiban (amelyek a régi parancsoló forma helyett most Istenhez könyörgő formában szerepelnek), a közös bűnbánattartásban, a betegek szentségében.

Idézünk a tanulmány befejező szakaszából: „Igaz, hogy a századok során Sátán és a démonok léte sohasem alkotta az egyházi tanítóhivatal kife-

jezett megnyilatkozásának tárgyát. Ennek oka az, hogy a kérdést sohasem vetették fel ilyen megfogalmazásban; az eretnekek és a hívek egyenlőképpen a Szentírásra támaszkodtak, és egyetértettek a démonok létezésének és legfőbb gonosztetteiknek elismerésében. Ezért ma, amikor kétségbe vonják a démon valóságát, az Egyház állandó és egyetemes hitére és annak legfőbb forrására: Krisztus tanítására kell hivatkoznunk. Az evangélium tanításában és a megélt hit szívében benne van, hogy a démoni világ létezése kinyilatkoztatott, dogmatikus tény. A korunkban tapasztalható bizonytalankodás tehát a keresztény gondolkodásnak nem valami másodrendű elemét teszi kérdésessé, hanem az Egyház állandó hitét, azt a módot, ahogyan felfogja a megváltást, és annak kiindulópontjaként magát Jézus önmagáról alkotott tudatát." A szerző idézi még VI. Pál pápa 1972.nov.15-i híres beszédet is a témáról, és néhány időszerű végkövetkeztetéssel zárja tanulmányát.

Nagy Ferenc

PAPI LELKISÉG *

Az ismert svájci teológus, Hans Urs v. Balthasar mondja „Klarstellungen" c. könyvében: „Hogy egy pap sikerül, az mindig a kegyelem csodája. Gyakran előfordul, hogy az Egyháznak szenvednie kell nem sikerült papjai miatt." És később: „A csoda, amelyet ma keresünk, nem más, mint egy ember életszentsége, aki Isten előtt önmagát olyan jelentéktelennek tartja, hogy neki már csak egyedül Isten számít. Hogy ő maga micsoda, az már nem érdekli. Azért olyan egyszerű és olyan igaz, mint egy darab kenyér, amelyből mindenki vághat magának. A mód, ahogy önmagát kiosztja, hasonlít ahhoz, ahogy az Isteni Ige szétosztja magát a kenyérben és borban. Az ilyen pap tudja, hogyan törjük meg az Isten igéjét, és hogyan nyújtsuk a híveknek." De — folytatja — hogyan menjen az Egyház kívülre, ha nem tud a bensőből adni?

Hogy a pap lelkileg annyira jusson, hogy a jó kenyérhez hasonlítson egész énje, olyan gazdag legyen, hogy jóságából és szeretetéből mindenki törhet magának, — ahhoz idő kell. Érési folyamat ez, amely azonban csak akkor áll be, ha komolyan veszi a lelkiéletet, és tudatosan követi Krisztust.

Minél többre, minél magasabbra hív az Úr, annál inkább vezet bennünket, hogy alkalmas eszközeivé és apostolaivá legyünk. Balthasar mondja Szent Péterről, hogy Krisztus mintegy „isteni iróniával" nevelte, nem látszólagos gyakorlatok, hanem igazi megaláztatások által. „Senkit sem kezelt az Úr olyan keményen, senkit sem alázott meg olyan gyakran és nyilvánosan, senkit sem nyomott képletesen és a valóságban úgy a víz alá, mint Pétert. Ez

* Előadás a bécsi magyar papi rekollekción 1975 tavaszán.

az isteni irónia tovább működik a történelemben. Péter sóhajtozik, szégyenkezik, könyörög — és minden megy tovább."

Így van ez a pap életében is. Csak a kereszt és szenvedés által tisztulunk, növekszünk és erősödünk lelkileg. Testvéreinket is csak így erősíthetjük, és akkor lesz papi életünk jó búzává Krisztus szórólapátján.

Különleges meghívásunk

Arra kaptunk meghívást, hogy az embereknek az Igét, az Élet kenyerét nyújtsuk, és őket az Úr nevében bűneiktől feloldozzuk. Ez a megbízatás és meghívás nem egy jelentéktelen valakitől származik, hanem magától az Úrtól.

Ami az első tanítványok meghívásánál különösen feltűnik, az Jézus teljesen szuverén eljárása. Nem csalogat, nem kecsegtet földi örömökkel, nem beszél rá, hanem egyszerűen elszólítja mindennapi munkájuktól azokat, akiket meg akar hívni: „Jöjjetek utánam. Én emberhalászokká teszletek titeket" (Mk 1,17-18). Az evangélista még hozzáfűzi: „Azonnal otthagyták hálóikat és követték őt."

Az Úr tanítványaitól föltétlen engedelmességet kíván. Krisztus követése belső döntést jelent. Vagy mi rendelkezünk saját életünk fölött, afölött, amik vagyunk és amink van, — vagy Krisztus lesz a mi Urunk, és ő rendelkezik fölöttünk. Jézus megkérdezi azokat, akik követni akarják: meggondolták-e a következményeket. Megdöbbentő, hogy még ott is felteszi ezt a kérdést, ahol nagy készségre talál, és minden feltétel nélkül követni akarják. „Én követlek téged, bárhova mégy." Jézus válasza úgy hangzik, mint egy ellenkérdés: „A rókáknak barlangjaik vannak és a madaraknak fészkük, de az Emberfiának nincs hova fejét lehajtsa" (Lk 9,57-58). Ezzel azt akarja mondani: Tudatában vagy annak, hogy mit ígérsz? Jézus a saját útjára mutat. Követés, ahogy az ember akarja, még nem az a követés, amelyet az Úr kíván tőlünk.

Nálunk mind a kettő megtörtént. Az Úr mellettünk döntött, választása ránk esett, és mi is őmellette döntöttünk. Minél magasabb és minél közvetlenebb a meghívás, annál kizárólagosabban Isten kegyelmének a műve. Szent Pál mondja már a kereszténységre való meghívásról: „Isten azt választotta ki, ami a világ szemében ostoba, hogy megszégyenítse a bölcseket, s azt választotta ki, ami a világ előtt gyönge, hogy megszégyenítse az erőseket, s ami a világ előtt alacsonyrendű és lenézett, azt választotta ki az Isten, a semminek látszókat, hogy megsemmisítse azokat, akik valaminek látszanak. Így senki sem dicsekedhet Isten előtt. Általa van nektek életetek Krisztus Jézusban, aki Istentől bölcsességünkké, megigazulásunkká, megszentelődésünkké és megváltásunkká lett. Így teljesül az írás: Aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék" (1Kor 1,26-31).

Ez nem megaláztatás az ember részére, hanem felmagasztaltatás. Minél inkább Isten kegyelme működik valakiben, annál nagyobb és gazdagabb lesz az élete. Amit az ember saját maga adhat önmagának, az korlátolt és Isten

előtt jelentéktelen. Szent Pál mondja: „Istennek a ‚balgasága' bölcsebb az embereknél és Istennek a ‚gyöngesége' erősebb az embereknél" (1Kor 1,25).

Minden meghívás és küldetés Isten dicsőségére és az emberek üdvére: részesedés Krisztus küldetésében. Az Úr tanítványainál is összekapcsolja a küldetést az életszentséggel: „Amint te küldöttél engem a világba, úgy küldöm én is őket a világba, hogy ők is megszentelődjenek az igazságban" (Jn 17,18-19).

X. Pius pápa mondja a papi életszentségről „Exhortatio ad clerum"-jában: „Csak egy dolog van, amely az embert Istennel összeköti, csak egy dolog teszi Isten előtt kedvessé. Ennek köszönheti, hogy nem egészen méltatlan az isteni irgalmasság kiosztójává lenni. Ez az életszentség. Ha ez hiányzik, akkor hiányzik a papnak minden. Enélkül gazdag tudás, élettapasztalat és más ügyesség hozhat az Egyháznak bizonyos hasznot; nem ritkán azonban csak árt neki. Milyen áldásos annak a papnak a működése, akit az életszentség ékesít, ha máskülönben talán nincsenek is különösebb képességei!" — Az Úr mindenek előtt komoly lelkiéletet kíván tőlünk. De ugyanezt várják tőlünk a hívek is. Ma vannak igen komoly lelkiéletet élő világiak, akik naponta elmélkednek és a Szentírást olvassák. Csak akkor tudunk nekik igazán tanácsot adni, ha mi magunk is így élünk.

Vezető Istenhez

Minden ember valamiképpen hatással van a másikra. Mennyivel inkább elmondható ez rólunk! „Sokkal több jót teszünk az által, amik vagyunk, mint az által, amit cselekszünk" (Ollé-Laprune). Minél komolyabban vesszük Krisztus követését, annál áldásosabb lesz lelkipásztori működésünk. A hívek észreveszik beszédeinken, ha lelkünk ég az isteni valóság parazsától, ha imánkban, elmélkedésünkben valamit láttunk és átéltünk, ami másokat is látóvá tesz. Aki el van telve az Úrral, az nem lehet pesszimista; hisz az „örömhírt" hirdetjük. Az Újszövetségben 78-szor fordul elő az „evangélium" szó. Beszédünkben több villám, mint dörgés, több fény, mint sötétség, több meleg, mint jég legyen. A mélyen vallásos Paul Claudel mondja: „Csak egyetlen egy szót szeretnék mondani: Öröm, öröm, öröm."

Szent Ágoston e szavakkal fejezi be egyik vízkereszti beszédét: „Habeamus infatigabilem caritatem." Az Úr iránti szeretetünkben sohasem szabad elfáradnunk, mert a szeretet, amely elfárad, nem igazi szeretet. Csak akkor tudjuk az emberek szívében a hit és szeretet tüzét meggyújtani, ha az előbb a mi szívünkben ég. Ha azt a parancsoló kényszert érezzük, amelyet Pál érzett: „Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot!" — akkor a Szentlélek tüze van szavainkban, amely gyújt és lángra lobbantja híveink lelkét. Elsősorban ránk állnak az Úr szavai: „Aki bennem hisz, annak szívéből élő víz forrásai fakadnak" (Jn 7,39).

Bartolomeus a Martyribus, Braga érseke, Portugália prímása, aki a trentói zsinaton vezető szerepet játszott, igen buzgó pap volt. Róla olvastam a kö-

vetkező történetet: Egyházmegyéjét látogatva előre lovagolt, és kíséretét messze maga után hagyta. Egyszer csak hatalmas orkán keletkezett. A szél sivított, szakadt az eső, villámlott, a mennydörgéstől visszhangzottak a sziklaszakadékok. Az érsek átázva, fázva észrevett a domb lábánál egy barlangot, s ott keresett menedéket. A közelben egy fiú juhokat legeltetett. Az érsek nagyon megsajnálta a szegény fiúcskát künn az esőben és szélben. Hívta be maga mellé. „Nem szabad — válaszolta a fiú —, nekem a juhokat kell őriznem, mert farkasok vannak a vidéken." Erre Bertalan érsek éppen odaérkező kíséretéhez így szólt: „Nézzétek ezt a kis pásztort! Ti mindig azt állítjátok, hogy túl sokat fáradozom; valójában sokkal kevesebbet teszek, mint ez a fiúcska. Neki állatokra kell ügyelnie, és mennyi fáradságot és veszélyt vesz magára. Rám halhatatlan lelkek vannak bízva. Én kényelmes lehetnék ott, ahol emberek örök üdvösségéről van szó?"

Mennyi lélek panaszkodik, hogy a pásztor őt nem kereste, nem volt ideje számára! Idézem az osztrák költőnő, Christina Busta szép költeményét: „Das andere Schaf", Hajnal Gábor fordításában: „Más juhaim is vannak" (vö. Jn 10,16):

Mikor találkoztunk, már nem tudom.
Csak nagyon messziről cseng a fülembe,
s akadt valaki, aki még fel is jegyezte,
hogy így neveztél egyszer: „más juhom".

A jámbor juhok szerint rossz vagyok.
De nem veszödött velem soha senki;
jól megnyírtak — amivel törődtek, csak ennyi.
Csak szükös takarmány volt s rossz akol.

Jóllakott őrzőeb tűznél hevert,
a dús karámból lopott csak a farkas.
Ők se kerestek, és el nem ragadtak,
ha kóborolva kerestem füvet.

Így örökre elmentem egy napon:
idegen állatok közt gyenge juh magában,
eltévedve, betegen, de még lábon álltam,
s reméltem titkon, majd hívsz, pásztorom.

Most már minden nyomot befútt a szél.
„Megszegte szavát" — szól a hó sziszegve.
De haldokolva hallom nedves rejtekembe:
odakint valaki jön, s lassan ideér!

Kérdezzük meg magunkat: valóban szívügyem Isten és a lelkek ügye? A Jó Pásztor lelkülete van-e bennem, aki keresi az eltévedt, az elveszett bárányt is? Vagy csak azt teszem, ami okvetlenül szükséges? Ha az Úr az életünk középpontja, akkor bennünket is „sürget a szeretet", mint az apostolt.

Schrek Mihály

A CSODÁLATOS KENYÉRSZAPORÍTÁS (Jn 6,1-14; Mk 6,30-44)

1) A helyzet

Jézus tanítja az embereket. Késően jár már az idő.

A tanítványok látják, hogy itt csinálni kellene valamit. Odamennek és szólnak neki: „A vidék elhagyatott, s már késő van. Küldd el őket, hadd menjenek szét a környék tanyáira és falvaiba ennivalót szerezni."

Jézus válasza meglepő: „Ti adjatok nekik enni."

Fülöp, úgy látszik, gyors fejszámoló volt. Máris megszólal: „Kétszáz dénár árú kenyér sem elég nekik, hogy mindegyiknek egy falat is jusson."

Emberileg lehetetlen a helyzet. Először is nincs 200 dénárunk, és ha lenne is, az sem lenne elég.

Az értelmes következtetés csak az lehet: mégis csak el kell őket bocsátani.

Jánosnál Jézus egyenesen megkérdezi Fülöptől: „Honnan vegyünk kenyeret, hogy legyen mit enniök?" Az evangélista hozzáteszi: „Ezt azért kérdezte, hogy próbára tegye őt, ő maga ugyanis tudta, mit fog cselekedni." Jézus felszólítja őket, hogy gondolkozzanak, tervezzenek, tevékenységre buzdít, — akkor is, ha végeredményben ő adja a megoldást!

A pap — az egyház papi funkciójában együttműködők — helyzete: Adjatok ti nekik táplálékot — ennek a tömegnek, amely még azt sem tudja, hogy mire éhes!

Lehetőségeink nevetségesen csekélyek, aránytalanok — a követelményekhez képest.

Mégsem szabad elküldeni az embereket.

2) A fordulat

András közbeszól. Tulajdonképpen értelmetlen közbeszólás, és ez eszébe is jut, mire az első felét kimondta:

„Van itt egy fiú, akinek öt árpakenyere és két hala van; de mi ez enynyinek?"

De legalább ez van. Több, mint a semmi — de éppen csak hogy nem semmi.

És mégis ez megváltoztatja a szituációt, ha odaadják az Úr Jézusnak.

Jézus letelepíti az embereket, veszi az öt kenyeret és a két halat, hálát ad és átadja a tanítványoknak — felhasználva őket a végrehajtásban is —, hogy osszák szét.

Kicsivel kell elkezdeni. Nem amiatt sírni, hogy kevés, amit tenni tudunk. El kell kezdeni.

Minden nagy kezdeményezés kis kezdetből bontakozott ki.

3) A csoda — a jel.

„Mindenki evett és jól is lakott. A maradék kenyérből és halból tizenkét kosarat tele szedtek."

Hogyan történt: a kosárban volt mindig, kifogyhatatlanul? Láthatóan nőtt? Megszaporodott az emberek kezében?

Nem tudjuk. Ez számunkra nem is túlzottan fontos. Fontos a tény, illetve az, amit az evangélista mondani akar.

Magunktól teljesen képtelenek vagyunk kielégíteni a tömeget. De ha azt a keveset, ami rendelkezésünkre áll, odaadjuk, teljesen átadjuk az Úrnak, akkor képesek leszünk ötezer férfit táplálni ezzel a semmiséggel úgy, hogy mindnyájan jóllakjanak, és még 12 kosár maradjon meg, mint hulladék.

Nem kell elküldeni az embereket táplálék nélkül, — még ha teljesen reménytelennek látszik is a helyzet.

De ne csak emberi lehetőségeinket nézzük! Hanem az Isten erejét.

Az üdvösség Isten műve!

Weissmahr Béla

Esperesi kerületünkben néhány éve volt egy biblikus témájú rekollekció, ahol az előadó részletesen beszámolt a náluk meghonosodott bibliaolvasási gyakorlatról. A beszámoló annyira megtetszett a jelenlévőknek, hogy egyik fiatal paptársunk minden teketória nélkül előállt a javaslattal: „Mához egy hétre szeretettel várok mindenkit szerény hajlékomba egy kis bibliaolvasásra." Ott is voltunk mindnyájan. Azóta négy év telt el, de az év 52 hetéből alig 4-5 olyan van, amikor ne jönne össze a kerület papságának 60-80 %-a közös szentíráselemzésre. Mivel igen fontos számunkra az igehirdetés szempontja, mindig a vasárnap sorra kerülő evangéliumi szakaszokat vesszük elő.

Egy-egy összejövetel a következőképpen zajlik le: A kérdéses szakaszt csendben elolvassuk, s feljegyezzük füzetünkbe az evangéliumi szövegből szervesen adódó nézőpontokat, ill. beszédtémákat. Átlag 4-5 témát mindenki talál. Ezeket sorban felolvassuk és közösen mérlegeljük. Amit mindenki jónak tart, azt feljegyezzük. Így már meg is van az első nyereség: 25-30 beszédtéma egy olyan szakaszról, amelyről — különösen hosszabb egy helyben történő működés után — azt hittük, hogy már minden elmondhatót elmondtunk. Most pedig íme: a kifacsart citromnak vélt szakaszok étvágygerjesztő, dús levű gyümölcsökké váltak!

Kutatásainkat az anyag bősége miatt egyelőre csak a négy evangéliumra korlátoztuk. Nekünk volt a legmeglepőbb, hogy az elmúlt évek során nem hogy kimerítettük volna, de még csak meg sem untuk az evangéliumok állandó tanulmányozását.

Az evangéliumokat létszámunknak megfelelő egyenlő részekre osztjuk. (Ha pl. hatan vagyunk, 15 fejezet jut egy-egy személynek.) Az összegyűjtött és feljegyzett javaslatokból szavazás útján kiválasztunk egy témát. „Házi feladatként" mindenkinek e szerint a szempont szerint kell alaposan átvizsgálnia a kijelölt részt. Így 10-20, olykor 30-40 idézet vagy saját szavainkkal megfogalmazott gondolat gyűlik kutatóhálónkba. A következő heti összejövetel első pontjaként az evangéliumok sorrendjében mindenki előtárja kutatása eredményét. A javasolt mondatokat egyenkint megvizsgáljuk, s ha igaznak és lényegesnek ítéljük, mindenki feljegyzi magának. Az ismétlődéseket természetesen mellőzzük. A közösség nem mindig fogadja el az egyéni meglátásokat sem, de ennek ellenére átlag 50-60 mondatnyi témába vágó megállapítás gyűlik össze. Ez pedig bőséges és értékes anyag nem egy, hanem akár 5-6 szentbeszédhez. A közös munkát ezen a ponton lényegében már be is fejeztük, az anyag további rendezését a hátralevő 3-4 nap alatt ki-ki maga végzi. Így tartalmas, változatos, újszerű és igazán szentírási ihletettségű beszédek születnek. (Még azt is megtettük egy idő után, hogy az elkészült beszédek bő vázlatát kölcsönösen kicseréltük. Tanulságos volt látni, hogy ugyanaz a nyersanyag milyen sokféle feldolgozást tesz lehetővé, és újból csak gyarapodtunk.)

Ezután második pontként megnézzük a másfél hét múlva sorra kerülő vasárnapi perikópát, az elején ismertetett módon.

Mikor már belejöttünk, 2-3 órát vesz igénybe az egész. És ráadásul baráti, testvéri együttlét. Olyan hasznos és kellemes, hogy alig várjuk. Gyülekezés közben vagy pihenésképpen el lehet mondani egy-két jó viccet vagy a hét folyamán történt nevezetes eseményeket, meg lehet beszélni a gondokat, közösen keresve kiutat egy-egy nehéz helyzetből, s együtt lehet örülni az eredményeknek. Így összehangolódik, összeforr az életünk, szinte egy család leszünk. A bibliaórák gyakorlata nemcsak prédikációink minőségében és a Szentírással való meghittségünkben, hanem egymás felé való megnyílásban, közösségi szellemünk fejlődésében is nagyon kedvező változást hozott. Mindez persze nem jelent semmi észrevehető anyagi megterhelést, mert különben már meg is ástuk a nagyszerű kezdeményezés sírját. Minden alkalommal másutt jövünk össze, és a vendéglátás majdnem hogy csak jelképes: feketekávé, üdítő ital, egy-két csomag bolti sütemény, vagy netán saját termésű gyümölcs. Lényeg az írás, az azzal való töltekezés és a testvéri együttlét.

Confrater

ÖKUMENIKUS JUBILEUM TERÉZ ANYÁÉKNÁL

Lapunkban már megemlékeztünk a Szeretet Misszionáriusainak ezüstjubileumáról. (Legújabb számadataik: több mint 1100 nővér 90 házban, ebből 60 Indiában; 150 testvér 10 központban.) A kalkuttai központ jubileuma egyben nagy ökumenikus esemény volt. Szeptember 28-tól október 7-ig Teréz anya mintegy 12 nővér kíséretében mindennap más és más hitvallás templomában vett részt hálaadó istentiszteleten: hinduknál, buddhistáknál, muzulmánoknál, zsidóknál, pársziknál, ortodox, örmény, metodista kereszténveknél stb. Hallatlan esemény volt ez Indiában: először hívtak meg kereszténveket keleti vallások templomaiba! A buddhista templomban az istentisztelet végén két villanygyertyát ajándékoztak Teréz anyának, amelyek — mondták — mindig fognak égni. Az egyik a nővérek kápolnájának öröklámpájába került. A zsinagógában főleg az ószövetségből olvastak. Teréz anyát arra kérték: olvassa el a Magnificatot! Az istentisztelet után a főrabbi bevitte Teréz anyát és kísérőit a szentek szentjébe, és megmutatta nekik a prófétatekercseket. Az „Isten gyülekezete" templomban az emberek tapsoltak, énekeltek és azt kiáltották: „Amen", „Alleluja", „Dicsérjük Istent", „Áldás Teréz anyára!" A párszi tiszteletes ezt mondta beszédében: „Teréz anya egészen odaadta az életét Krisztusnak, Urának és Mesterének, és minden munkáját mindig az övének tekinti. Anyám, üdvözöljük ma itt. Köszöntjük, mert nem nyereségért, nem is személyes felmagasztalásért dolgozik, hanem szeretetért, és ez az a nyelv, amelyet mindnyájan megértünk. Ha volna egyetemes vallás, az egyetlen tényezőn alapulna: az Isten teremtményei iránti szereteten."

Október 7-én, magán a jubileum napján, reggel 6.30-kor az anyaház kápolnájában misézett a kalkuttai érsek és vele együtt a társulat paptagjai. Michael Gomes ministrált: ő és családja fogadta be annak idején Teréz anyát. Az alapítónőt nővérei vették körül. Ott volt Teréz anya néhány régi

betege, akit 25 évvel ezelőtt az utcáról szedett föl: „a legbecsesebb jubileumi ajándékunk" — írja egy nővér. A szentmise végén ujjongva csendült fel a Te Deum.

A tudósítások szerint világszerte az öröm és az egyszerűség jegyében folyt az ünnepség. Rómában Poletti bíboros koncelebrált 60 pappal a lateráni bazilikában. „Éreztük — írja Sr. Frederick, Teréz anya helyettese —, mennyit várnak el tőlünk az Egyházban, és ettől nagyon átéltük kicsinységünket." Taborában (Tanzania, Afrika) szentségimádást tartottak, a kápolna egész nap zsúfolva volt gyerekekkel, felnőttekkel. Este a misén a prédikáció ennek a negyedszázadnak csodálatos történetéről szólt. A nép táncra perdült örömében, hogy a nővérek hozzájuk is elkerültek. A legbájosabb epizód talán a New York-i Szent Patrik székesegyházban történt. Cooke bíboros két püspökkel és másokkal misézett együtt. A tömegben volt egy ütődött apró emberke. Először „kisegítette" a homíliát tartó püspököt: ezekhez a szavaihoz: „Jézus szeret mindenkit és minden embert", hangosan hozzáfűzte: „közülünk". Majd pedig csatlakozott a felajánlási körmenethez, amelyben két „szeretet misszionáriusa" és két munkatárs vitte az oltárra az adományokat. Ekkor egyikük, egy pap, levette az elkészített kehelyről a manipulust, és a kezébe adta. (A papi öltözetnek ez a karon viselt darabja ma már általában nincs használatban. Ünnepélyes főpapi misén a püspök a mise közben vette karjára.) Így vonultak most már öten az oltárhoz, ő szépen átnyújtotta, amit rábíztak, és ünnepélyesen a helyére ment. Így Isten családjának ez az egyik „legkisebb" tagja stílusosan megkapta az őt megillető megbecsülést. Valaki azt mondta, hogy Miasszonyunk bohócára emlékeztette.

Teréz anya így búcsúzott P. Gorrée-től (a francia munkatársak vezetője, a szemlélődő rendekkel való kapcsolatok irányítója), aki szintén részt vett a kalkuttai ünnepségeken: „Nagyon hangsúlyozza a szegények nagyságát és emberi méltóságát, és hogy micsoda öröm, ha segíthetünk nekik. Kitüntető jog a szegényeknek szolgálni." Majd így folytatta: „A távolban élők imái nélkül semmire sem mennénk itt. Imádkoztasson sokat értünk és azokért, akiket senki sem szeret."

S.

A FRIBOURG-I „ÉCOLE DE LA FOI"

1969-ben alapította Jacques Loew domonkos atya és René Voillaume, a Foucauld-féle „kistestvérek" általános főnöke.

Az ismertető füzet a célkitűzéssel kezdődik: „Olyan férfiakat és nőket kiképezni, akik boldogok, hogy ma élnek és hirdethetik Jézus Krisztus misztériumát." A hit iskolája tehát egyben az öröm iskolája is.

Aki iskolát mond, megismerésre gondol. De a megismerést itt bibliai értelemben kell venni, abban az egzisztenciális és tevékeny értelemben, ahogyan pl. Szent Pál beszél a filippieknek Krisztus megismeréséről (3,8-10).

Az iskola nem filozófusokat, egyetemi tanárokat, kutatókat akar képezni, hanem az evangélium hirdetőit. Nem a papságra készít föl — bár vannak pap tagjai, mások pedig esetleg elvégzése után lesznek azzá, ha erre hivatást éreznek —, hanem ki-ki a maga helyén, a maga foglalkozásában szolgálja majd Isten országát.

Az iskola abban a meggyőződésben működik, hogy a hit mélyebb megértése csak a fokozódó önátadás mértékében lehetséges. A tanulmányok tehát szoros egységet alkotnak a lelkiélettel, — mind a hallgatók, mind a tanítók részéről. Isten dolgait csak készséges értelem tudja felfogni, ahhoz pedig múlhatatlanul szükséges az alázat, a lelki szegénység, az Isten iránti imádat és önmagunk szeretetből történő odaadása.

Amint már látható, „a hit iskolája" nem a hitre akar segíteni, hanem már feltételezi a jelentkezőben a hitet, és ezt el akarja mélyíteni. A tanulmányok alapja elsősorban az Isten szava. (Mindenkinek a következő könyvekkel kell jelentkezni: a jeruzsálemi biblia, P. Grelot két szentírási bevezetője, bibliai atlasz, a II. vatikáni zsinat végzései és egy modern imakönyv.) Az előadások arra valók, hogy a résztvevők „hallgassák" Isten Szavát; ehhez szervesen fűződik saját csendes szemlélődésük és a kapottak megosztása közös megbeszéléseken. Isten szava ölt testet a liturgiában: a közös szentmisék fontos helyet foglalnak el a programban. Minthogy pedig az evangéliumi élet közösséget feltételez, a résztvevők 3-6 tagú kis közösségekben valósítják meg a testvéri életet, az ősegyház mintájára. Lakásról az iskola gondoskodik. Csak a legszükségesebb bútor van bennük, a takarítást és főzést sorjában végzik. Végül az iskola szolidaritásra akar nevelni korunk embereivel — minden emberrel, de főleg a szegényekkel, munkásokkal, szenvedőkkel.

„Egyetlen tantárgyunk van: Jézus Krisztus." Külön-külön dogmatika, morális, exegézis stb. helyett végigveszik a két Szövetség történetét és tényeit, mindig a testet öltött Igére vonatkoztatva. Ebben a dogmák éppúgy megtalálják helyüket, mint az egyháztörténet eseményei. Minthogy nem szakembereket, hanem mai hithirdetőket akarnak képezni, igyekeznek minden másodrendű kérdést mellőzni és a lényeges alapigazságokra szorítkozni. Hogy ezek emberileg is „sziklára épüljenek", komolyan tanulmányozzák azt, amit „az értelem nagy megérzéseinek (intuitions)" mondhatnánk a filozófia, antropológia, természettudományok területén. Mindezt persze mint „alkalmazott tudományt", mindig a célkitűzésnek megfelelő mértékben. Közvetlen apostoli munka sincs biztosítva: ez az idő kifejezetten az Isten szavában való elmélyedés ideje testvéri közösségben.

Az ott töltött idő egyénenként változó, de általában egy vagy két kétéves kurzusra terjed ki, hetenként legalább 32 órával. Az első ciklus átfogó, a második elmélyítő jellegű. Kívánalmak a jelentkezővel szemben: készség a kölcsönös bizalomra, a komoly tanulmányoknak megfelelő értelmi nyitottság, igény a testvéri közösségre és a lelkiélet mindenek fölötti becsülése. A jelöltnek jól kell magát éreznie az életben és boldognak a saját életformájá-

ban, akár pap vagy szerzetes, akár világi. Az iskola nem kedélyi problémák és válságok vagy hivatáskeresés megoldására való. Az első negyedév végén kölcsönös megbeszélés tisztázza: megfelelnek-e egymásnak az iskola és a tanítvány célkitűzései. Mert a résztvevőket legszívesebben ezen a néven emlegetik, ugyanabban az értelemben, ahogyan a Biblia használja.

Az „École de la foi" szellemét még csak két aprósággal illusztráljuk. A gyakorlati útmutatások elején nem felejtik el lelkére kötni a jelentkezőnek: jegyváltásnál mondja meg, hogy a svájci Fribourgról van szó, nehogy a német Freiburgban kössön ki. A vége pedig ez: „Örömmel várjuk."

R.

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

Don Bosco fiai, a szaleziánusok 1975-ben ünnepelték fennállásuk százéves jubileumát. Ez idő alatt 9000 misszionáriust adtak az Egyháznak. 1975-ben százan jelentkeztek a missziókba. A centenáriumi ünnepségekre a rendi vezetőség meghívta Torinóba azokat a hithirdetőket, akik már több, mint 50 éve dolgoznak. Köztük volt a magyar Kirschner Antal atya is. A következőkben a vatikáni magyar rádióban adott interjúját közöljük.

Villanyszerelő inas voltam Pesten 1911-ben. Reggelente az Örökimádás templomba jártam ministrálni. Itt kaptam meg a szerzetesi hivatás kegyelmét. 1913-ban léptem be a szaléziekhez, Péliföld-Szentkereszten. Ez volt az első szalézi ház Magyarországon. A teológiát Torinóban végeztem, a rend nemzetközi teológiai főiskoláján. A noviciátusban megkérdezték, ki akar misszióba menni. 1918-ban volt ez; én azonnal jelentkeztem. 1921-ben indultunk Macauba, négy szalézi klerikus. Genovában szálltunk hajóra. 45 napig tartott az út. Megérkezve nekiálltunk a nyelvtanulásnak, ismerkedtünk a kínaiakkal, játszottunk a gyerekekkel. Tőlük tanultam meg a tiszta kantoni kiejtést.

Az 1925-ös szentévben visszatértem Olaszországba. Ekkor nyújtottam át a Szentatyának, XI. Piusnak a szalézi fiúárvaház növendékeinek első ajándékát: egy selyemre írott levelet, régi kínai pénzeket, rizsháncsra nyomott kínai képeket. Amikor bemutattak neki, a Szentatya mosolyogva megjegyezte: „Milyen érdekes! A neve német, olaszul beszél, magyar misszionárius és Kínát képviseli!" Megkérdezte, mi áll abban a méteres kínai levélben? Azt feleltem: a kínai árva fiúk a Szentatya áldását kérik! Nemcsak hogy különleges apostoli áldását adta, hanem államtitkára által levélben is köszöntötte a kínai gyermekeket. Bizony mindez ötven éve történt! — Torinóban folytattam a teológiát, és 1928-ban Gamba torinói bíborosérsek szentelt pappá. Az első misémet Pesten mondtam el, az Örökimádás templomban. Két hónap múlva három más magyar szalézi kispappal indultam vissza Kínába. Egy évig Hong Kongban működtem, utána visszakerültem a macaui szalézi árvaházba. De itt is csak egy évig maradtam, mert áthelyeztek Nagy-Kínába, a kantoni tartomány északi részében fekvő Sziu-Csau misszióba. Ez egyike Kína legősibb misszióinak. Matteo Ricci alapította 1589-ben. Tizenhárman láttuk el egy kb. akkora terület lelkipásztori gondozását, mint Belgium. Ezt a területet a Szentszék 1918-ban bízta a szaléziekre. Nagy nehézséget jelentett a hagyományos kínai gyakorlat, az ősök tisztelete. Ezt az évezredes szokást a keresztséget felvevő kínaiaknak el kellett hagyniok. A vikariátus területén 4 millió kínaiból mindössze 5000 volt a katolikus. Mi szaléziek elsősorban a fiatalokkal foglalkoztunk, és itt igen jó eredményeket értünk el. Csak kevesen voltunk. Sokszor napokat kellett gyalogolni, hogy a hatalmas területen egy-egy kis keresztény közösséghez eljussunk.

1951-ben rendeltek vissza. A szalézi püspök 1952-ig maradt a posztján. Ekkor szűnt meg teljesen a misszió. Három kínai pap maradt csak a területen. Mivel már évtize-

dek óta kínai misszionárius voltam, azt kértem, hogy ezen a munkaterületen dolgozhassam tovább. Elöljáróim ekkor Macauba küldtek, oda, ahol mint klerikus megkezdtem a missziós életet. Macau hivatalosan Kínához tartozik, de a vezetés még mindig a portugálok kezében van. A dél-kínai tengerbe benyúló földnyelv, közigazgatásilag hozzátartozik még Taipa és Coloane szigete. Ez utóbbin nagy lepratelepet vezetnek a szalézi szerzetesek. Macau lakóinak száma kb. 250 000, ezek 99 %-a kínai. Jelenleg három szalézi intézet működik itt. Vannak szalézi nővérek is. 10 olasz és egy kínai nővér dolgozik Macaun; két óvodát és két elemi iskolát vezetnek.

Megírtam közben a sziu-csau-i szalézi misszió történetét portugál és kínai nyelven. Csak ebben a könyvben 7000 kínai írásjel szerepel. Ez az első könyvem 1960-ban jelent meg. A második könyv címe: Don Bosco és Kína. Ez felöleli a szaléziek Kínában folytatott tevékenységének előkészítő és első korszakát, 1870-től 1910-ig. Ez csak portugál nyelven készült el. Most dolgozom a második köteten, amely 1930-ig terjed majd. A könyvet hálaadásul szánom Jézus Szívének és a Szent Szűznek hivatásomért és az állhatatosság kegyelméért.

Kirschner Antal SDB
Macau, via Hong Kong
Yuet Wah College

•

Hazai és európai tartózkodásom után novemberben értem vissza misszióm ba. Azonnal megkezdtem a körutat, és az iskolákban megünnepeltük az elsőáldozást. 240 gyerek volt elsőáldozó. Az időjárás borzalmas volt néha, mintha ítéletidő lett volna. Egyik éjjel altatót vettem be, hogy ne halljam a szél süvöltését és az iskolaépület nyikorgását. 1975-ben csak két iskolámat emelte el helyéről a szél, de minden nagyobb kár nélkül. Mire visszaértem Rangguba, gyönyörű idő lett. Szépen felkészültünk Karácsonyra. Holdvilágos éjjel ünnepeltünk. Felállítottam a mikrofonomat autóelemmel, és csak úgy harsogott és zengett a karácsonyi muzsika. Újévre megint Rutengbe jöttem, mint minden évben. Ilyenkor összejön az egész egyházmegye papsága. Lehetett érezni a feszültséget és a nagy változásokat. A jó nép gondolkodása negatív irányba fejlődik. A sok és hirtelen befolyás megzavarja őket. Kezdenek mindent anyagias szemmel nézni. Néha szédeleg az ember a sok probléma miatt, de helyt kell állni.

Ma vettem lovakat. Remélem, nem döglenek meg hamarosan. Az amerikai kollégám „csak" 9 lovat veszített el az idén. Miután a lovai elpusztultak, most meg az ő egészsége szabotál. Én is erős maláriatablettákat szedek, mégis fáj a vesém és hátgerincem. A kínai orvosunk Európába utazik továbbképzésre.

Van egy kis telexem, de ezzel csak a két szomszédos kollégát érhetem el drót nélkül. Persze ez is nagy haladás itt, ezideig meg volt tiltva a használata. Néha szeretnék az óhazával is társalogni az éteren keresztül. A hazai fényképeket már ismeri a jó népem. Szép albumba raktam őket, hogy el ne kopjanak a sok fogdosástól.

Mészáros Ferenc SVD
Ruteng/Flores
Tromolpos 2, via Denpasar
Indonesia

•

Még igen sok emlékem van Zaïréről (még akkor Belga-Kongó volt), bár már hatodik éve visszajöttem Belgiumba. Nagyon szerettem azt az egyszerű népet. Nem mindig tudták a hálájukat kifejezni, de az ember érezte: tudták, hogy mi misszionáriusok csak a javukat akarjuk, még akkor is, ha a türelmünket elvesztettük. Mikor odamentem, nagyon meglepett, hogy a nővérek nem valami szelíden bántak a betegekkel. De egy kis idő múlva már úgy látszik én is úgy bántam, mert a nagy hőség, a sok munka elvette a türelmünket. Egyszer aztán egy bennszülött azt mondta nekem, hogy „jo motu na n'kanda", azaz hogy mérges ember vagyok. Ez aztán jó lecke volt nekem, mert azután igyekeztem szelíden bánni velük. Csodálatosan működik a jó Isten

az egyszerű és tudatlan emberekben is. Például egy 12 éves katekumen lány halálosan beteg volt. De nem attól félt, hogy meghal, hanem hogy keresztség nélkül fog meghalni. Mikor megkeresztelték, nyugodtan halt meg.

Házkötő Rózsa, Belgium

•

Szeretettel köszöntöm mindnyájukat Jézus békéjével! Indiában a „béke" szó nagyon szerepel. Ezzel köszöntik egymást az emberek.

Bihar északi részét és Patnát, a fővárost ismét nagy természeti csapás érte 1975 őszén. Azt mondják, ilyen árvíz nem volt még a történelemben, mint amit Patna átélt. Milliókat érintett ez a veszély. Csak a kétemeletes épületek tetejét lehetett látni, oda menekültek az emberek, vagy pedig magas fákra. Ott éhségükben a fák leveleitették. Olyan volt Patna, mint valami úszó város. Hogy mennyi élet pusztult el, nem is közlik. Papok és szerzetesek dicséretre méltó mentő munkát végeztek a többivel. Nem lesz termés azon a nagy területen, mert a rizsmezőket elvitte az árvíz.

Nálunk most kitűnő alkalom kínálkozott földet venni. Egy földbirtokos eladott néhány hold szép rizsmezőt. Az érsekünk szerint nagy hiba lett volna ezt az alkalmat elmulasztani. Gyorsan kellett intézkedni, mert ha vártunk volna, valaki gazdagabb többet ígért volna érte. Tehát a tartományi főnöknőnk kölcsönkért 8000 dollárt, amit nekem, a „szegénynek" vissza kell fizetni. De a föld a misszionk jövőjére nézve nagy jelentőségű. A termésből bennszülött rendtársaink fedezhetnék a kiadásokat az iskola, kórház stb. körül, ami mind a szegényeket szolgálja. Nem kell majd nekik annyit koldulni, mint nekem. Én is nyugodt szívvel mehetek majd egy más helyre, talán mindent újból kezdeni. Sőt örülni fogok, hogy aki majd helyemben a vezetést magára veszi, könnyebbültebben vezetheti a működést. Lássák, a jó Teremtő egy kis „szülői" finomságot is adott belém Krisztus családja iránt. Megköszönöm ezt a jóságát. Ez egy kicsit a földi és a földöntúli dolgokat is illeti . . . Köszönöm hálás szívvel az otthoni lelkészeinknek, amit a törlesztésre küldtek. Utána meg majd a föld javítására kell egy összeg, anélkül nem lesz megfelelő termés, hisz az egész el volt hanyagolva. Hát így tervezünk, de vigyáznunk kell arra is, amire a nagymogul figyelmeztette népét a régi időkben. A gyönyörű Fatepur-Sikri kapura sok nyelven íratta ezt: „Akik ezen átvonulnak, gondoljanak arra: az élet olyan, mint a kapu, menj át rajta, de otthont ne építs benne." Amikor mi is tervezünk Isten országáért, vigyáznunk kell arra, hogy szándékunk mindig tiszta legyen. Ezt magamnak mondom.

A szomszéd egyházmegyében, ahol még kezdetén van a kereszténység, komoly üldözések folynak. Innét ment oda egy belga orsolyita főnöknő alapítani, kőművesekkel, ácsokkal stb. az építéshez. Mellettük lakik egy nagyon gazdag hindu, aki ellene van a misszionak. Elpusztult a tehene. A kolostorunk munkásai jóllaktak belőle. Most aztán mindegyiket bebörtönözték, mert a „szent tehén" húsát megették, és ez „nagy bűn". A szerencsétlen főnöknő nem egy, de két tehenet is adott volna a gazdájának, de nem fogadta el. — Most tartóztattak le egy 78 éves belga misszionáriust. Börtönben van csak azért, mert egy orvost figyelmeztetett, miért nem hagyja abba a sterilizálást. Az orvos feljelentette. Talán tudják, hogy az állam szigorú törvényt hozott be: akiknek több mint 3 gyermekük van, azoknak keresztül kell menni a műtéten, vagy pedig megbüntetik őket. De a muzulmánok képviselői azt kérték: a vallásuk miatt adják meg az engedélyt, hogy annyi gyerekük legyen, amennyit ők jónak látnak. A mieink és M. Terézia rendtársai járják a lakásokat és oktatják a fiatal párokat a helyes családtervezésre Egyházunk tanácsa szerint, de kevesen hallgatnak ráluk. Tehát nem tudjuk, hogyan alakul ki a jövő. Isten kezében vagyunk. Mindenütt nehéz a keresztény élet, csak a meggyőződöttek, a hűek ízlelik, hogy nagy és jó a mi Istenünk.

Sr. Pushpa (Terézia nővér)
P. O. Jampani, via Simdega 835226
Ranchi-Bihar, India

Levelem kezdete húsvéti üzenet legyen: Élek! Több mint egy hónapig kórházban feküdtem. Másik három hónapba tellett, míg újra teljesen munkaképesnek nyilvánítottak. Ráadásul 1975 októbere óta nem volt káplánom. Egyedül dolgoztam ezen a 44000 lelket számláló óriási plébánián. Betegségem alatt a szomszédos szeminárium és iskola atyái helyettesítettek áldozatkészen. Plébániai nővéreink kereszteltek és végezték a halottak beszentelését. A többit a laikus segítők intézték Üdvös tanulság volt részemre: „senki sem nélkülözhetetlen, még én sem".

A szentévben a plébániához tartozó mind a 33 faluban három napos népmissziót tartottunk. A hatás megőrzésére a falvak egyháztanácsot választottak. A befejező mozzanat pedig zarándoklat volt a „Manaoagi Miasszonyunk" híres kegyhelyére. Magam sajnos csak az ablakból nézhettem. A több mint ezer férőhelyes templomban nem fértek el a látogatók. Mutatja ez népünk nagy szeretetét az Istenanya iránt. Dec. 14-én érsekünk, Federico Limon SVD ünnepélyes mise után 160 laikus segítőnek nyújtotta át kinevezési okmányát, és felavatta a tanácstagokat. Ápr. 3-án volt a papszentelés. Szép számban kaptunk új papokat, köztük egy ide is került. Máj. 1-én foglalta el helyét, nagy megkönnyebbülésemre.

Imádkozzanak értem, munkatársaimért és híveimért, hogy békében dolgozhassunk Isten művén. Mindnyájuknak forró — tropikus — nyári üdvözleteimet küldöm!

Bellér Lajos SVD
Our Lady of the Purification Parish
Binmaley, Pangasinan 0715
Philippines

ASZKÉZIS?

Visszhangok 28. számunkra

— Nem értek egyet az aszkézisről szóló cikkeikkel. Már a megfogalmazás is visszataszít. Minden századnak megvolt a maga sajátossága, és annak megfelelően „komolyan" élték az önmegtagadást. Fejlődött, változott a forma különösen a zsinat után. Egyik század sem mondhatja a másiknak: „ócska, elavult". A jelen legyen mindig híd, amely a múltat a jövővel összeköti. Ez a híd a tisztelet. Tisztelet a múltért és jelenért, valamint a jövőért. Ha a zsinatnak megfelelően új formákat keresünk, nem kell lenézni az elmúlt 30-40 év törekvéseit. Az arányok nagyon különbözők. Azt sem hiszem, hogy a bőjt „megszokott" legyen, rutin — az önmegtagadás minden alkalommal erőfeszítésbe kerül. A lemondás soha nem automatikus, hanem minden egyes alkalom küzdelem ára, legyen az testi, lelki vagy anyagi lemondás. (Idős nővér Belgiumból)

— Nem tudom, hogy köszönjem meg ezt az utolsó számát a „Szolgálat"-nak. Minden száma gazdag, értékes, de ez igazán kimeríthetetlen. Az ember nem tudja, melyik cikket mondja a legjobbnak. Nem olvasni, tanulmányozni való. Elvittem egy „Encontro"-ra, ahol az imáról elmélkedtünk, helyesebben 2-4-6 órát imádkoztunk naponta, sőt egész éjjel is virrasztottunk. Ott lévén több és nyugodtabb idő, tettem felfedezéseket a magammal vitt „Szolgálat"-ban. Isten fizesse meg minden sorát. (Idős nővér Brazíliából)

— Nagyon aktuális a téma, mert az aszkézis régi formái nálunk is elvesztették vonzóerejüket. Így mindenki hálás az útmutatásért, mit igényel és fogad el a mai kor embere az aszkézis terén. (Ausztriai nővér)

— A napokban kezembe került a „Szolgálat" legutóbbi száma, amelyben az aszkézisről szóló cikkek különösen megragadták a figyelmemet. Már régóta kerestem magamnak erre feleletet. (Papnövendék Jugoszláviából)

— Részint nagy épüléssel, részint bizonyos visszatetszéssel olvastam S. M.-nak az aszkézis buktatóiról írt, máskülönben igen értékes cikkét. Miért visszatetszéssel? Mert aligha lehet egyetérteni azzal a meglehetősen lekicsinylő hanggal, ahogyan a „magunk feje után" kiszemelt önmegtagadási gyakorlatokról szól, mondván: „veszélyesek a magunk ácsolta keresztek, mert könnyen leroskadunk alattuk. Isten csak ahhoz ad kegyelmet, ami az ő akarata." Ez igaz; de az ő akarata a lelkiismeret szava. S ez a lelkiismeret nagyon gyakran azt sugallja, hogy önként „ácsoljunk" magunknak kereszteket. Nem attól kell félnünk manapság, hogy tömegszámra gyártjuk keresztjeinket, hanem attól, hogy elfeledjük az igazi keresztény aszkézist, amelyhez hagyományosan hozzátartozik az önként vállalt „kereszt" is. Szinte mindegyik szent élete tele van önkéntes keresztekkel. Krisztus is önként vállalta keresztútját, kínhalálát. Nem akarjuk-e követni a 40 napig böjtölő, sokszor éhező-szomjazó, hajléktalan s a kínhalált önként vállaló Jézust? Az „orrálógató aszkétákat" senki sem kedveli. De Isten szereti a „vidám adakozót"; azt is, aki a kényelmét adakozza testvéreiért — engesztelésül! (Világi)

— Kitűnő Sántha Máté cikke az aszkézisről. Nagyon élveztük a férjemmel együtt mind az író reális szemléletét, mind gyakorlati használhatóságát. (Világi)

— Egyes idősebb paptestvérek szerint aszkézis az a katonás keménység, ami az ő egész életük volt. A Sántha-cikk egy egészen más aszkézist akar bemutatni. Sok igazság van benne. Nemcsak az aszkézis, amit én magam kigondolok és magamra kényszerítek, — bár ebből is nagyon sok lelki hasznot merítettek a szentek az évszázadok folyamán, és nagy hiba, ha valaki kigúnyolja a középkori vezekléseket és aszkézist. Hanem amikor Isten szabja ki nekem az aszketikus gyakorlatokat: napi robot stb. Talán ez nincsen eléggé világosan kifejtve. (Paptestvér)

— A legutóbbi szám gyöngyszeme: Alszeghy professzor írása. A többi is jó, az átlagnál erősebb, ez azonban kiváló. (Teológiai tanár)

— Nem ártana belemenni történeti, földrajzi, sőt biológiai szempontok elemzésébe sem, hisz ami gyógyszer Alinak, talán méreg Fridriknek és megfordítva. A hagyományos aszkézis a déli népeknél fejlődött ki, ahol a test megfékezése nélkül szinte erkölcsi lehetetlenség a magasabb lelki élet, de pl. hasonlíthatatlanul kevesebb elég az anyagi szükségletek fedezésére. Ezzel szemben az északi népeknél az anyagiak biztosítása mindenkor kemény küzdelmet igényelt, tehát már a déli értelemben vett szegénység is eleve értelmetlenségnek, sőt a társadalom iránti felelőtlenségnek tűnt. Hasonlóan eltérő értékeléssel találkozunk a test megfékezése terén is: ami a délinek hősiesség, az északi szemében esetleg gyávaság vagy még rosszabb. És az újkorban az északi szemlélet kerekedik felül, ami megmagyarázza az aszkézissel szemben tanúsított ellenszenvet. Ez nem jelenti azt, hogy az északi népeknél nem volt magasabb lelki életre való törekvés, de azt inkább a misztika vonalán keresték. Ennek feléledését láthatjuk ma a karizmatikus mozgalomban. Ugyanakkor délen Teréz anya karitászakciója, Foucauld passzív-apostoli aszkézise az irányjelzők. Nincs ok tehát pesszimizmusra, mert az ember magasabbra törése sohasem fog teljesen ellaposodni a lelkiélet vonalán sem. (Paptestvér)

— A Szolgálat legutóbbi száma nagyszerű. Talán minden eddiginél jobb és hézagpótlóbb. Csak egy kis szépséghiba Mihályi Gilbert cikkében: nem egészen mindegy, hogy a Krisztus-hívő ember melyik napra teszi a „böjtöt", helyesebben a „bűnbánati napot". Mert 1) az Egyház péntekre írja elő, 2) Jézus pénteken halt meg. (NB Az egyes püspöki karoknak felhatalmazásuk van az általános előírás módosítására a körülményeknek megfelelően. Szerk.) Így az engedelmesség áldozata és bizonyos „liturgikus" vonás még jobban megszenteli azt, amit vállalunk. Az „évközi húsvétra", a vasárnapra így készít föl az „évközi nagypéntek", a vasárnap krisztusi áldozatába való bekapcsolódásra a pénteki egyéni „fogható" áldozat. (Paptestvér)

— Én a magam részéről feleslegesnek mondanám az aszkézis szó használatát, mivel ez a szó keveset tartalmaz és árul el Jézus szelleméből, lelkületéből, életéből. Jézusunk szavával mondanám inkább: „Aki Engem akar követni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét és kövessen." Figyeljünk őreá, mit csinált? hogyan csinálta?

Olyan gazdag az életpéldája, hogy mindenki megtalálhatja a neki megfelelőt. Sőt erőlködhet is a többre, a magasabbra, — hiszen 14 stáció van! Néhány gyakorlati példa: Aki fizikailag erős és sportolni szeret, az nézzen körül valahol, ahol dolgoznak, és örömmel vennék, ha ráérő emberek besegítenének valamennyit szeretetből. Aztán: lemondások élvezeti cikkekről, elsőnek a dohányzásról, mint a legnagyobb hiábavalóságról. Aszkéta gyakorlat a javából! Íme, így látja egy munkás édesapa az aszkézis kérdését és gyakorlatát.

— A Szolgálat aszkézis-számát majdnem egyvégtében olvastam el. Nagyon tetszettek a tanulmányok. Nem könnyű és főleg nem népszerű témát választottatok, de nagyon üdvös volt a felvetése két szempontból: amiatt, amit elmondtatok és amiatt, amit elindítottatok, megmozgattatok a közgondolkozásban. (Spirituális)

PÜSPÖKI KINEVEZÉSEK ÉS JUBILEUMOK

Dr. Lékai László: bíboros. Ápr. 26-án a Szentatya bejelentette, hogy 21 új taggal gyarapítja a bíborosi testületet. Köztük van dr. Lékai László esztergomi érsek. A konzisztórium május 24-én folyt le.

Május 27-én, áldozócsütörtökön a pápa az új bíborosokkal koncelebrált szentmisét mutatott be, és átadta nekik a bíborosi gyűrűt.

VI. Pál pápa ápr. 10-én **dr. Pataky Kornélt,** a győri egyházmegye eddigi apostoli adminisztrátorát győri püspökké, **Tóth Lászlót** ajkai plébánost pedig baiai püspöki címmel a veszprémi egyházmegye segédpüspökévé nevezte ki.

Dr. Pataky Kornél rövid életrajzát 25. számunkban közöltük. Tóth László 1912.ápr.21-én született, 1935.jún.23-án szentelték a veszprémi egyházmegye papjává. Mint káplán és plébános működött az egyházmegyében és annak székhelyén is. 1973 óta volt plébános Ajkán, az ország egyik nehézipari központjában. 1963-ban Lékai Lászlóval együtt nevezték ki az egyházmegyei bíróságba. 1968-ban egyházmegyéje papi szenátusába is beválasztották.

A Szentatya latin nyelvű levélben gratulált **Endrey Mihály** váci megyéspüspöknek és **Bárd János** c. ulpiai püspöknek, akik ápr. 1-én ünnepelték püspökké szentelésük 25. évfordulóját. A jubileumi szentmisét Bárd János ugyanaznap de. 9 órakor mutatta be a kalocsai főszékesegyházban, Endrey Mihály pedig ápr. 27-én papjai és hívei között a váci székesegyházban.

Kisberk Imre székesfehérvári megyéspüspök máj. 3-án ülte meg püspökségének 25 éves jubileumát székesegyházában. VI. Pál pápa szintén levélben köszöntötte.

Szabó Imre esztergomi segédpüspök ápr. 29-i jubileumát egészségi állapota miatt el kellett halasztani, de a Szentatya levele mellett barátai és tisztelői fölkeresték a püspököt, aki most türelemmel viselt betegségét ajánlja fel pro Ecclesia.

KÖNYVSZEMLE

Jacques Loew: Elmélkedések Jézus Krisztusról. Opus Mystici Corporis Verlag, Bécs 1975, 175 o.

Örömmel üdvözöljük Loew francia domonkos atya remekének magyar fordítását. Mivel már ismertettük a német kiadás alapján, nem szándékunk hosszabban méltatni, bár az sem lenne túlzás.

A 22 elmélkedés a pápának és közvetlen környezetének 1970-ben tartott lelkigyakorlatot közli. A vezérgondolatot maga a Szentatya jelölte ki: „Beszéljen nekünk Krisztusról és az Egyházról." Loew a konvertiták tüzes s egyúttal mélyen emberi szeretetével érezteti meg, ki neki Krisztus és Egyháza. Mesteri kézzel szabja meg a távlatot: megváltástörténet. Ebben teljesedik ki Krisztusnak és Egyházának igazi, történelmet átfogó, lenyűgöző dimenziója. Ábrahám, Mózes, a próféták nemcsak Jézust vetítik előre, hanem Egyházát, közösségét is, amint viszont az Egyházban, „a ma Jézusában", a Megváltó és a kiválasztott nép él tovább. Azokra, akikbe még nehezen hatolnak be az ószövetség szavai és alakjai, Loew elmélkedései tavaszi szellőként hathatnak. „Ha Jézust elvágnánk attól, amit előzetes történetének nevezhetünk — ha épp már nem az ő történetének is —, akkor abból Renan vagy Garaudy elgondolta Jézus jelenne meg előttünk" (158). Ezek pedig, bármennyire magasztalják is a fenséges ember-Jézust, csonka képet alkotnak róla; nem jutottak el a Krisztusig. „Micsoda mértéket kap mindez, amikor évezredes távlatban látjuk, mint élték ezt át — magányban és közösségben: Mózes — Jézus — az Egyház . . ." (81) Az egykori marseille-i dokkmunkásnak és a Sao Paulo-i „favela" (szegénynegyed) lakójának tapasztalataiból kiragadott képek, események alkotják a hátteret, s biztosítják egyszersmind a meleg hangot és az evangelizációs alkalmazást mindannyiunk számára. Ezeken keresztül mutat rá, hogy tükröződnek a mai szegényekben a biblia kiemelkedő egyéniségei. Nagyszerű lelkiolvasmány vagy vezérfonal lelkigyakorlatokra.

Nem könnyű fordítani olyan szerzőt, aki néha maga kovácsolja kifejezéseit. A 19-21. fejezet címében pl. Loew az Egyházat Krisztus „röppályájának", „trajectoire du Christ"-nek nevezi. A magyar cím: „Az Egyházban továbbélő Krisztus", csak halvány visszhangja ennek. — Ugyanezekben a fejezetekben Loew XII. Pius Misztikus Test enciklikájából kiindulva Krisztus és az Egyház szoros kapcsolatára a „ce Jésus-Christ d'aujourd-hui-Eglise" (248, 250, 275 stb. a francia szövegben), „Jésus-Christ-Eglise" (256, 260, 263 stb.) kifejezést használja. Első pillanatra merész újításoknak tűnhetnek fel. De megmagyarázza: „Az Egyház cselekedetei, élete, szavai Jézus cselekedetei, élete, szavai; az Egyház sokkal több, mint Krisztus követe, képviselője vagy akár jegyese: ő maga Krisztus. ‚Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők.' A kettő egy." A magyar szöveg nyerne átütőerejében és egyszerűségben, ha „az Egyházban továbbélő Krisztus" körülírás helyett merte volna „a mai Egyház-Krisztus" vagy „Jézus-Egyház" kifejezést alkalmazni. Egészében azonban a magyar fordítás eleven, gördülékeny, és kifejezően közvetíti a szerző megkapó gondolatait.

Eke B. Antal

W. L. Herbert — F. V. Jarvis: Kleiner Leitfaden der Eheberatung. (Marriage Counselling in the Community). Angolból fordította és átdolgozta Walter Wydler. Lambertus Verlag, Freiburg i. Br., 1972. 80 o.

E kis könyv tapasztalt házassági tanácsadók írása, s komoly érdeklődésre tarthat számot mindazoknál, akik a szociális segítségnyújtás területén dolgoznak; így a szorosabb értelemben vett házassági tanácsadókon túl: nevelőknél, lelkipásztoroknál, orvosoknál egyaránt. A szerzők ilyen szándékkal írták könyvüket, s nagy mértéktar-

tással a leglényegesebbre szorítkoztak. Az 1. fejezet a házasság és család mai arculatával foglalkozik. A 2. fejezet az emberek egymás közti kapcsolatairól szól. Amit az emocionális érettségről ír, egymaga megéri a könyv olvasását mindazoknak, akik a házasságra való előkészítésben érdekeltek. A 3. fejezet a házastársi kapcsolatokról szól, ennek befolyásoló tényezőiről, így a szülő — gyermek kapcsolatokról, a szeretet — gyűlölet ambivalens hullámzásairól, az identifikáció és projekció (partnerre vetítés) kérdéseiről. Kiemelkedő érdekességű a tanácsadó és kliens viszonyával foglalkozó 4. fejezet — papok számára talán ez a legtanulságosabb. A további 3 fejezet (A diagnózistól a terápiáig, További megfontolások a házassági tanácsadásban, Az interjú módszere) főként a házassági tanácsadók szűkebb körét érinti közvetlenül, de itt is sok érdekesség akad a tágabb — fent jelzett — kör számára is. Az utolsó két fejezet már közvetlenül érdekli a lelkipásztort is. A tanácsadás három síkjáról szól a 8. fejezet. Az első a külső, gyakorlati körülmények (környezet, egészség, foglalkozás stb.) síkja: először ezeket a tényeket kell figyelembe venni. A második a személyiség belső struktúrájával (ide tartoznak az esetleges pszichikai vagy neutorikus zavarok), a harmadik a házasfelek egymásközti viszonyának figyelembe vételével adódik. A 9. fejezet a különleges helyzetekre utal, elsősorban a válásokkal kapcsolatban. — A fordító függelékkel bővitette a könyvet: itt a házassági tanácsadással kapcsolatos tényezők és személyek — orvos, pszichoanalitikus vagy pszichoterapeuta, lelkipásztor — egymás közti viszonyáról ír és a németországi házassági tanácsadással foglalkozó állami és egyházi — katolikus és evangélikus — tanácsadási intézményeket, s a tanácsadói kiképzés módját ismerteti. Végül közli — az 1971. évi állapot szerint — az összes németországi tanácsadó helyek pontos címét is. A 97 cím maga is elgondolkoztató: nagy haladás a közelmúlttal szemben, de hol marad egy negyven milliós lakosság igényeit tekintve? Számos más ország számára így is hívogató példa.

Török Jenő

Teológiai Kiskönyvtár. III/5 **Babos István:** Szentségek. Keresztség, bérmálás. 168 o. — I/7 **Szabó Ferenc:** Mai teológusok. H. De Lubac — Y. Congar. 152 o. Róma, 1976.

A tkk két legújabb kötete első látszatra igen különböző, egymástól messze eső tárgykörrel foglalkozik. Babos könyve a teológia „legtárgyiasabb" területéről veszi anyagát. A két avató szentségről szól. Már pedig a szentségek a tevékeny, hatékony misztériumok területe, ahol a láthatatlan kegyelem, az Istennel való kapcsolat látható módon jelenik meg. Tárgyak és események szerepelnek: víz, olaj, megkenés stb. A testben élő szellem, az ember világába itt lép be az Összentség, a testté lett Ige, az ember természetének annyira megfelelő módon. Szabó Ferenc könyve pedig századunk két nagy teológusáról ad portrét. Már pedig mi van személyesebb a teológiában, mint a hitet értelmező és magyarázó szakember, a teológus, és a hitet befogadó, elfogadó, magát „a hit engedelmességére" megadó ember? Mégis nagyon jó, hogy történetesen éppen ez a két kötet jelent meg egymás mellett. Mert a mai, zsinat utáni teológia éppen a szentségtanban lépett igen jelentőset az utóbbi időben. És ha valakinek része volt az itt fölvetett kérdések tisztázásában, akkor pontosan a két nagy francia teológusnak. A természet és természetfeletti fogalmainak tisztázása és az Egyház megértése egyik fő gondja volt De Lubacnak és Congarnak is.

Babos könyvében feltűnő a mai kutatások alapján magyarázó szabatos szakteológus és a lelkipásztori szempontokat is látó gyakorlati ember szerencsés találkozása. Az „Általános alapvetés" és „A szentségek általános elvei" c. két fejezetben azokat a kérdéseket tisztázza, amelyek nélkül nincs helyes szentségi fogalom: a szimbólum jelentése és jelentősége, szerepük a vallásos életben, a szentségek krisztusi alapítása, a karakter fogalma, a kegyelem viszonya a szentségekhez. De mikor felveti a kérdést: kit lehet keresztelni, hogy állunk a gyermekkeresztelés kérdésével, mik a kereszt- és bérmaszülő kötelességei, akkor a gyakorlati ember szól, aki tudja: ezekben a látható és hatékony jelekben az élő Isten találkozik az emberrel, de az

embernek is tevékeny módon ott kell lennie, nemcsak a szentség felvevőjének és kiszolgáltatójának, de még a pátrónusoknak is. Hogy a szentségek nem lelki automaták, és hogy nincs a keresztény misztériumban „lelki mágia" — ez a tanítás fokozott hangsúlyt kap az új teológiában —, az világos lesz az egyszerű nyelven megírt, áttekinthető könyvecskéből. Papok és hívők egyaránt haszonnal olvashatják, főleg a szerző kiadásában megjelent két kis egészen gyakorlati jellegű, a keresztségről és a betegek kenetéről szóló füzettel együtt.

Szabó Ferenc könyve a „Mai teológusok" c. részleg első kötete. Választása szerencsés. A két nagy francia teológus nemcsak nemzeti alapon került egy kötetbe. Együtt van a helyük a mai teológiában is, mint ahogy mindketten ott voltak a Zsinaton is személyesen, — tanításukkal, előkészítő munkálataikkal pedig még döntőbb módon. Életútjuk felvázolása és tanításuk ismertetése elárulja, hogy a szerző nemcsak alaposan ismeri, hanem igen-igen szereti is a két nagy mai tanút. Mert ez a könyv legfontosabb üzenete: A sokáig félreértett és félreállított (mert korukat megelőző) teológusok éppen azokban az időkben adtak élő és éltető példát. Nem lázadtak, de tovább dolgoztak és vártak, tudva, eljön az ő idejük. Amit VI. Pál még mint Msgr. Montini 1950-ben mondott Jean Guittonnak, igaz lett mindkettőjük életében: „Biztos lehet, hogy P. De Lubac még kiemelkedő nagy szolgálatokat tesz majd. Tudjuk, mit tud, milyen nagy a hatása, mekkora az érdeme" (1950. I. 8). Két nagy teológus: két oszlop a modern teológiában. Isten népe és mások részére is tanításukkal és életükkel tanúskodók.

Békési István

Documenta Artis Paulinorum I. A magyar rendtartomány monostorai A — M. Budapest 1975, 383 o. (MTA Művészettörténeti Kutató Csoportjának Forráskiadványai X.)

A MTA kutatócsoportja ezzel a nagyszabású vállalkozással történelmünk régi adósságát rója le az egyetlen magyar alapítású férfiszerzet, a pálos rend iránt. A munka óriásinak ígérkezik. Ez az első kötet a magyar rendtartomány monostorainak felét ismerteti betűrendben, számszerint negyvenegyet. Az egyes rendházak eredetére, vezetésére, szellemi és gazdasági életére, apostoli és művészeti munkájára vonatkozó okmányokat tartalmazza. Belőlük kibontakozik az egész rend magyarországi története.

A mű összeállításán egész gárda dolgozik. A kéziratos okmányokat ill. azok regesztáit Gyéressy Béla gyűjtötte össze hangyaszorgalommal. Övé az érdem oroszlánrésze. Az anyagot egy szakcsoport rendezi sajtó alá: ifj. Entz Géza, Henszlmann Lilla, Bárány Ilona és a szerkesztő Tóth Melinda. Hervay Ferenc írta az általános bevezetést és az egyes fejezetek előszavát.

A dokumentumok legnagyobb részét az Országos Levéltár őrzi. A középkori okmányokat a török benyomulása idején a rend harmadik központja, a pozsony-máriavölgyi monostor mentette át. A 68 rendház eredeti oklevelei ill. regesztái, pápáktól, királyoktól (Mátyásnak kedves rendje volt), egyházfőktől kapott kiváltságok, Gyöngyösi Gergely költői ihletéssel és klasszikus latinsággal megírt rendtörténete (A Remete Szent Pál szerzeteseinek életrajza), P. Gindl Gáspár 900 lapnyi irattári gyűjteménye 1750 körül, valamint az egyes rendházak krónikái (a sajóládi monostor évkönyvei 1712 — 1784-ig négy vaskos kötetet tesznek ki) alkotják a gyűjtemény főbb forrásait.

Az egyes kolostorok különböző terjedelemben szerepelnek a kötetben: a máriavölgyi 86, a sajóládi 60 oldalt tölt meg. A rend- és szellemtörténet mellett igen értékesek a gazdasági és művészeti adatokat tartalmazó építkezési és ellátási kiadások, a házi leltárak, főleg a felosztáskor készített részletes leltárak. Egyszóval egy darab magyar történelem fekszik előttünk a pálos rend félezredes történetével. 1250-es alapításától II. József által 1786-ban történt eltörléséig. Pázmány Péter Kalauzában egyenesen a magyar élet hőmérőjének nevezte a pálos rendet. „Ha ki Ma-

gyarország sorsos állapatját látni kívánja, tekintse első Remete Szent Pál szeretét. És ha azt virágjában tündökölni látja, tudja meg, hogy az országnak is jól vagyon dolga, mert jó rendben a szénája."

Az aktákból néhány szép arckép bontakozik ki. Elsősorban a két generális perjel, a rendalapító Boldog Özséb és az újjászervező Boldog Gergely jelleme, a szentírásfordító és a szentek életét magyarul megíró Boldog Báthory László, a rendtörténészek, Gyöngyösi Gergely és Gindl János egyénisége. Ezeket és a többit élesebb fénybe állíthatná Gyéressy Béla, aki a Vigilia 1970-es évfolyamában értékes ízelítőt nyújtott ebből „Pálos írók a középkorban" c. cikkében.

Hervay Ferenc a bevezetésben azt állítja, hogy a pálos rend „életstílusában, liturgiájában, szervezetében és tevékenységében, így művészeti alkotásaiban is az akkori magyarság igényei, szellemisége föltehetően jobban tükröződtek, mint más rendek életében" (V. o.). Izgató feladat lenne ezt a véleményt konkrét adatokkal is alátámasztani. Egy kutató főleg azt dolgozhatná ki, hogy a rend tagjai, akik alapításuk szellemében elsősorban a kontemplációnak éltek, mennyire cáfolták meg a magyar történelemben helytelenül kialakult felfogást, hogy a magyar jellem nem alkalmas a mélyebb (misztikus) lelkiségre.

Gratulálunk a megindításhoz, és feszülten várjuk a következő köteteket.

Öry M.

Hitünk és életünk. Szent István Társulat, Budapest 1975, 256 o.

Már első belelapozásra jó benyomást kelt a Római Katolikus Püspöki Kar Hittankönyvbizottságának V. kötete. Azoknak a fiataloknak készült, akik kritikus szemmel kezdik fürkészni a világot. A pluralista társadalom mindenfelé felveti a mai embernek a kérdést a vallás értelméről és a kereszténység szerepéről. Nem igen akad hely, ahol ezeket kisebb vagy nagyobb csoportok meg ne kérdőjelezzék. Az idősebb generációban ez sokszor kínos élményt válthat ki. De a fiatalok ilyen körülmények között nőnek fel, itt kell őket a hitoktatásnak segítenie. A hitet úgy kell bemutatni, szóban és tettben, hogy ne csak választ adjon a pillanatnyi kérdésekre, nehézségekre, hanem fejlődésre is képesítsen a mindig megújuló körülmények között. Így érthető, hogy a kötet anyagának összeállításánál és módszer kidolgozásánál két kérdés alkotta a vezérvonalat: „Miért élek" és „Hogyan éljek"?

Az első rész 28 pontban, öt fejezetre osztva a hívő ember állásfoglalásáig vezet el. Az élet célját elemzi: mit válaszol erre a vallás és azok, akik nem hisznek Istenben. Két útjelzőt mutat be Isten felé: a világban megnyilvánuló rendet és pusztán földi nívón ki nem elégíthető boldogságvágyunkat. Hangsúlyozza, hogy Istent nem lehet a mi kategóriáinkba bezárni. „Különben nem Isten volna, hanem csak közönséges dolog" (23). „A természettudomány sohasem tud magyarázatot adni az önzetlen szeretet okára" (26). Hogy pedig Jézus Krisztust, mint az Atya kinyilatkoztatását könnyebben megértsük, az írásokon keresztül vezet el hozzá, kezdve a választott népnél. Krisztus jellemzése (61-62) igazán megkapó: közvetlen, erőteljes, hitből fakadó, hitet ébresztő arcél! A fundamentális teológia alapkérdésein felül a könyv a dogmatika fontosabb pontjait is tárgyalja: Szentháromság, Szentlélek, Egyház, kegyelem stb. A szépen kidolgozott demonstratio religiosa és christiana mellett a „catholica" kicsit elsikkad. Magában az Egyház meghatározásában is (148). Nem a hitviták felélesztésére gondulunk, hanem a katolikus Egyház pozitív gazdagságára, hogy elkerüljük az indifferentizmus veszélyét, amely egyik félnek sem használ. A hit kifejtése, megalapozása (111) kicsit vékonyra sikerült. Nem használták ki eléggé az I. és II. Vatikáni Zsinat kincsesházát. Főleg a hit kegyelmi volta nem domborodik ki eléggé. Bizonyos hiányt éreztünk a csoda leírásánál is.

A keresztény életmódról a második rész tárgyal (30 pont, 6 fejezet). Három támpont körül csoportosíthatók a gondolatok: Egyház, szentségek és erkölcsi élet, végül pedig a „végső események". Érdekes, hogy a keresztség és a bérmálás szentségét

nem itt veszi sorra, hanem „A hivő ember" c. fejezetben. Minthogy gyökér- és beavató szentségekről van szó, valóban jó helyen.

A könyv módszere a II. vatikáni zsinat szellemét tükrözi. Nem hanyagolja el az észérveket, de ugyanakkor a biblikus megalapozás és az érzelmi élet táplálása is jelentős szerephez jut. Nyíltan bemutatja a keresztény hit sajátságait, egyezteti az ökumenikus felfogással és kiegyensúlyozottan, bár inkább óvatosan tárgyalja az esetleg vitatott tételeket, pl. „Irodalmi műfajok a Szentírásban" (41), „Nem lehet elég korán kezdeni" (177), családtervezés (181-183). Általában igen tudatosan késztet állásfoglalásra és gondolkoztató elmélyítésre, bár az erkölcsi tételek fejtegetésénél itt-ott talán bizonyos moralizálás érezhető. Amit a szövegbe nem tud fölvenni, azt az egyes pontok végén felvetett kérdések és függelékek tartalmazzák. Rövidségükben igen frappánsak a „Mit feleljünk" (26), „Kérdezz — Felelek" (31) válaszai, a „Hogyan olvassuk a Szentírást" megjegyzései (47) és a „Lelkitükör fiatalok számára" (233). Így a hitoktatónak sok alkalma nyílik a helyi és egyéni körülményeket szem előtt tartva a vallásos élet látóhatárát tágítani és a feleletek révén a hitet elmélyíteni.

A fényképek hatásosan támogatják a szöveget. A kiállítás igen ízléses. A színek hangulatosak, kivéve a sötétkéket, ahol a fekete nyomás veszít olvashatóságából. Szerencsések a kiegészítő idézetek és versek. Egyes illusztrációk azonban vegyes érzelmeket válthatnak ki bennünk; pl. a 84, 108, 110, 140 o. rajzai meggondolkoztathatnak, de nehézkesek és nem elég lendületesek.

Megpróbáltuk kicsit összevetni a munkát az osztrák hittankönyvekkel. A magyar tankönyv egy kötetben adja azt, amit a Nyugatnémetországtól átvett „Impulse" (Verlag Salzburg) két, az „Interdiözesane Lehrbuchkonferenz" közreműködésével az „Interdiöz. Katechetiser Fonds"-tól kiadott sorozat pedig három kötetben tárgyal (Glaube gefragt, Christus gefragt, Unterwegs zur Freiheit). Mind a két sorozattól függetlenül Ausztriában az általános iskola 7. és 8. osztályának külön tankönyvei vannak. Nem lehetett könnyű a magyar szerzők munkája; eredményük annál inkább dicséretre méltó. Néhány kifogásunkkal nem a könyv értékét akartuk csökkenteni, inkább csak a figyelmet felhívni néhány dologra egy újabb kiadás esetére. A sajátos célzat magyarázza meg, hogy a „Hitünk és életünk" mélyebben szánt, mint a „Glaubensbuch 7-8", de egyszerűbb, mint az „Impulse" vagy a „Glaube gefragt". Előbbi Ausztriában is inkább nagyobb városokban használható, a vidéki ifjúság már nehezen követi, bár módszere és felépítése egységesebbnek mutatkozik a „Glaube gefragt" sorozatnál. A magyar hittankönyv, bár megtart egy alapbeosztást, módszerében változatosabb, s ugyanakkor inkább pozitíven közli a hit világát, ismereteit, nem mint az „Impulse" problematizálásra hajló fejezetei. Középutas megoldásával több csoportnak szolgálhat tankönyvül. Kiállításban sem marad el osztrák rokonaitól, bár ezek színei élénkebbek.

Őszintén gratulálunk ehhez a tartalmas segédkönyvhöz. Nemcsak az általános iskola hittantanításának betetőzésére szolgál, de felnőtt hívek is haszonnal forgathatják.

Benkő A. — Őry M.

HALOTTAINK

P. Mező Ferenc Teofil OSBM 1975.febr.26-án Hajdúdorogon (70,51,44)
Tallósy István csonoplyai (Jugoszlávia) lelkész 1975.dec.26-án Szabadkán. A papi kriptába temették (60,35)
Bosnyák Mihály esperes Pécsett jan.25-én. Plébániáján, Felsőszentmártonban temették (62,35)
P. Csonth Vianney János OFM febr.6-án Budapesten. Farkasréten temették (78,45,54)
Thun Dezső Pius OSM dunaszegi plébános febr.27-én (62,47,39)
Koblinger László ny. plébános márc.2-án Székesfehérvárott (73,49)
Angyal Géza ny. plébános Székesfehérvárott (85,61)
Dr. Mihályfi Tibor tb. kanonok, balatonfüredi templomig. Vácott. Márc.8-án temették Veszprémben (67,44)
Hoszták János c. esperes, ny. pléb. márc.3-án. Vissen temették (63,38)
Boris István tb. kanonok, szentszéki bíró, püspöki tanácsos, röszkei plébános márc.5-én Szegeden a belvárosi temetőbe temették (74,52)
Kalocsai János szeged-móravárosi segédlelkész. Márc.12-én temették (45,20)
Dévai Tibor Imre ny. lelkész márc.6-án. Rákoskeresztúron temették (65,40)
P. Solymár János SJ márc.10-én Torontóban (Kanada) (53,33,22)
Vári Ferenc plébános, püspöki tanácsos márc.10-én. Szentesen temették (74,50)
Réfi Mihály Kornél OFM Pannonhalmán márc.11én (88)
Tóth István ny. esperespléb. márc.13-án Székesfehérvárott. Budaörsön temették
Zabb János Elek OCD márc.13-án Budapesten (74,47)
Nagyalföldi József Gergely OFM márc.16-án Esztergomban. A ferences templom kriptájába temették (65,48)
Fodor János tb. esperes, majsi plébános márc.17-én. Pécsváradon temették (67,42)
Farkas János tb. kanonok, ny. esperespléb., szombathelyi egyházmegyés Pinkaföldön (Burgenland). László püspök temette (86)
Szigligeti Mátyás c. esp. pléb. Tápén. Szeged-Belvárosban temették márc. 23-án (70,46)
Farkas István h. esperes, ny. kishutai plébános márc.24-én. Sátoraljaújhelyen temették (66,35)
Brunner Ferenc c. esperes, sorkifaludi plébános márc.25-én. Szombathelyen temették (77,52)
Kocsis Julián József aranymisés jászóvári premontrei, volt debrődi plébános. Ápr.1-én temették Pannonhalmán (86,64,59)
Puskás György Honrát ápr.3-án Esztergomban (75,50)

Gyarmati István püspöki tanácsos, szentistvántelepi plébános. Székesfehérvárott temették ápr.8-án a Szent Kereszt temetőbe (62,39)

Derdák János ny. sopronkövesdi plébános ápr.13-án Sárváron (75,51)

Dr. Telegdy László Béla püsp. tanácsos, Székesfehérvár-öreghegyi plébános ápr.13-án. Rákoskeresztúron temették (49,25)

Hatt András c. esperes, aranymisés áldozópap ápr.14-én. Ölbőn temették (77,53)

Dr. Sulyok Frigyes Efrém ápr.15-én Pannonhalmán (76,59,53)

P. Dely Péter Brúnó OSM ápr.16-án, nagypénteken Montrealban (63,43,37)

P. Horváth Ferenc Szergiusz OFM türjei esperesplébános ápr.18-án. Fertőszéplakon temették (63)

Fülöp Gyula piarista tanár máj.1-én. Rákoskeresztúron temették (63,42,36)

Juhász Ferenc detki plébános máj.1-én. Szurdokpüspökiben temették (47,24)

Dr. Ikvay László Weinfeldenben (Svájc) máj.19-én (65,39)

Dr. Szabó Imre püspök Budapesten máj.21-én (75,52,25)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljunk mementóinkba!

+

Dr. GÖRGÉNYI BÉLA
(1909 — 1975)

„Dr. Görgényi Béla c. apát, székesegyházi kanonok, tolnai főesperes, a budapesti Hittudományi Akadémia volt tanára példás türelemmel viselt betegség után, a betegek kenetével megerősítve és a szent útravalóval ismételten ellátva, 1975 december 25-én, karácsony ünnepén, életének 67., áldozópapságának 43. évében az örök hazába költözött." — Évfolyamtársaim egyike, egyúttal igaz jó barátom távozását jelentette számomra ez a gyászjelentés.

1928 októberében együtt kezdtük teológiai tanulmányaikat mint pazmaniták a bécsi egyetemen. Görgényi (Grund) Béla már akkor is egyházias érzületű, erősen a pécsi egyházmegyébe gyökererezett, egyenes, komoly egyéniség volt. Teológiai tanulmányaiba kezdettől fogva teljes lélekkel feküdt bele. Univerzális érdeklődése mellett már akkor elsősorban a szentírástudomány és a keleti nyelvek kötötték le figyelmét. Igaz, hogy neves professzorok irányításában lehetett része: a keleti nyelveket. Nivard Schlögl OCist, az ószövetségtudományt Friedrich Nötscher tanította nekünk akkor.

Emellett részt vett a szemináriumi közösség életében, az önképző munkában, eleven eszmecserékben. Zenei érdeklődése Richard Wagner mesterműveinek szellemi hátterére is kiterjedt (Parsifal), viszont a modern zene iránt is volt érzéke. Zongorajátékával szívesen belekapcsolódott növendéktársai igyekezetébe, amikor énekkaruk sokszólamú nehéz új kompozícióval (Rajter Lajos) próbált megbirkózni. — Bécs város kultúrtörténeti értékeit tudatosan aknázta ki. Nem kevés haszna lett ebből annak az évfolyamnak, amelyet mint az újonnan érkezettek irányítója (múzeumprefektus, 1931/32) vett szárnyai alá.

Összesen 14-en térdeltünk a Pázmáneum kápolnájában az oltár előtt, amikor 1933. július 16-án Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás pappá szentelt . . . Közöttünk Görgényi Bélát is.

Primiciáját Pécsett tartotta. Ősztől kezdve viszont megint Bécsben találtuk. Tanulmányainak folytatására szabadságot kapott, amelyet az első években régi Alma

Materének városában, majd Berlinben (ókori nyelvészet) és Rómában (Biblikus Intézet) töltött. 1938. július 9-én avatták a bécsi egyetemen a hittudományok doktorává.

Rövid káplánkodás után 1938-52-ig a pécsi egyházmegyei, majd 1952-56 között a győri egyházmegyekõzi hittudományi fõiskolán volt a biblikum tanára. Két évi plébánosi beosztás után, 1958-ban pedig a budapesti hittudományi akadémia ószövetségprofesszora lett. Itt folytathatta és teljesíthette ki élete munkáját: „papi nemzedékeket nevelt több évtizeden keresztül, fölkészültségével megtanította õket a szentírás ismeretére. Közben példaképe volt az önzetlen testvéri szeretetnek és kötelességteljesítésnek."

Amikor Cserháti József pécsi püspök volt tanár-kartársát, Görgényi Béla professzort, a pécsi káptalan tagjává kinevezte, annak egészségi állapota már komoly gondokra adott okot. Régebben fõképp idegei és szíve mutatták a fáradtság jeleit, most fájdalmas vesebaj hatalmasodott el rajta. Nõvérén kívül épp Cserháti püspök volt az, aki — a hozzátartozók közlése szerint — „atyai gondoskodásával, szeretõ barátságával és figyelmességével sok nehéz óráját megkönnyítette". — Végül mégis a szíve vitte el. — Az 1933. szentévben kezdte meg, az 1975. szentévben bekövetkezett halálával fejezte be papi életét.

Bizakodva nézünk a pécsi Szent Mihály temetõkápolna kriptájában elhelyezett nyugvóhelye felé: „Akik igazságra tanítottak sokakat, tündökölnek örökké, miként a csillagok" (Dán. 12,3).

Dr Gianone Egon (Bécs)

P. MEZÕ FERENC TEOFIL OSBM
(1905 — 1975)

Amilyen szerény és feltûnés nélküli volt egész élete, olyan volt az elköltözése is. Szinte észrevétlenül hagyott itt bennünket.

Sokgyermekes szegény család elsõ gyermekeként született Máriapócson. Édesanyját korán elveszítette. A bazilita atyák támogatásával végezte el középiskolai tanulmányait. Mélyen vallásos édesapja örömére 1924-ben belépett a Szent Bazil-rendbe, és a Munkács-Csernekhegy-i kolostorban elvégzett noviciátus után a rend galíciai fõiskoláján végezte felsõbb tanulmányait. 1931.aug.23-án pappá szentelték, és teológiai tanulmányainak befejezésére Rómába küldték. 1934-ben elöljárói Hajdúdorogra helyezik, hogy az ottani 1933-as új alapítást megszervezze. Ettõl kezdve Hajdúdoroghoz kapcsolódott élete. Egész papi tevékenységét, kis megszakításokkal, ott fejti ki.

Szívós természetével, nagy lelkesedéssel, fáradtságot nem ismerve látott az emberfölötti munkához. 1935-ben egy év alatt házat épített öt szerzetes befogadására és egy terjedelmes nyilvános kápolnát. Majd 1939/40-ben megépíti a nagy rendházat, amelyben a rendi noviciátuson kívül a g. kat. tanítóképzõ vidéki növendékei részére internátus is nyílik. Szervezõ képessége nemcsak az építkezések irányításában, de az egész rendház anyagi ügyeinek intézésében is kitûnik. Nehéz, háborús idõkben mindent elõ tudott teremteni.

Igazi nagysága azonban elsõsorban papi, lelkipásztori tevékenységében mutatkozott meg. Bármilyen hivatalt viselt, soha nem szûnt meg lelkipásztor lenni. Elsõ papi évétõl mindvégig hitoktató volt. Tanítóképzõben, polgári iskolában, elemiben, mindig és mindenütt tanította a hittant, pontosan, lelkiismeretesen. Ez volt számára mindig a legelsõ, még elöljárói és anyagi teendõinél is fontosabb. Jó hitszónok volt. Sok községben tartott népmissziót és lelkigyakorlatot. Fõ munkatere mégis a hajdúdorogi kápolna, majd 25 éven át az ottani székesegyház volt. Akár mint hitoktató, akár mint segédlelkész mindenkor készséggel állt Isten népének szolgálatára. Örömmel vállalta a korán munkába menõk részére a hajnali ill. korai miséket. Elsõnek ment a templomba és foglalta el helyét a gyóntatószékben, utolsónak hagyta el. A nagykiterjedésû egyházközségnek kedvelt beteglátogatója volt, éjjel-nappal örömmel ment

beteghez. Szinte soha nem vette ki szabadságát, de vállalta minden szabadságra menő paptestvérének helyettesítését.

A keresztségben kapott védőszentjének, az assziszi Szentnek példájára nagyon igénytelen, szerény és valóban szegény volt. Semmi érték, vagyontárgy nem maradt utána. Amije volt, azt még életében jótékonyságra fordította. Szerzetesi neve is élete pályáját szabta meg. A Teofil nevet vette fel a szerzetesi beöltözésen; ez azt jelenti: Istent szerető. Szerette Istent imádságos lelkével és áldozatos papi működésével. Szerette Istent az Ő népében, Hajdúdorog népében, amelyet egy emberöltőn át igaz szeretettel szolgált.

Isten magához vette lelkét, megkímélve a halál gyötrelmeitől. Halála napján még misézni készült, de nem ért el a templomba. Alig hagyta el otthonát, az utcán szívinfarktusban összerogyott, és a szomszédból halva vitték vissza otthonába.

A hajdúdorogi hívek ezrei, negyven év tanítványai és lelkigyermekei gyászolták. Temetésén a székesegyházat zsúfolásig megtöltve állták körül a ravatalt, majd kísérték ki utolsó útjára 1975.febr.28-án a hajdúdorogi temetőbe. Legyen örök emléke és boldog nyugalma.

Confrater

P. JÖCSÁK MÁTÉ MIHÁLY OSBM
(1898 — 1975)

Két évig tartó betegség és példás türelemmel viselt szenvedés után csendesen költözött át az örökkévalóságba Máté atya. Rendi és paptestvérei 1975.márc.22-én a máriapócsi bazilikából kísérték ki a temetőbe rendtársai mellé örök nyugalomra.

Máriapócson született, a gimnáziumot az ungvári kat. gimnáziumban végezte. Érettségi után az újonnan reformált bazilita rendbe lépett. Rómában a Gergely-egyetemen végezte a teológiát mint a Germanicum-Hungaricum növendéke. Pappá szentelése után négy éven át a rendi növendékek nevelésével bízták meg elöljáróI. 1932-től pedig a máriapócsi monostor gazdasági ügyeit intézte tíz éven át mint gondnok, majd házfőnök. Nagyon sokan fáradt a híres búcsújáróhely fejlesztése érdekében. Renováltatta az egészet. Mint főelöljáró is mindig szívén viselte a kegytemplom sorsát.

Bár beosztásánál fogva a gazdasági gondok nagyon lefoglalták, soha nem tévesztette szem elől, hogy ő elsősorban Krisztus papja. A lelkipásztori munkából egy percre sem kapcsolódott ki. A búcsújáró helyen mindig talált időt a zarándokok gyóntatására és lelki ellátására. Mindenkor örömmel ment népmissziókat tartani. Hátramaradt beszédeinek sokasága bizonyítja, milyen nagyra becsülte az igehirdetést.

Alsóregmecen szervező lelkészként működött 1950-től 23 éven át. Lelkipásztori teendői mellett itt is fáradhatatlanul dolgozott, hogy az Isten házát minél szebbé tegye. Paróchiát épített, és még betegen is kiszolgálta híveit, akik szerették, és ezt temetésén nagyszámú megjelenésükkel igazolták.

A szent liturgia szavaival kérjük: „Uram . . . szenteld meg azokat, kik házad ékességét szeretik", és „adj tőlünk elköltözött szolgádnak boldog nyugalmat".

P. Bazil OSBM

ZABB JÁNOS ELEK kármelita testvér
(1902 — 1976)

Mint fiatal drogista segéd lépett a kármelita rendbe, segítőtestvérnek. A legkülönbözőbb beosztásokban működött, és mindenütt nagy szorgalommal teljesítette kötelességét. Ugyanakkor ápolta magában az imádságos lelkületet is. Gyermeki szeretettel viseltetett a Szűzanya és Szent József iránt.

Öregségét a pannonhalmi szociális otthonban töltötte. Ott is kitűnt imádságszeretetével. Korán reggel ő volt az első a bazilikában, és várta a szentmisére érkező atyákat, hogy sorban ministrálhasson nekik.

1976. március 13-án halt meg Budapesten. A szentolvasó hangos imádkozása közben érte a halál. Éppen akkor, amikor ezeket a szavakat ejtette ki: „Most és halálunk óráján. Amen."

Confrater

PÉTER MIHÁLY piarista
(1902 — 1975)

1975. június 25-én reggel 7 órakor csendesen elhunyt. Oly halkan, finoman, szerényen, ahogy egész életét leélte. Még előző délután beszélgettünk vele a rendház terraszán, még részt vett előző este a közös imádságon.

Talán sohasem hagyta el ajkát hangos vagy kemény szó. Aki tudja, milyen idegölő munka diákokkal, kamaszokkal bibelődni, megérti, mit jelent ez. Ez a magatartás azonban nem valami önző önkímélésből, hanem jóakaratból, a hibák és gyarlóságok nagylelkű kezeléséből, minden ember megbecsüléséből fakadt. Mindenkihez volt szívélyes érdeklődő szava, számontartotta, kit mi foglalkoztat, ki miben szenved. Szelíd bölcsessége, mesterkéletlen jósága meghódította a szíveket.

A Tata szomszédságában fekvő Szomódon született 1902. szept. 26-án. 1919. aug. 27-én lépett a piarista rendbe, 1926. jún. 27-én szentelték áldozópappá. Ettől kezdve gimnáziumi tanárként működött a Rend sátoraljaújhelyi, kecskeméti, nagykanizsai, magyaróvári és 1938-tól 1965-ig budapesti gimnáziumában. Nem volt ún. szigorú tanár, szaktárgyaiban, kivált a földrajzban azonban kiemelkedően alapos képzettségű. De ezen túl beszélgetések során valósággal meghökkentette hallgatóját egy-egy csendesen elejtett tudományos alaposságú, adatszerű pontosságú megjegyzésével, széleskörű tájékozottságról tanúskodó rövidke fejtegetésével. Mindig lehetett tanulni tőle anélkül, hogy az emberrel a legkisebb mértékben is éreztette volna fölényét. Tanári működése közben derült ki gazdasági érzéke és talpraesett szervező készsége. Ezért bízták rá — éppen a háborús években — a balatonszárszói piarista üdülőben a diáknyaraltatás sok gonddal, törődéssel járó nehéz feladatát.

Ilyen előzmények után, 62 éves korában, amikortájt sokan már a nyugalom éveit kezdik, nevezték ki a rendfőnöki tanács tagjává, asszisztenssé. Ekkor mondta valaki roppant találóan: No, ez olyan kinevezés, amelynek kivétel nélkül mindenki örül. — Vajon ő is? Nem kitüntetést, hanem munkát, feladatot látott benne, maradt mindenkinek továbbra is Miska bácsija. 12 éven át csendesen, odaadóan, észrevétlenül ellátta a Rend vagyongondnokának tisztét, és mint rangidős helyettesítette a távollévő vagy akadályozott rendfőnököt.

Ez volt az az idő, amikor lelkipásztori tevékenysége kibontakozott. Már 1948-tól kisegítőként működött több budapesti plébánián, utoljára hosszú éveken át egészen haláláig a Krisztinavárosban. Szeretetet sugárzó, bizalmat keltő egyénisége roppant keresett gyóntatóvá tette. Vasárnaponkint, első csütörtökön délután, első pénteken hajnaltól hosszú órákat töltött a gyóntatószékben, és mindenkihez volt türelme, mindenkit tudott megértő, biztató szavakkal vigasztalni.

Ez magyarázza meg, hogy amikor 1975. július 7-én a rákoskeresztúri temetőben lévő rendi sírkertben örök nyugalomra helyeztük, olyan imponáló módon nyilatkozott meg a részvét és a veszteségen érzett fájdalom: barátait, rendtársait és rokonait is megelőzve híveinek az a hatalmas tömege, amely ott imádkozott ravatala és friss sírja körül.

Boldogok a békességesek: ők Isten fiai (Mt 5,9).

F.

MAYER MIKLÓS
(1921 — 1976)

(1921.okt.28-án született Balatonalmádiban. A bécsi Pázmáneumban végzett, ott is szentelték 1947.júl.13-án. Több helyen működött Budapesten és környékén. 1963-

ban plébánosként visszakerült első káplani helyére, Dorogra. Haláláig ott maradt, de közben 1968-ig az esztergomi szeminárium spirituálisi teendőit is ellátta.)

Először az egyik kispapi lelkigyakorlatunkat tartotta, akkor ismerkedtünk meg komoly, bensőséges, kifelé pedig mindig kiegyensúlyozott, derűs és meleg, közvetlen egyéniségével. Éreztük, hogy amit mond, hiszi is és éli! De jó ilyen papot látni és hallani a kispapnak! Aztán egy-két év múlva a szemináriumi spirituálisa lett, megtartva a dorogi bányalelkészség vezetését is, ahol eredményesen működött. Mindig szeretettel beszélt az „otthoni" életről is, de éreztük, hogy egészen „itt" is van a szemináriumban. A kis dorogi templomot fűtéssel kellemessé tette, aztán megszervezte az állandó szentségimádást „az öreg nénikből". Mindig volt ott valaki, hiszen ők ráértek, szerettek odajárni, beoszthatták egymást. A szentségi Jézusról az Atya mindig mérhetetlen őszinte bensőséggel, szeretettel, ragaszkodással beszélt. Itt a szemináriumban is sokszor láttuk a kápolnában, feltűnésmentes, természetes, hosszú adorációkban. A szentóra, amit egyszer valamelyik kieső (talán épp akkora megbetegedett) fiatal atya helyett beugorva tartott, oly csodálatos, mélyenszántó, bensőségesen elmélkedő eucharisztikus lélekre vallott, hogy egész papi életemre eltettem lelkem legnagyobb élményei közé.

Esti elmélkedései naponta komoly, alapos készületről tanúskodtak. Mert és tudott megalapozottan katolikus nézeteket vallani, nemcsak elméleti igazságokban, hanem aszkétikus vonatkozásaikban is. Bátran síkra szállt a nehézségekkel kapcsolatosan a katolikus misszió egyetemes, korlátlan, buzgó vitele mellett, amely nem riad vissza áldozatos munkától, kockázattól, de önmegtagadástól és az önkéntesen vállalt aszkézis másfajta, szigorú módszereitől sem. Gyanítom, hogy nem volt ismeretlen számára az ima és kitartó munka mellett a böjt és vezeklés sem. Azt gondolom, hitének és életének harmonikus egységét éppen az elvi meggyőződés, az imában Jézussal töltött szentségi percekben kiformálódott valódi bizalom és az ezt követő következetes, fegyelmezett munka, élet, áldozatvállalás magyarázta.

A lelkészségére hét végén ill. hétköznap esténként kisegítésre kijáró hatodéves évfolyamtársaim elbeszéléséből is a megbecsülés áradt iránta. Egyvalami külön eszemben van még most, évek múlva is: milyen jó, hogy ott naponta 2-3 perces kis beszédet kellett mindig mondani. Így volt szokás, így kívánta. Mennyire modern volt ebben, és mennyire igazi pap, aki „az imádságnak és az igehirdetésnek szentelte magát" (Csel 6,4) az apostolok példája nyomán, és ezt kívánta a fiatal kollégáktól is, akiket „testvérnek ismert" (Sík S.).

Sose volt pesszimista, de akarnok sem! Amikor a lelkipásztorok eredménytelenségről, közönyösségről panaszkodtak a híveket szidva, vagy egyszerűen csak keseregve, erre azt szokta mondani: „Imádkoztál már eleget? Megtettél mindent az érdekükben: igehirdetésben, felkeresésükkel, elbeszélgetéssel, ‚gyürközéssel'? Ha igen (?), és nincs eredmény, akkor még nem böjtöltél és vezekeltél értük. Ha majd mindent megtettél, és mégsem, akkor folytasd tovább . . ."

Kiegyensúlyozott alkata biztosan segítette benne, de valahogy ez a törhetetlen szellem élt benne, amit csak külsőleg tört meg a betegség és a halál. Hisszük, hogy a jó adottságok mellett elsősorban a kegyelem és az ő személyes, felelős törekvése adta életvitele impozáns körvonalait és bensőségét. Legyen ez a pár sor tiszteletadás a példaadó krisztusi papnak és lelki embernek.

Utolsó öntudatos megnyilatkozása az volt, hogy életét és szenvedéseit azokért ajánlja fel, akik idén részesednek a papi rend szentségében. Hisszük, hogy ezt a felajánlást halálakor, 1976.jan.9-én szívesen fogadta az Örök Főpap.

ifj. Bajcsy Lajos

P. SOLYMÁR JÁNOS SJ
(1923 — 1976)

A hódmezővásárhelyi tanyavilágban született szegény zsellércsaládból 1923-ban, karácsony másnapján. Az ínséggel küszködő szülők már korán elszegődtették a vé-

konyka fiút kisbéresnek. Munkaadója fölfigyelt az értelmes gyerekre. Így került iskolába Vásárhelyre, majd a kalocsai jezsuita gimnáziumba. Érettségi után, 1943.aug. 14-én belépett a rendbe. Budapesten végezte a noviciátust, Szegeden három évig filozófiát tanult, majd 1948 őszén Németországba küldték. Ott internátusi nevelőként működött. A teológiát a hollandiai Maastrichtban végezte el egy nagylelkű katolikus család, mint „lelki szülők" jóvoltából. 1954.aug.23-án szentelték pappá. Munkáját a magyar bányászok lelki gondozásával kezdte.

Lelkipásztori működésének zöme Kanadához és Svédországhoz fűzte mint magyar lelkészt. Segédlelkész volt a courtlandi Szent László-plébánián, majd 1958 decemberétől a hamiltoni Szent István-plébánia vezetője. Dolgozott az új plébániaépület és lelkészlak megépítésén. Hívei és a gyerekek nagyon szerették. 1965-től Stockholmba küldték. Igazi szórványlelkészi munka volt az egymástól messze élő magyar családok látogatása. Fő gondja itt is a fiatalság volt. Sokat tevékenykedett a cserkészet érdekében. A temetésén részt vevő cserkészek az atya cserkésznyakkendőjét kapták meg emlékeztetőül, hogy „most már nem szavával, hanem élete példájával mutatja az irányt és az utat".

Sokféle tehetséggel, sőt kifejezett művészi hajlammal volt megáldva. Nagyon szerette a természetet. Fiatal korában verselt, faragott, rajzolt, festett. A művészettörténet később is nagyon érdekelte. Egy-egy kiránduláson minden érdekes épület, minden régi kő odavonzotta. Ilyenkor megállt számára az idő. Amellyel különben is állandóan hadilábon volt. Fiait is örömmel tanítgatta a faragásra. Utolsó munkája egy fakereszt volt tavaly rendtársa, P. Varga sírjára.

Múlt évben az engedelmesség ismét visszaszólította Hamiltonba. Pedig nehezére esett otthagynia svédországi híveit. Szept. 15-én ért Kanadába. Csak ekkor került sor orvosi vizsgálatra féléve tartó gyomorpanaszai miatt. A műtét sajnos megerősítette a gyanút: elhatalmasodott rákos daganat a gyomorban és a belekben. Állapotát nem titkolták előtte. Megrendülten, de Isten akaratának való megadással vette tudomásul. A következő hónapok során a torontói kórházban kémiai kezeléssel próbálták a kór terjedését megállítani. A kezelések közti időben a hamiltoni Szent Erzsébet-otthonban tartózkodott, vasárnaponként részt vett a lelkipásztori munkában is. Hívei, értesülve betegségéről, gyűjtést rendeztek, hogy elzarándokolhasson Lourdes-ba. Ez februárban meg is történt. De az utat már nehezen bírta. Hazaérkezve azonnal kórházba kellett szállítani, és többet már nem is került ki élve. Márc.4-én saját kívánságára rendtársai jelenlétében vette föl a betegek kenetét. Márc.10-én délután csendesen elaludt az Úrban.

Lelkiismeretének érzékenységére jellemző egyik rendtársának írt utolsó levele. Azt tartotta a legfontosabbnak, hogy bocsánatot kérjen tőle, mert nemrégiben jelenlétében összekülönbözött egy harmadikkal, s ezzel őt megszomorította.

A koncelebrált temetési mise után földi maradványait Courtlandre szállították, ahol volt hívei már nagy számban várták. Ott a Szent László-templom temetőjében helyezték örök nyugalomra március 15-én, a magyar élniakarás ünnepén, rendtestvére, Fodor Pál mellé.

S te, aki elolvastad e pár sort,
imádkozz, kérlek, értem.
Hogy mondhassam, ha az út porát lerázom,
hogy nem hiába éltem.

Confratres

SZEKÉR ISTVÁN KONRÁD ferences testvér
(1892 — 1976)

1892.dec.2-án született Kecskeméten, a bugaci táj egyszerű, dolgos magyarságának fiaként. Még a neve is jól illett a tájba, de illett az egyéniségéhez is: nem valami csillogó, csak olyan egyszerű, de nagyon hasznos holmi volt ő világéletében!

Harmincegy éves korában, 1923.nov.23-án lépett Szent Ferenc rendjébe, a kapisztránus provinciába. Ünnepélyes fogadalmat tett 1927.dec.3-án. Mindössze három rendházban működött: 1925-től egy-egy évet töltött Pécsett és Dunaföldváron, 1927-től pedig Szolnokon volt szakács, ebédlős és alamizsnagyűjtő. Ügyes szakács volt, és a rendházban, a városban és a környéken is közkedvelt szerzetes, mert jól tudott bánni az emberekkel, és mindenki megérezte, milyen békés, kedves lélek. 1950-ben Jánoshidára került, majd Jászberénybe, ahol a Szociális Otthonban dolgozott. Utolsó éveit 1959 tavaszától Pannonhalmán töltötte.

Mintha csak róla írták volna meg a 131. zsoltárt:

Uram, nem gőgös a szivem,
nem nagyralátó a szemem.
Nagy dolgokat sose kerestem,
Csodán, mely meghalad, nem jár eszem.
Lecsitítottam lelkem, elnyugtattam,
s mint anyja karján csecsemője,
Vele a lelkem úgy van.

Mindnyájan tanúsíthatjuk, hogy Konrád testvér ilyen volt, ha figyeltünk rá, — mert különben nem is igen lehetett észrevenni. Valóban nem csinált nagy gondot semmiből sem, mert akármi történt vele és körülötte, annak gondját továbbadta az ő jó Anyjának: „Majd a Szűzanya elintézi . . . " „Hát ahogy majd a Szűzanya akarja" — mondogatta. Micsoda kincs lehetett egy ilyen ember a szolnoki rendházban, amikor a háború alatt egymásután érték a bombatámadások a várost!

A köznapok nehézségeit, majd nagyobb testi-lelki szenvedéseit, műtétjét, kórházi tartózkodásait jellegzetes szelíd legyintésével kísérte, nemkülönben a legnagyobbat: halála ügyét is. „Ha a Szűzanya úgy intézi, még rendbeteszem a tornáskertet, még gondozom a belső kertet a főmonostorban . . . tartson életben, ha úgy kedves neki . . . "

Így bízta a Szűzanyára a tisztítótűz ügyét is. Nem mintha kevésbe vette volna a dolgot: sokat olvasott róla, jámborul rettegte. Mégis halála előtt maradék pénzecskéjével nem önmagáért mondatott miséket, hanem a szenvedő lelkekért. „Énértem? Minek? Ha a Szűzanya értem jön, hát akkor eljön, ha nem, hát nem."

Önzetlensége nem tehetetlenség volt, hanem igen nagy tevékenység. Mert ha állt is rá, hogy nem járt az esze erejét meghaladó dolgokon, azért majdnem meghaladta erejét, ahogyan dolgozott mindig, jól, ügyesen és tisztán: söpört, kertészkedett, bevásárolgatott másoknak, törölgette a poharakat.

Sokat olvasott, hogy adandó alkalommal — és ezeket sokszor kereste is — mások okulását, lelki épülését szolgálhassa. Egy kicsit dorgált is néha, de még akkor is nagyon szerették a szavát.

A lelke békén pihent az imában, de ez az ima tett volt: segítés a szenvedő lelkeken, a bűnösökön, az Egyházon.

Rákos betegség vitte el. Úgy látszik, a Szűzanya ezt is: „elintézte" neki, mert van úgy, hogy a rákos folyamat előrehaladott korban nem okoz nagyobb fájdalmat. Mindenesetre a betegség sem haladta meg erőit: nem volt szüksége kábító gyógyszerekre, hogy ha már „lecsitította" a lelkét, ne kelljen panaszkodnia sem, és végig tudatosan élje belső békéjét. Jan. 18-án halt meg, egy vasárnap húsvéti fényében. Legyen továbbra is segítő testvérünk ég felé vivő utunkon!

Confrater

MARÁZ LAJOS
(1922 — 1975)

Ez a nekrológ azzal indult, hogy Maráz atya külföldön élő ismerősei eljuttatták hozzánk utolsó levelét és a temetésről írt beszámolójukat. Hosszú baráti levélből jól megismerszik az ember. Az írás, amely két és fél hónappal halála előtt kelt, tele van örömmel, kiegyensúlyozottsággal és sokoldalú gondoskodással. Maráz atya úgy érzi, egy év után kezd kilábolni súlyos operációjának (kivették a lépét) követ-

kezményeiből. „Minden nap nagy-nagy fáradtság, aztán naponkint többször is kiütött a hő, — a szeleburdi időjárás is nagyon meggyötört, no meg egy kicsit talán többet beavatkoztam a lelkipásztori dolgokba, mint azt szabad lett volna." Majd így folytatja: „Betegségemben Isten jóságának és irgalmának olyan megtapasztalására tehettem szert, amit sehol másutt nem leltem volna meg. Bárcsak maradék nélkül föl tudnám használni azt a sok kegyelmet, amiben részem volt ez idő alatt. Betegségem a plébániai közösségünknek is nagyon nagy lelki hasznára volt. A kapcsolat még jobban elmélyült közöttünk. Nagyon sok imát kaptam tőlük. Biztos vagyok abban, hogy ezért volt hozzám irgalmas a jó Isten, és engedett még egy kis időt a vezeklésre és a tökéletesedésre." Aztán ígéri, hogy ezután gyakran ír, beszámolva „szép örömeinkről." Szó esik az elsőáldozásról és bérmálásról, a kert gyümölcseiről, a címzettek magyarországi útjának örömeről és arról, hogy gyermekeik olyan sok szép helyen megfordulhatnak. „Ez nagy öröme a szülőknek, s ez is fiatalít, — jobban mondva megtart fiatalnak." Az ismerősök nyilván mentegették magukat, hogy nem vittek megfelelő ajándékot, mert tréfásan jegyzi meg: „Ami a leveletekben írt feledékenységet illeti, hála Istennek, az nem bűn. Azonban jól jött volna 1-2 bűvésztárgy, mert a gyerekek folyton követelik."

Ki volt az a pap, aki ilyen sokoldalú, kedves, egyszerre gyakorlati és mélyen lelki emberként áll itt előttünk?

Négy gyermek legidősebbjeként született 1922.jan.22-én Sopronkövesden. Földműves szüleinek mély vallásossága jó alapul szolgált arra, hogy kiskorától szívvel-lélekkel készült a papi pályára. Már elemista korában lelkes ministráns, sőt társait is beszervezte. A győri bencés gimnáziumban már kisszeminarista. A győri szemináriumban végezte a teológiát, ott szentelték pappá 1946.jún.30-án. Mint káplán III. plébánoshelyettes több helyen működött. Szóki lelkész (1952-61) és öttevényi plébános (1961-75) korában rendbe tette a templomot és a plébániát, nemcsak a liturgikus tér kialakítása szempontjából, hanem egyházművészetileg is. Fáradhatatlan volt a hitoktatásban, a ministránsok összefogásában. Az egyházközségi tanácstagokat és a híveket tevékenyen bekapcsolta az istentiszteletbe. Élmény volt ott egy húsvét, karácsony, körmenet stb. Még halála előtt két héttel a kórházban is buzgón intézkedett a karácsonyi triduum pontos megtartásáról. Megható volt! A naponkénti esti misét hívei érdekében már akkor bevezette, amikor ez még külföldön is legfőljebb hetenként volt szokásban. Szívügyének érezte az igehirdetést is. Egyházmegyeszerte beszédeket és lelkigyakorlatokat tartott, búcsújárásokon és más ünnepi alkalmakon készségesen vállalkozott szentbeszédre. Saját bevallása szerint minden beszédét szószerint kidolgozta, és alapos készület nélkül sohasem ment hittanórára sem. „Minden felkészülés ünnepi órákat jelentett számomra." „A gyermekeket mindig nagyon szerettem, és lélekben köztük fiatal maradtam." Paptestvéreivel is szívesörömest volt együtt. Sokatmondóan jegyzi meg végrendeletében, hogy „a velük való együttlét mindig megtartott Jézus hűséges szolgálatában." Kedves gondja volt a papi utánpótlás. Egyházközségében tíz év alatt három primícia volt.

Mély lelkiségtől áthatott fáradhatatlan tevékenységét 1974 májusától egyre inkább megbénította a szenvedés. Ebben is megtalálta a jót, mint fent idézett sorai mutatják. Örömmel mondogatta azt is, hogy most sok ideje van imádkozni. „Mindig tudott valami lelki értéket nyújtani, tudott örömet sugározni, még a betegágyon is" — írja róla püspöke, akit még utolsó levelében is biztosított, hogy imált, szenvedéseit felajánlja érte. Súlyos tűdőműtétre készült ekkor, elfogadva Isten kezéből az életet, de a halált is. Erre már nem került sor, mert előtte két nappal, karácsony másnapján magához szólította az Úr.

Temetésén, január 3-án, már a szentmise előtt háromnegyed órával zsúfolt volt a templom. A kinnrekedtek hangszórón át hallgatták a szertartást. Végeláthatatlan sorban vonultak föl paptestvérei, mintegy 150-en, szülőhelyéről és kápláni állomáshelyeiről két-két autóbusszal jöttek a hívek, számosan vonattal, nem is szólva a helybeliekről. Püspöke 9 pappal koncelebrálta a temetési misét. Utána a kb. kétez-

res tömeg a temetőbe vonult. A koporsó mögött öreg szülei haladtak. A püspök után az egyházközségi elnök beszélt, majd egy fiú, aki megígérte, hogy tanítását és példáját továbbra is követni fogják. A szülőhelyéről jött búcsúztató szónok szerint Maráz atya kivétel volt abban a tekintetben, hogy „senki sem próféta a maga hazájában." Előző lelkipásztori helyeinek képviselői is elmondták a köszönet szavait.

„A megdicsőült Jézus állandó jelenlétében éltem, munkámban, örömben, bánatban, betegségben, templomban, otthonomban, a családok látogatása alkalmával és társaságban is" — írta végrendeletében. Reményünk szerint most már az Ő társaságát élvezi mindörökre.

Jóbarátai